

Effekter av opplæringstilbud for tospråklige elever og kompetansehevingstiltak for voksne innvandrere

En kunnskapsoversikt

Sabine Wollscheid, Martin Flatø, Hanne Næss Hjetland
og Ingrid Smette

Rapport 2017:30

Effekter av opplæringstilbud for tospråklige elever og kompetansehevingstiltak for voksne innvandrere

En kunnskapsoversikt

Sabine Wollscheid, Martin Flatø, Hanne Næss Hjetland
og Ingrid Smette

Rapport 2017:30

Rapport 2017:30

Utgitt av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU)
Adresse Postboks 2815 Tøyen, 0608 Oslo. Besøksadresse: Økernveien 9, 0653 Oslo.

Prosjektnr. 12820789

Oppdragsgiver Kunnskapsdepartementet
Adresse Kirkegata 18, 0153 Oslo

Bilddesign Cathrine Årving
Foto Shutterstock

ISBN 978-82-327-0307-4
ISSN 1892-2597 (online)

Copyright NIFU: CC BY-NC 4.0

www.nifu.no

Forord

På oppdrag av Kunnskapsdepartementet har NIFU i samarbeid med NOVA gjennomført en systematisk kunnskapsoversikt om effekter av opplæringstilbud til barn av innvandrere med svake ferdigheter i skolens undervisningsspråk og kompetansehevingstiltak for varig tilknytning til arbeidslivet for voksne innvandrere. Rapporten presenterer og syntetiserer kunnskapsgrunnlaget, dvs. de inkluderte primærstudiene, vurderer den metodiske kvaliteten av disse, og på tvers, og identifiserer kunnskapshull. I denne rapporten har Hanne Næss Hjetland, Ingrid Smette og Sabine Wollscheid sammen hatt ansvaret for utformingen av delkapitlene 3.2 og 3.3 og bidratt til kapittel 5; Martin Flatø har skrevet store deler av delkapitlene 4.2 og 4.3 sammen med Sabine Wollscheid og bidratt til kapittel 5. Sabine Wollscheid har vært prosjektleder og har skrevet resten av rapporten. Takk til forskningsbibliotekaren ved NIFU, Huan Than, som har bistått oss i arbeidet med litteratursøket. Vi takker også Berit Lødding og Astrid Marie Jorde Sandsør. Berit Lødding har bidratt med lesing og utvelgelse av artikler samt kritisk gjennomlesning. Astrid Marie Sandsør har kvalitetssikret rapporten og bidratt med kommentarer i slutfasen.

Oslo, 30.november 2017

Roger Andre Federici
Forskningsleder

Sveinung Skule
Direktør

Innhold

Sammendrag	7
English Summary	11
1 Innledning	14
1.1 Bakgrunnen for oppdraget.....	14
1.1.1 Nyankomne elever og opplæringstilbud.....	14
1.1.2 Voksne innvandrere: Kompetansehevingstiltak for varig tilknytning til arbeidslivet.....	15
1.1.3 To forskningsfelt i utvikling.....	16
1.2 Rapportens oppbygging.....	16
2 Metode	17
2.1 En systematisk litteraturgjennomgang.....	17
2.2 Formulere og avgrense problemstilling og definere seleksjonskriterier – Fase 1.....	18
2.2.1 Problemstilling 1 – Effekter av opplæringstiltak for barn av innvandrere med svake ferdigheter i skolens undervisningsspråk.....	18
2.2.2 Problemstilling 2 – Effekter av kompetansetiltak for varig tilknytning til arbeidsmarkedet for voksne innvandrere.....	19
2.3 Litteratursøk – Fase 2.....	20
2.3.1 Litteratursøk – PICO1.....	21
2.3.2 Litteratursøk – PICO2.....	23
2.4 Utvalg og kvalitetssikring av studier – Fase 3.....	25
2.5 Sammenstilling og oppsummering av resultater – Fase 4.....	26
3 Resultater – Effekt av opplæringstiltak rettet mot barn av innvandrere med svake ferdigheter i skolens undervisningsspråk - Pico1	27
3.1 Seleksjon og beskrivelse av de inkluderte studiene.....	27
3.2 Hva er kunnskapsgrunnlaget om effekt av opplæringstiltak rettet mot barn av innvandrere med svake ferdigheter i skolens undervisningsspråk?.....	30
3.2.1 Programmer som fremmer andrespråkferdigheter generelt.....	30
3.2.2 Programmer for å styrke elevenes ferdigheter i skolens undervisningsspråk som fagspråk.....	41
3.2.3 Programmer med fokus på sosial og emosjonell fungering.....	52
3.3 Oppsummering og diskusjon.....	55
4 Resultater – Effekt av kompetansehevingstiltak rettet mot innvandrere med lav kompetanse - Pico2	58
4.1 Seleksjon og beskrivelse av de inkluderte studiene.....	58
4.2 Hva er kunnskapsgrunnlag om effekt av kompetansetiltak mot voksne innvandrere med lav kompetanse?.....	60
4.2.1 Hva sier oppsummert forskning om effekt av kompetansehevingstiltak på voksne innvandreres arbeidsmarkedstilknytning?.....	61
4.2.2 Norske studier.....	64
4.2.3 Nordiske studier.....	68
4.2.4 Studier i vesteuropeiske land.....	73
4.3 Diskusjon og konklusjon.....	77
5 Diskusjon og konklusjon	79
5.1 Metodiske styrker og begrensninger.....	79
5.2 Hovedfunn og implikasjoner.....	80
Referanser	82
Vedlegg 1: Ekskluderte studier – PICO1	85
Vedlegg 2: Eksklusjonstabell: PICO2	91
Vedlegg 3: Skjema for vurdering av primærstudier (evidenstabell): PICO1	94
Vedlegg 4: Skjema for vurdering av primærstudier (evidenstabell) - PICO2	104
Vedlegg 5: Referanse og sammendrag av inkluderte primærstudier – PICO1	110
Vedlegg 6: Referanser og sammendrag av inkluderte primærstudier – PICO2	117

Sammen drag

Formålet med denne rapporten er å gi en systematisk oversikt over nyere forskning på effekter av tiltak på to områder, henholdsvis opplæringstiltak for barn av innvandrere med svake ferdigheter i skolens undervisningsspråk og kompetansehevingstiltak for voksne innvandrere med lav kompetanse. Opprinnelig var formålet å studere effekten av opplæringstiltak for nyankomne elever mellom seks og 18 år med kort botid. Litteratursøkene ga imidlertid svært få treff på effektstudier av denne populasjonen. Vi valgte derfor å utvide inklusjonskriteriene og ta med opplæringstiltak rettet mot å øke ferdigheter i undervisningsspråket hos barn av innvandrere med svake ferdigheter i undervisningsspråket generelt, uavhengig av botid. Studiene vi har identifisert om effekt av opplæringstiltak for denne gruppen er, med ett unntak, utelukkende utført i Nord-Amerika. Studiene vi har identifisert om effekten av kompetansehevingstiltak for voksne innvandrere er derimot utelukkende publisert i Norden og andre vesteuropeiske land.

Overordnet finner vi ulike mønstre i den inkluderte litteraturen knyttet til de to problemstillingene: Effekter av opplæringstilbud for barn av innvandrere med svake ferdigheter i skolens undervisningsspråk og effekter av kompetansehevingstiltak på varig tilknytning til arbeidsmarkedet for voksne innvandrere. For begge problemstillinger har vi søkt etter primærstudier og litteraturoppsummeringer, internasjonalt og nasjonalt, som var publisert innenfor en gitt tidsperiode. Kunnskapsgrunnlaget fra disse studiene er for tynt til å kunne trekke entydige konklusjoner om effekten av tiltak. Derimot viser den foreliggende kunnskapsoversikten at det er behov for flere effektstudier med et robust design, og over et lengre tidsperspektiv for å kunne svare på begge problemstillingene. Det er derfor behov for flere studier med robuste forskningsdesign.

Bakgrunn

Med utvidelsen av den Europeiske Unionen mot øst på begynnelsen av 2000-tallet og flyktnings situasjonen rundt Middelhavet, har antallet arbeidsinnvandrere, flyktninger og asylsøkere økt betraktelig i mange europeiske land, også i Norge. Situasjonen kan skape utfordringer for myndigheter som skal sikre alle elever fullverdig utdanning og sørge for kompetanseheving for voksne som trenger det. At barn får mangelfull grunnopplæring og voksne står utenfor arbeidslivet går utover livskvalitet og mulighet for et godt liv for de det gjelder, og det innebærer høye samfunnskostnader (Berg et al., 2016). Effektive tiltak som kan sikre god grunnopplæring for barn av innvandrere og som bidrar til å øke kompetansen hos voksne innvandrere er derfor av stor samfunnsmessig betydning. Den foreliggende rapporten gir en systematisk oversikt over nyere effektstudier med utgangspunkt i to problemstillinger: Hva sier forskning om effekten av ulike opplæringstiltak for barn av innvandrere med svake ferdigheter i skolens undervisningsspråk? Hva sier forskning om effekt av kompetansehevingstiltak for voksne innvandrere?

Metoden – En systematisk kunnskapsoversikt

Rapporten er en hurtigoversikt eller «rapid review», en variant av en systematisk kunnskapsoversikt, men i et mindre format. En vesentlig styrke med denne typen kunnskapsoversikt er at den fortsatt bruker metoden til en «tradisjonell» systematisk kunnskapsoversikt med tanke på transparens og kvalitetsvurdering av studier. Svakheter ligger i begrensningene, for eksempel at ressurser ikke strekker til et mer utvidet litteratursøk, og at det legges opp til en mindre omfattende prosess med å syntetisere og vurdere de forliggende inkluderte studiene. Ulike fagtradisjoner legger ulike føringer for et systematisk litteratursøk. Mens studier i naturvitenskap er registrert i godt indekserte databaser som gjør at det er lett å identifisere dem på et systematisk vis, er dette i mindre grad tilfelle for studier i samfunnsfag. For å finne litteratur, har vi valgt å kombinere sensitive litteratursøk i store databaser med spesifikke litteratursøk på hjemmesider og i nøkkelpublikasjoner. For å unngå systematiske skjevheter har vi fanget opp både studier fra tradisjonelle publiseringskanaler og grå litteratur. Skjevheter oppstår hvis man ensidig fokuserer på publiserte studier som i større grad enn grå litteratur påviser signifikante effekter. Vi har inkludert studier med ulike typer forskningsdesign for å måle effekt. Felles for disse studiene er at de har en form for kontrollgruppe. Ved å kategorisere studier etter forskningsdesign har vi gjort en vurdering av metodisk kvalitet. I tillegg gjorde vi en metodevurdering av hver studie, innenfor hver designkategori.

Hva sier forskning om effekter av opplæringstiltak rettet mot barn av innvandrere med svake ferdigheter i skolens undervisningsspråk?

Gjennomgangen tar for seg studier av grunnopplæringen, det vil si 1. til 13. trinn. Vi identifiserte totalt 18 studier som tilfredsstilte inklusjonskriteriene. Med ett unntak er alle studiene gjennomført i engelskspråklige land som USA og Canada. De fleste studiene spesifiserer at populasjonen er barn av innvandrere, uten å gi en indikasjon om botid. Vi har kategorisert studiene etter tre hovedtyper av opplæringstiltak.

Den første kategorien handler om ulike modeller for enspråklig og tospråklige opplæring for barn av innvandrere. I enspråklige opplæringsmodeller får disse barna undervisning på skolens undervisningsspråk, men de kan motta ulike former for språklig og faglig støtte. Tospråklige opplæringsmodeller innebærer derimot at elever får opplæring både på sitt førstespråk og på skolens undervisningsspråk. Med førstespråk mener vi her det språket som elevene primært bruker hjemme, og som gjerne omtales som morsmål. I de fleste tospråklige modellene blir opplæring på førstespråket fases ut når elevene har et tilstrekkelig ferdighetsnivå i skolens undervisningsspråk. Vi har inkludert en litteraturstudie og syv primærstudier i denne kategorien, blant disse fem av medium og to av lav kvalitet. Flere av studiene sammenligner effekten av ulike programmer av en- og tospråklig opplæring på elevenes ferdigheter, først og fremst ferdigheter i andrespråket. Et hovedspørsmål i vår gjennomgang har vært om det er grunnlag for å si at enten en- eller tospråklig opplæring har størst effekt på elevenes ferdigheter i andrespråk og andre akademiske ferdigheter. Vår konklusjon er at resultatene fra studiene peker i ulike retninger og at vi derfor ikke kan svare entydig på dette spørsmålet. For eksempel fant en studie at tospråklige opplæringsmodeller hadde positiv effekt på ferdigheter i andrespråk for elever med spansk som førstespråk, men ikke for elever med kinesisk som førstespråk. I flere av de nyeste studiene konkluderes det også med at det gjør større utslag for elevenes læring at undervisningen er av god kvalitet, enn hvorvidt den er en- eller tospråklig. Mer forskning med et robust forskningsdesign trengs om effekten av en- og tospråklig opplæring i en norsk og europeisk kontekst.

Den andre kategorien av studier handler om effekten av programmer der tiltakene går ut på å styrke elevenes ferdigheter i andrespråket som fagspråk, det vil si i kompetanse i å bruke sjangere og begreper som ikke tilhører hverdagsspråket. Utfallsmålene i disse studiene var faglige ferdigheter som var knyttet dels til språk og dels til innholdet i fagene. Vi har identifisert syv studier som omhandler denne typen programmer, blant disse er en av høy og fem av middels kvalitet. Noen programmer er rettet mot å utvikle spesifikke ferdigheter som å lese og skrive fagtekster og å utvikle et naturvitenskapelig begrepsapparat. Andre programmer handler om å utvikle elevenes ferdigheter i undervisningsspråket parallelt med at de tilegner seg innholdet i fagene. Hovedspørsmålet i

gjennomgangen av studier av slike programmer er om noen av dem peker seg ut som å ha særlig stor effekt på læringsutbytte for barn av innvandrere med svake ferdigheter i undervisningsspråket. Gjennomgangen viste at programmer som skal støtte utvikling av fagspråk, programmer som innebærer direkte leseinstruksjon og programmer der det brukes metoder for å utvikle ordforråd knyttet til fagene ser ut til å ha mest positiv effekt. Programmer der formålet var å bedre elevenes forståelse og bruk av naturvitenskaplige begreper hadde også effekt på elevens læringsutbytte. Program for å utvikle språkferdigheter parallelt med undervisning av fagene viste også effekt, men her var den metodiske kvaliteten på studiene dårligere. Et viktig funn er at programmene innenfor denne kategorien kan gjennomføres i undervisningsgrupper bestående både av elever med ulike språkbakgrunn og ulike ferdigheter i skolens undervisningsspråk, og at intervensjonene kan ha positive effekter på læringsutbytte for ulike grupper av elever.

Den tredje kategorien studier omhandler programmer der det primære utfallsmålet var sosial og emosjonell fungering. Tre av de inkluderte studiene falt inn under denne kategorien. To studier (en pilot og en hovedstudie) beskriver et dramaterapeutisk program spesifikt rettet mot å hjelpe elever med flyktningebakgrunn med å håndtere potensielt traumatiske erfaringer. En norsk studie hadde fokus på å utvikle sosiale ferdigheter hos barn av innvandrere gjennom skolemiljøprogrammet PALS (positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling). Et hovedspørsmål i gjennomgangen var om slike programmer kan ha betydning for læringsutbytte, målt gjennom prestasjoner i fagene. For dramaterapi-intervensjonen fant den ene av de to studiene en liten positiv effekt på skoleprestasjoner, mens den andre studien ikke fant noen effekt. PALS-intervensjonen hadde moderat effekt på sosiale ferdigheter og en liten effekt på skolefaglige prestasjoner. Studiene er vurdert til å være av middels og middels til høy kvalitet.

Blant de inkluderte studiene er det få studier med høy metodisk kvalitet. Vi vurderte kun fire studier til å ha (middels til) høy kvalitet, og disse studiene var svært forskjellige når det gjeldt tiltak, populasjon og utfallsmål. Den samlede evidensen på tvers av studiene er svært tynn.

Hva sier forskning om effekter av kompetansehevingstiltak for voksne innvandrere?

Samlet sett har vi funnet fire systematiske kunnskapsoversikter og tolv primærstudier fra både nord- og vesteuropeiske land. Ni av tolv studier ble utført i et nordisk land, mens de resterende studiene er utført i Tyskland og Frankrike.

Vi har identifisert fem norske studier, blant disse er to av middels og en av høy kvalitet. Kun den av høy kvalitet kan påvise kausale effekter av tiltaket på innvandreres arbeidsmarkedstilknytning. Et viktig funn er at flyktingers inntekt øker hvis det er en høy sysselsettingsandel blant innvandrere generelt i de regionene flyktingene bosatte seg samtidig som de mottok opplæring. Det er også viktig å påpeke at studien kun har sett på kvoteflyktinger. Effektene kan være annerledes for andre grupper av innvandrere. En annen studie viser at innvandrere som har vært arbeidsledige lenge og som deltar i opplæringstiltak før de har arbeidspraksis har økt sannsynlighet for å få jobb sammenlignet med de som først deltar i arbeidspraksis og deretter i opplæringstiltak. Hvorvidt resultatene kan overføres til andre grupper innvandrere er usikkert.

Når det gjelder de øvrige nordiske landene fant vi en studie av høy kvalitet fra Finland og tre studier av middels og lav kvalitet fra Sverige. Den finske studien påviser at individualiserte integreringsplaner kan ha en effekt på inntektsutvikling, særlig for den mest vanskeligstilte gruppen av innvandrere. Forfatterne konkluderer med at det kan være nyttig å flytte ressurser vekk fra generelle, aktive arbeidsmarkedsprogrammer og over til mer spesifikk opplæring for innvandrere, særlig språkopplæring, og at det kan være nyttig å forbedre kvaliteten på intervensjonen ved å matche innvandreres forkunnskaper og opplæringstilbud. Funnene fra de tre studiene i de andre vest-europeiske landene indikerer også at språkopplæring kan ha en positiv effekt på flere ulike grupper innvandrere. Resultatene fra den ene tyske studien indikerer at innvandrere med lav utdanning har større utbytte av det nasjonale programmet rettet mot yrkesrelatert eller -rettet språkopplæring enn de med høyere utdanning. Resultatene av denne studien støtter opp under resultatene fra den finske

studien, men det gjenstår å se hvordan effektene vil utvikle seg over tid. Funnene i den franske studien peker i motsatt retning og indikerer at innvandrere uten utdanning har forholdsvis lite utbytte av språkopplæring.

Samlet sett er evidensen når det gjelder effekten av kompetansehevingstiltak på innvandrernes arbeidsmarkedstilknytning svak. Årsaken er at det er gjort relativt få studier av høy metodisk kvalitet som har undersøkt effekten av spesifikke kompetansehevingstiltak rettet mot innvandrere. Flere studier og kunnskapsoppsummeringer har derimot undersøkt effekten av generelle arbeidsmarkedsprogrammer som lønnstilskudd for denne gruppen. Det er derfor behov for flere studier med et mer robust forskningsdesign for å få et mer solid kunnskapsgrunnlag om effekter av ulike typer kompetansehevingstiltak (for eksempel språkopplæring) for ulike grupper av voksne innvandrere.

English Summary

The aim of this report is to provide a systematic review over research on effect of programs within two topics: instructional programs addressing second language pupils, here defined as children of immigrant parents who have weak language skills in their second language i.e., school language, and educational programs addressing adult immigrants with low academic and professional skills. Originally, we aimed at studying the effect of instructional programs on newly arrived refugee or immigrant pupils. The number of eligible studies on this population, however, was very scarce. We therefore widened our population by including children of immigrant parents, independent of their duration of residence. The included studies on effect of instructional programs were, with one exception, conducted in North America, while those on effect of educational programs addressing adult immigrants were conducted in European countries.

In general, we found different patterns in the eligible literature related to the two review questions: effects of instructional programs addressing second language pupils and effects of educational addressing adult immigrants with low academic and professional skills. For both topics, we conducted an extensive literature search in international and national databases, for a predefined period. The overall evidence is too weak to provide strong conclusion on the effect of interventions. This systematic review, however, shows that there is a need for more effect studies on educational and training interventions with a robust research design and covering a longer period and addressing both, second language pupils – in particularly newly arrived pupils – and adult immigrants with low skills.

Background

The extension of the European Union towards East in the beginning of the 21st century and the rise of refugees has led to an increase in working immigrants and refugees, in many European countries, also in Norway. This situation might create challenges for national authorities with the mandate to provide compulsory education for immigrant students and training for immigrant adults. Providing children with non-appropriate education and excluding adults from the labor market means a decrease in the quality of life and the reduces the possibility for a good life for these populations and is related to high costs, individually and for society (Berg et al., 2016). Effective programs that work to ensure appropriate compulsory education for second language pupils and increase work-related skills among immigrant adults are therefore of high importance. This report provides a systematic overview over research addressing two main research questions: What is the effect of different instruction programs on second language students learning outcomes? What is the effect of training and education programs for immigrant adults?

Method – a rapid review

This report draws on the «rapid review» methodology is a type of a systematic review, but less time and resource consuming. A strength lies in the systematic approach with the aim of transparency and

quality assessment; its weakness lies in limitations in resources and thus, a less extensive process in retrieving, synthesizing and assessment of included studies. Different disciplines require different strategies for a systematic literature retrieval. While studies in natural sciences tend to be registered in well-indexed databases, which makes it easier to find them systematically, this is to a less degree true for studies in social and educational sciences. To retrieve eligible studies, we combined sensitive searches in large databases with specific searches on webpages and reference lists of core publications. We have included both published studies and grey literature to reduce publication bias and included studies with different designs, which have used a form for control condition. By categorization in research design categories we have done a first quality assessment; further we assessed study method within each research design category.

What do we know on the effect of instructional programs addressing second language pupils?

We included 18 studies addressing the effect of instructional programs on second language pupils in primary and secondary school. The included studies were all conducted in North America, with one exception, and Spanish speaking pupils make up the majority. Most studies include pupils with English as a second language, and with weak English skills, only two studies address newly arrived immigrant or refugee pupils. We have categorized the included studies into three categories of instructional programs: programs addressing generic second language skills, those addressing second language skills within a discipline and those primarily addressing social and emotional skills.

Studies addressing pupils' generic second language skills do mainly investigate the effect of mainstream- or/and bilingual instruction programs among second language learners. We have included one literature review and seven primary studies, among those five of medium quality. These studies mainly compare different models of mainstream and bilingual immersion programs. The term mainstream instruction implies that the pupil is part of the ordinary instruction, for example instruction in English in the US. Bilingual instruction comprises different types of programs, where pupils receive instruction in both first (mother tongue) and second language. In general, we find no evidence, neither in favor of mainstream nor in favor of bilingual programs for pupils learning outcomes, in particularly second language skills. One study, for example, found that bilingual instruction has a positive effect on learning outcomes for Spanish speaking pupils, but not for Chinese speaking pupils. Several studies indicate that quality of instruction (e.g., teacher qualification) matters for pupils learning, rather than whether instruction is mainstream or bilingual.

Studies addressing pupils' second language skills within a discipline do mainly investigate the effect of programs strengthening academic language among second language learners. These programs partly aim at the development of particularly skills of academic reading and writing and to develop a terminology in the second language in natural sciences. Some studies deal with programs addressing general language instruction and subject instruction. We identified seven studies in this category, among those one of high quality. In sum, there is no clear evidence on the effect of these programs. Studies of programs with focus on the development of a subject related terminology, direct reading instruction and methods for strengthening an academic terminology showed the clearest evidence for a positive effect. In this category, we found interventions which included both second language learners and pupils with English as a first language. Results from these studies showed that those interventions might have a positive effect for both groups.

Studies addressing social and emotional skills comprise programs which have the primary aim to strengthen social and emotional skills which are thought to be important for learning. We have found three studies (one pilot study) within this category. Two studies (one pilot-study; one main study) describe a drama therapy program with the aim to help refugee students to cope with potential traumas. A Norwegian study aimed at the development of social competencies among minority language pupils by a school environment program (PALS). The pilot-study of the dramatherapy intervention found a little, but positive effect on learning outcomes, whereas the main study did not find

any effect. The PALS program showed moderate effect on social competencies and a little effect on learning outcomes.

Few studies were assessed to have high methodological quality. Among 17 studies, only four were assessed to have (medium to) high quality and these studies were quite different in terms of intervention, population and outcomes. Thus, the overall evidence across studies on the effect of instructional interventions on second language students is little.

What do we know on the effect of educational programs addressing adult immigrants with low academic and professional skills?

In sum, we have found four systematic reviews and twelve primary studies from Northern and Western European countries addressing adult immigrants with low academic and professional skills. Nine of twelve studies were conducted in a Nordic country, while the remaining studies were conducted in Germany and France.

We have identified five Norwegian studies, among these two of medium and one of high quality. Only the latter could show causal effects on labor market integration. An important finding is that refugees' income increases, if there is a high employment rate among immigrants in general, in those regions refugees get established at the same time they receive training. This study has, however, exclusively investigated quota refugees, and effects might therefore be different for other groups. Another study shows that immigrants who have been unemployed for a long time and who participate in training, prior to work (train-then-place) have higher probability for employment compared to their counterparts who participate in work practice prior to training (place-then-train).

For the remaining Nordic countries, we identified one study of high quality from Finland and three studies of medium and low quality from Sweden. The Finnish study shows that individualized integration plans, which combine can have a positive effect on income, in particularly for the least successful group of immigrants with a weak labor market integration. The authors conclude that it can be useful to reallocate resources from general, active labor market programs to more specific training for immigrants, in particularly language training. They recommend the improvement of the quality of interventions by matching immigrants' skills level and training program. The results from the remaining studies in West-European countries further support that language training can have a positive effect on different groups of immigrants. Results from one German study indicates that immigrants with low education have a larger gain from the national program addressing vocational language training compared to those with higher education. These results support findings from the Finnish study. Results from a French study, however, points in the opposite direction and indicates that immigrants with low education gain relatively less from language training.

In sum, the evidence on the effect of educational and training programs addressing adult immigrants is weak. We have found only few studies of high quality that have investigated the effect of specific educational and training programs addressing immigrants with low educational and professional skills. Several studies and systematic reviews have, however, investigate the effect of more general labor market programs, such as wage subsidies. Thus, there is a need for studies with a more robust research design on the effect of different types of educational programs addressing different groups of immigrants, for example refugees.

1 Innledning

1.1 Bakgrunnen for oppdraget

Med utvidelsen av den Europeiske Unionen mot øst i begynnelsen av 2000-tallet, og flyktningkrisen i 2015 har antallet innvandrere, flyktninger og asylsøkere økt betraktelig i mange vestlige land, også i Norge. Økningen av antall asylsøkere og innvandrere kan skape utfordringer for både utdanningsmyndigheter med tanke på å gi fullverdig utdanning og for arbeidslivet med tanke på å legge til rette for kompetanseheving. En rapport fra Samfunnsøkonomisk analyse viser at samfunnets kostnader ligger på om lag 3,8 millioner norske kroner per barn som kommer til Norge som asylsøker og som får mangelfull utdanning i grunnopplæringen (Berg et al., 2016).

I denne rapporten er målet er å gi en systematisk oversikt over nyere forskning på to områder: Effekt av opplæringstiltak for barn av innvandrere med svake ferdigheter i skolens undervisningsspråk og effekt av kompetansehevingstiltak for voksne innvandrere. I det følgende gis en kort oversikt over tidligere kunnskap knyttet til de to målgruppene og problemstillingene.

1.1.1 Nyankomne elever og opplæringstilbud

Ifølge Opplæringsloven § 2-8 og § 3-12 har elever med annet morsmål enn norsk og samisk rett til særskilt språkopplæring inntil de har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den ordinære opplæringen. Dette vil ofte, men ikke alltid, dreie seg om elever som nylig har kommet til Norge som barn av innvandrere, flyktninger eller asylsøkere. Skoleeier kan velge å organisere opplæringen for nyankomne elever i egne grupper, klasser eller skoler, såkalte innføringstilbud. Målet med innføringstilbud er at elevene så raskt som mulig skal lære seg tilstrekkelig norsk til å følge den ordinære opplæringen i norsk skole og nå kompetansemålene i Kunnskapsløftet. Innføringstilbud er et overgangstilbud og skal maksimalt vare i to år. Når eleven er overført fra innføringstilbud til ordinær klasse kan eleven fortsatt ha behov for, og rett til, særskilt språkopplæring.

Hvilken plass morsmålet, eller førstespråket, skal ha i opplæringen, er et tilbakevendende spørsmål i politiske diskusjoner om språkopplæring for barn av innvandrere i mange land, også i Norge. På 80-tallet var tospråklige opplæringsmodeller vanlig i Norge, men tilbudet om tospråklig opplæring ble kraftig begrenset på 90-tallet (Bakken, 2007). Østbergutvalget i 2007 (NOU 2010:7) anbefalte mer bruk av tospråklige faglærere, også i videregående skole. I en kunnskapsgjennomgang om virkninger av tilpasset språkopplæring for minoritetsspråklige elever, viste imidlertid Bakken (2007) at det er svært lite forskning på dette temaet i en norsk sammenheng, og at de studiene som eksisterer hadde metodiske svakheter som gjorde det vanskelig å si noe om virkningen av ulike tiltak. På bakgrunn eksisterende internasjonal forskning konkluderte imidlertid Bakken med såkalte sterke former for tospråklige opplæring ser ut til å gi de beste resultatene for elever på lengre sikt.

I kunnskapsgjennomgangen identifiserte også Bakken flere forutsetninger som må være til stede for at tospråklige opplæringsmodeller skal fungere. Blant forutsetningene er god implementering på skolen, godt kvalifiserte lærere, et klart definert ansvar og en anerkjent posisjon på skolen (Baker, 2006; Slavin & Cheung, 2005). Bakken (2007) konkluderer i sin kunnskapsoversikt med at det finnes forholdsvis lite kunnskap om effekter av ulike språkpedagogiske tiltak rettet mot minoritetsspråklige elever i skolen generelt. Videre er det i en norsk sammenheng særlig mangelfull kunnskap om effekten av særskilt norskopplæring på minoritetsspråklige elevers språklige og faglige utvikling og begrenset kunnskap om betydningen av morsmålsopplæring for minoritetsspråklige elevers læringsutbytte.

Bunar (2010) har gjennomgått forskning om nyankomne elever i den svenske skolen. Nyankomne elever ble her definert som alle elever som kom til Sverige, uansett årsak. Forskningen inkluderte dermed elever som var flyktninger eller som kom til Sverige på grunn av familiegjenforening eller arbeid, som ikke hadde noen grunnleggende svenskferdigheter. På grunnlag av datamaterialet konkluderer denne litteraturgjennomgangen med at den svenske forskningen er fragmentert og teoretisk og metodologisk underutviklet som gjør det vanskelig å trekke noen form for konklusjon om hvilke tiltak som fungerer godt eller dårlig.

Den foreliggende kunnskapsoversikten vil oppsummere på norsk og internasjonal forskning om effekter av opplæringstilbud rettet mot nyankomne elever mellom seks og 18 år og som har svake ferdigheter i skolens undervisningsspråk. Vi kommer nærmere inn på definisjonen og avgrensning av populasjonen i denne kunnskapsgjennomgangen nedenfor. Siden det har gått en stund siden den norske og svenske kunnskapsoversikten ble publisert, kan vi forvente at det finnes flere effektstudier, kanskje også med et mer robust forskningsdesign.

1.1.2 Voksne innvandrere: Kompetansehevingstiltak for varig tilknytning til arbeidslivet

Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at 60 prosent av innvandrere mellom 15 og 74 år er sysselsatt, sammenlignet med 67 prosent av ikke-innvandrere. I tillegg er det store forskjeller i sysselsettingsgraden mellom personer med ulik landbakgrunn. Mens sysselsettingsgraden blant innvandrere fra vest-europeiske land ikke skiller seg fra majoritetsbefolkningen, ligger den mye lavere blant innvandrere fra afrikanske land.¹ I tillegg foreligger det forskjeller i sysselsettingsgraden i forhold til botid², innvandringsgrunn og mellom kvinner (57%) og menn (64%)³. De som har kommet til Norge som flyktninger, de som har lavt utdanningsnivå og de med kort botid, har lavere sysselsettingsgrad enn gjennomsnittet blant innvandrere. Innvandrere er overrepresentert i yrker uten krav til utdanning. Lav sysselsettingsgrad blant innvandrere medfører også store kostnader. Samtidig viser en NOVA-rapport om voksne i grunnskole og videregående skole at innvandrere utgjør en økende del av deltakerne i voksenopplæringen, i tillegg til å peke på at voksenopplæring er et komplekst og bredt forskningsfelt som er vanskelig å avgrense (Dæhlen, Danielsen, Strandbu, & Seippel, 2013).

Når det gjelder kunnskapsstatus foreligger det allerede to nyere systematiske litteraturgjennomganger som omhandler voksne med svak kompetanse (Implement Consulting Group, 2015) og voksne innvandrere (Nordhagen & Skutlaberg, 2015). Den førstnevnte litteraturgjennomgangen, som inkluderer 30 studier, der flesteparten er fra Norge, konkluderer med at kunnskapsgrunnlaget samlet sett er fragmentert når det gjelder effektstudier av tiltak for voksenopplæring eller arbeidsmarkedstiltak. Ifølge rapporten bruker studiene som faktisk er utført på området metoder som ikke er godt egnet til å besvare spørsmål om effekt av tiltak, slik at det er vanskelig å konkludere om et tiltak faktisk har en effekt. I tillegg peker denne rapporten på at noen tiltak i større grad er undersøkt enn andre, for eksempel studier av virkninger av yrkesrettet attføring. Samtidig finnes det få studier på virkninger av opplæringstiltak spesielt rettet mot innvandrere (for eksempel norskopplæring) til tross

¹ <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/innvregsys/aar/2016-06-08> [nedlast: 25.10.2017]

² <https://www.ssb.no/innvregsys/Tabell3>: Sysselsatte innvandrere (15-74% etter landbakgrunn og botid [nedlast: 25.10.2017]

³ <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/innvregsys/aar/2016-06-08> [nedlast: 25.10.2017]

for at gruppen i økende grad er mottakere av opplæringstiltak. Når det gjelder forskningsdesign ble det identifisert kun en studie med ekte eksperimentell design (Raaum & Torp, 2002).

Den andre systematiske litteraturgjennomgangen om voksne innvandrere inkluderer 51 studier, der de fleste er fra skandinaviske land (Nordhagen et al., 2015). Forfatterne identifiserte både litteraturgjennomganger på feltet (f.eks. Arendt & Pozzoli, 2013; Ott & Montgomery, 2015; Wahlgren, Lund, & Geiger, 2010) effektstudier (f.eks. Bennmarker, Grönqvist, & Öckert, 2009; Joonas & Nekby, 2012) og studier med andre forskningsdesign. Samlet sett er resultatene om effekt av ulike kvalifiseringstiltak derimot blandet. Noen studier peker i positiv retning. For kvalifiseringsløp finner forfatterne for eksempel flere svenske studier som tyder på positiv effekt av private formidlere av arbeid. Samlet sett viser forskningen om kompetansehevingstiltak for voksne innvandrere derimot et sprikende bilde, og man vet lite om den faktiske effekten av tiltak (se også Djuve, 2008).

1.1.3 To forskningsfelt i utvikling

Felles for de to problemstillingene er at de dreier seg om to grupper som er blant de mest vanskeligstilte svakstilte gruppene i samfunnet: barn av innvandrere med svake ferdigheter i skolens undervisningsspråk og voksne innvandrere med lav kompetanse og utdanning. Flyktningkrisen i 2015 førte ikke bare til en økning i antall nyankomne elever og voksne innvandrere med ulike grad av kompetanse. Den førte også til en rask vekst i et tverrfaglig forskningsfelt. For å holde oversikt over feltet ble det opprettet en egen database med forskning på flukttematikk i Tyskland⁴ med rundt 560 registrerte prosjekter i 2017. Det som kjennetegner dette forskningsfeltet er at det er et forholdsvis nytt felt i flere land, for eksempel i Tyskland. Et viktig kjennetegn ved feltet er at prosjektene har en forholdsvis kort tidsramme; 40 prosent av alle prosjektene med oppstart i 2016 hadde en maksimal tidsramme på ett år. I tillegg beskrives finansieringen som prekær, og de fleste prosjektene er politisk initiert (Kleist, 2017).

For å få et mer nyansert bilde av et forskningsfelt i utvikling, både internasjonalt og i Norge, og for å få et grunnlag for en eventuell senere utvikling og utprøving av gode modeller og tiltak rettet mot barn av innvandrere, både med kort og lang botid, og tiltak rettet mot voksne innvandrere trengs derfor en systematisk gjennomgang av nyere litteratur på begge områder om effekt av tiltak.

1.2 Rapportens oppbygging

I kapittel 2 beskriver vi metoden som vi bruker i denne rapporten, en systematisk litteraturgjennomgang i form av en såkalt hurtigoversikt. I kapittel 3 og kapittel 4 oppsummeres de inkluderte studiene som ble vurdert som relevante for hver problemstilling. De inkluderte studiene presenteres både hver for seg, samt at det gis komparative analyser på tvers av enkeltstudiene. I kapittel 5 gis en helhetlig oppsummering av resultatene, konklusjoner og implikasjoner for videre forskning.

⁴ <https://flucht-forschung-transfer.de/> [nedlast: 25.10.2017]

2 Metode

2.1 En systematisk litteraturgjennomgang

Hensikten med en systematisk kunnskapsoversikt generelt er å identifisere, oppsummere og vurdere forskning av tilstrekkelig god kvalitet innenfor en avgrenset problemstilling. Dette gjøres ved bruk av etterprøvbare prosedyrer for litteratursøk, utvalg og vurdering av relevante studier, og så å lage en syntese av relevant forskning. Prosedyrene skal være etterprøvbare og transparente slik at andre kan etterprøve resultater eller oppdatere litteratursøket. Ifølge Nasjonalt kunnskapssenter for Helsetjenesten (2013) må noen kriterier være oppfylt for at en kunnskapsoversikt skal kalles systematisk: oversikten må ha en oppgitt søkestrategi, oversikten må inneholde klare inklusjonskriterier, for eksempel i forhold til populasjon, tiltak og forskningsdesign, og den må ha kvalitetsvurdert de inkluderte studiene og/eller oversiktene. Videre har vi to hovedkilder til data for systematiske kunnskapsoversikter: 1) andre systematiske oversikter, helst av høy metodisk kvalitet og 2) enkeltstudier, også kalt primærstudier.

Med en systematisk litteraturgjennomgang, som er en variant av en systematisk kunnskapsoversikt, forstår vi her en systematisk kartlegging og vurdering av skandinavisk og internasjonal forskning ved hjelp av et bredt og systematisk litteratursøk i flere bibliografiske databaser, søkemotorer og nettsteder til relevante forsknings- og kompetansemiljøer.

Vår metodiske tilnærming vil bygge på hurtigoversiktsmetoden (Khangura, Konnyu, Cushman, Grimshaw, & Moher, 2012), basert på et systematisk litteratursøk innen avgrenset tidsperiode, og med begrensninger med hensyn til språk (skandinaviske språk, engelsk, tysk) og publiseringsår (Petticrew & Roberts, 2008). Formatet for slike litteraturgjennomganger er i stadig utvikling, og den generelle trenden peker i retning av en økende bruk av hurtigoversikter i politikktutforming (f.eks Khangura et al., 2012; Thomas, Newman, & Oliver, 2013).

De ulike fasene ved denne typen systematisk litteraturgjennomgang illustreres av figur 2.1 og beskrives under.

Figur 2.1: Oversikt over faser ved systematiske litteraturgjennomganger

2.2 Formulere og avgrense problemstilling og definere seleksjonskriterier – Fase 1

En forutsetning for å kunne utarbeide et systematisk litteratursøk er en konkretisering av problemstillingen. Dette ble gjort ved å nærmere definere utvalgs- og seleksjonskriterier knyttet til populasjon, tiltak/program, forskningsdesign (og utfallsmål). Med utgangspunkt i disse kriteriene (bortsett fra utfallsmål) ble det utformet konkrete søkestrategier tilpasset de ulike databasene og kildene. Når det gjelder seleksjonskriterier skilles det mellom inklusjons- og eksklusjonskriterier. Inklusjonskriterier beskriver hva som skal kjennetegne studier som blir regnet som relevante for problemstillingen og derfor vil bli inkludert i den systematiske litteraturgjennomgangen, mens eksklusjonskriterier beskriver det som kjennetegner studier som ikke er relevante i forhold til inklusjonskriteriene, dvs. forskningsspørsmålet, og derfor bli utelatt.

I det følgende beskrives seleksjonskriterier for de to problemstillingene som omhandler nyankomne elever og voksne innvandrere med lav kompetanse.

2.2.1 Problemstilling 1 – Effekter av opplæringstiltak for barn av innvandrere med svake ferdigheter i skolens undervisningsspråk.

Følgende seleksjonskriterier, dvs. inklusjonskriterier og eksklusjonskriterier, ble definert med hensyn til populasjon (P), intervensjon⁵ (I), sammenligningsgruppe (C), utfallsmål (O) i tillegg til forskningsdesign for den første problemstillingen, i det følgende omtalt som PICO1.

Inklusjonskriterier

Populasjon: I prosjektplanen var populasjonen opprinnelig definert som nyankomne elever i grunnskole og videregående skole i aldersgruppen seks til 18 år med kort botid. Vi fant imidlertid kun to studier med nyankomne elever – «newly arrived» eller «newcomer» - som målgruppe (se vedlegg 3). Vi valgte derfor å utvide definisjonen av populasjonen til å omfatte barn av innvandrere mellom seks og 18 år med svake ferdigheter i skolens undervisningsspråk. Barn av innvandrere kan inkludere

⁵ Tiltak og program brukes om hverandre i rapporten og som synonymer for intervensjon.

både arbeidsinnvandrere, flyktninger og asylsøkere. Vi fokuserer heller ikke på botid, eller hvorvidt barna selv har innvandret eller er født i landet der de skal få sin skolegang. Som det vil framkomme av litteraturen, er et overordnet kriterium for den inkluderte populasjonen ferdigheter i skolens undervisningsspråk. I den engelske forskningslitteraturen som vi vil diskutere, defineres denne populasjonen som *English (Language) Learners* og den blir ikke knyttet til botid eller hvilken administrativ innvandringsstatus elevene har.

Intervensjon: Både segregerte opplæringstilbud (egne tilbud for elever med svake språkferdigheter, der hele eller deler av opplæring skjer utenfor ordinær opplæring) og integrerte opplæringstilbud (opplæring/ tiltak gitt i ordinær klasse).

Sammenligning: Ingen tiltak; alternativt tiltak

Primærutfall: Læringsutbytte, f.eks. lese-, skrive- og matematikkferdigheter, kompetanse i undervisningsspråket, digitale ferdigheter. Sekundærutfall: Motivasjon, psykisk helse og sosio-emosjonelle ferdigheter.

Forskningsdesign: Studier med kontrollbetingelser: randomiserte kontrollerte studier, kvasi-randomiserte kontrollerte studier; kvasi-eksperimentelle studier (studier med en form for sammenligningsgruppe; registerbaserte studier, naturlig eksperiment); nyere systematiske kunnskapsoversikter av høy kvalitet.

Publiseringsår: 2000-2017

Språk: Engelsk; skandinaviske språk; tysk (med engelsk sammendrag)

Eksklusjonskriterier

Populasjon: elever yngre enn seks år, elever eldre enn 18 år og studenter.

Intervensjon: Tilbud som ikke dreier seg om opplæringstilbud, for eksempel fritidstilbud, psykososiale tiltak som ikke er rettet mot læringsutbytte, tiltak som fremmer overganger.

Utfall: Kun psykososiale utfall⁶.

Forskningsdesign: Kvalitative studier, for eksempel case studier.

2.2.2 Problemstilling 2 – Effekter av kompetansetiltak for varig tilknytning til arbeidsmarkedet for voksne innvandrere

Følgende seleksjonskriterier, dvs. inklusjonskriterier og eksklusjonskriterier, ble definert med hensyn til populasjon, intervensjon, utfallsmål og forskningsdesign for den andre problemstillingen, i det følgende omtalt som PICO2.

Inklusjonskriterier

Populasjon: Voksne innvandrere med lav kompetanse, for eksempel arbeidsinnvandrere, flytninger og familiegjenforente med lav kompetanse.

Intervensjon: Kompetansehevingstiltak for varig tilknytning til arbeidslivet, for eksempel språkprogrammer, arbeidspraksis, opplæring etter arbeidspraksis (place-then-train), arbeidspraksis etter opplæring (train-then-place).

Sammenligning: Ingen tiltak; alternativt tiltak, for eksempel generelle arbeidsmarkedsprogrammer (lønnstilskudd).

⁶ Det er bare en studie som ble ekskludert på grunn av dette (se vedlegg 1).

Primærutfall: Tilknytning til arbeidslivet på kort og lang sikt; lønn, videre utdanning; sekundærutfall: sentrale levekårsindikatorer.

Forskningsdesign: Studier med kontrollbetingelser: randomiserte kontrollerte studier, kvasi-randomiserte kontrollerte studier, kvasi-eksperimentelle studier (studier som har en form for sammenligningsgruppe, registerbaserte studier, naturlig eksperiment), nyere systematiske kunnskapsoversikter av høy metodisk kvalitet.

Publiseringsår: Gitt at det allerede fantes flere systematiske oversikter av nyere dato som inkluderte primærstudier frem til 1990-tallet, søkte vi i første omgang kun etter studier publisert i tidsrommet 2015-2017. Gjennom dette søket identifiserte vi to systematiske oversikter publisert i årene 2015 av høy kvalitet, som inkluderte primærstudier, publisert fra 1996 til nyere tid. Vi tilpasset søket etter flere primærstudier, publisert mellom 2010 og 2017; i tillegg søkte vi etter systematiske kunnskapsoversikter og metaanalyser av høy kvalitet. Vi identifiserte to oversiktsrapporter, en systematisk kunnskapsoversikt og en metaanalyse, publisert i 2013 og 2014.

Språk: Engelsk; skandinaviske språk; tysk (med engelsk sammendrag)

Eksklusjonskriterier

Populasjon: Voksne innvandrere med høy kompetanse og varig tilknytning til arbeidslivet.

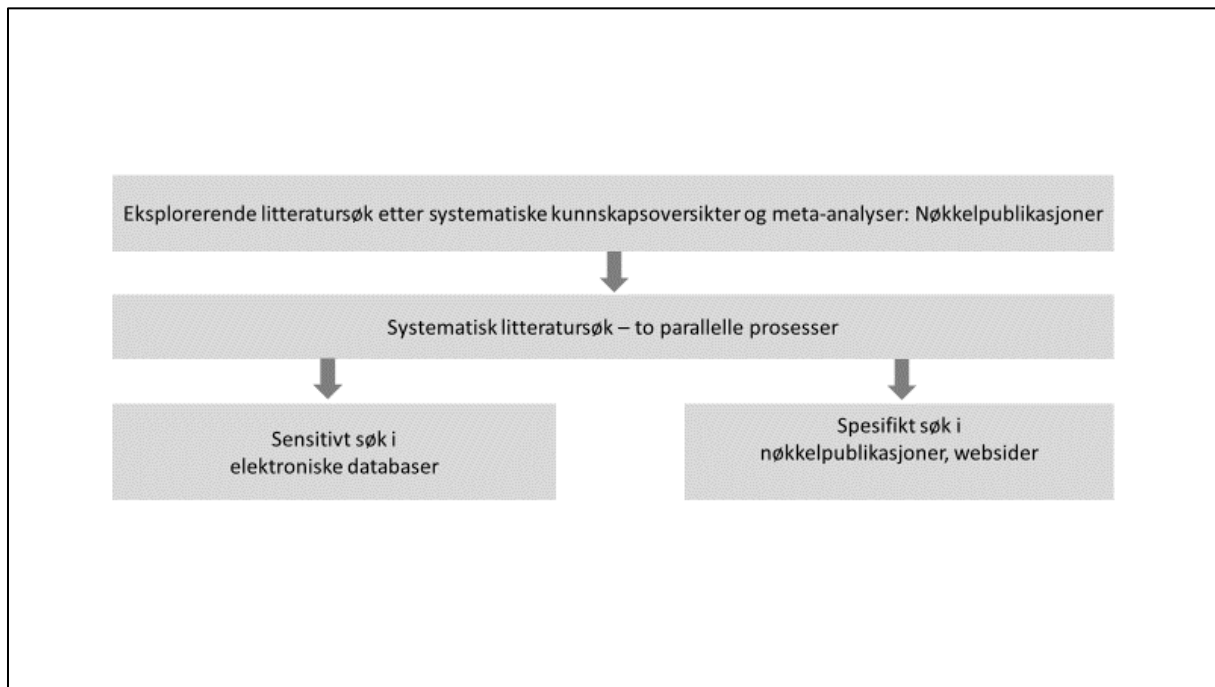
Intervensjon/program: Andre tiltak enn kompetansehevingstiltak (f.eks. psykososiale tiltak); tiltak rettet mot voksne innvandrere som har varig tilknytning til arbeidslivet.

Forskningsdesign: Kvalitative studier.

2.3 Litteratursøk – Fase 2

Etter identifisering og formulering av relevante søketermer knyttet til de to problemstillingen bygde vi søkestrategier for søk etter relevant litteratur som var tilpasset ulike databaser og kilder. Fremgangsmåten ved det systematiske litteratursøket kan beskrives som en prosess med flere trinn bestående av et eksplorerende søk etter aktuelle systematiske kunnskapsoversikter eller metaanalyser (nøkkelpublikasjoner), etterfulgt av et systematisk litteratursøk i elektroniske databaser (sensitivt søk med mange treff) og et mer spesifikt søk basert på referanselister fra nøkkelpublikasjoner eller gjennom forespørsel til hovedforfattere av inkluderte studier.

Figur 2.3: Fremgangsmåten i det systematiske litteratursøket

2.3.1 Litteratursøk – PICO1

Eksplorerende søk

Litteratursøket foregikk som en prosess som startet med et enkelt eksplorerende søk, eller scoping-søk, etter aktuelle systematiske kunnskapsoversikter i et utvalg av relevante databaser. For å identifisere eksisterende kunnskapsoversikter (systematic reviews) søkte vi i: The Campbell Collaboration Library of Systematic Reviews som inneholder systematiske kunnskapsoversikter over effektevalueringer innen fagområdene utdanning, sosial velferd og kriminalitetsforebygging; Cochrane Collaboration Library som inneholder systematiske kunnskapsoversikter over effektevalueringer innenfor helseområdet; Dansk Clearinghouse for Utdanningsforskning; the Evidence for Policy and Practice (EPPI) Centre library; Kunnskapssenter for Utdanning og det tilsvarende Skolforskningsinstituttet i Sverige. Ut over dette gjorde vi et enkelt søk etter systematiske kunnskapsoversikter i Google Scholar der vi gikk gjennom de første 300 treffene (sortert etter relevans).

Vi identifiserte tre potensielt relevante kunnskapsoversikter, derav to av nyere dato, som vi brukte i den videre prosessen - for å identifisere flere primærstudier (nøkkelpublikasjon) eller for å inkludere i sin helhet. Av de tre oversiktene ble Slavin og Cheung (2005) inkludert i sin helhet.

- Bal, A. & Perzigian, A. B. (2013). Evidence-based interventions for immigrant students experiencing behavioral and academic problems: A systematic review of the literature. *Education and Treatment of Children*, 36(4), 5-28.
- Dijkshoorn, A. (2016). Inclusive education for refugees and asylum seeking children: A systematic literature review. Master thesis. School of Education and Communication. Jönköping University.
- Slavin, R. E. & Cheung, A. (2005). A synthesis of research on language of reading instruction for English language learners. *Review of Educational Research*, 75(2), 247-284.

I tillegg identifiserte vi en pågående systematisk kunnskapsoversikt ved Skolforskningsinstituttet i Sverige om utvikling av språk i naturvitenskapsundervisning for andrespråkelever.⁷

Systematisk litteratursøk i elektroniske databaser

Etter at seleksjonskriterier, dvs. inklusjons- og eksklusjonskriterier, ble formulert, med tanke på populasjon, intervensjon og forskningsdesign, i tillegg til sammenligning, utfall, språk og år for publisering, søkte vi systematisk i elektroniske databaser og andre kilder (websider). Med utgangspunkt i søkeord som ble brukt i de aktuelle systematiske kunnskapsoversiktene og nøkkelord i litteraturen ellers, identifiserte vi flere søketermer. Dette gjelder særlig synonymmer som var knyttet til populasjon og intervensjonen.

I denne fasen arbeidet vi tett sammen med forskningsbibliotekaren ved NIFU. Vi utarbeidet et utkast for de ulike delene av søkestrengen, særlig når det gjelder populasjon og intervensjon, som ble knyttet sammen med såkalte Boolean Operators, for eksempel AND og OR, som deretter ble spesifisert av bibliotekaren og tilpasset ulike databaser.

Nedenfor presenteres standardmal for søkestrengen som ble brukt i databasene Web of Science, ERIC (Education Resources Information Center), Evidensbasen til Dansk Clearinghouse, og Google Scholar, med lokale tilpasninger i hver database:

(student OR pupil*) AND ("newly arrived" OR "recently arrived") AND (refugee* OR immigrant* OR migrant*) AND (school* OR education*) AND (intervention* OR effect* OR program*)*

I tillegg søkte vi i databasen What Works Clearinghouse (WWC), der vi gikk gjennom 232 referansetreff. I Google Scholar gikk vi gjennom tittel (og sammendrag, dersom relevant) av 300 referanser blant 14 400 treff, sortert etter relevans.

Systematisk litteratursøk i nordiske databaser og norske kilder

I tillegg søkte vi systematisk etter relevante referanser i følgende databaser: *Idunn* (ledende database for fagtidsskrifter i Norge; *NORA* (Norwegian Open Research Archive) – digital arkiv som favner alle institusjoner i UH-sektoren samt forskningsinstitusjoner utenfor UH-sektoren og *Norart* – Norske og nordiske artikler. *Cristin*, der UH-sektoren og forskningsinstitutter i dag registrerer publikasjoner, ble kun brukt for å spore flere publikasjoner til nøkkelpersoner, definert som hovedforfattere av inkluderte studier. Det er rimelig å anta en høy overlapp mellom ORIA, bibliotekatalogen for institusjoner i Norge, *Norart*, *NORA*, *Idunn* og *ODA* (Open Digital Archive) ved Høgskolen i Oslo og Akershus. Derfor bestemte vi oss å redusere søke til databasene *Idunn*, *Norart* og *NORA*. Søket i *Idunn* genererte 41 treff med søkestreng på norsk, og 205 treff med en tilsvarende søkestreng på engelsk, mens søket i *NORA* kun genererte ett treff (på engelsk); søket i *Norart* genererte ingen treff. 2 referanser ble vurdert som relevante i første omgang (trinn 1).

I tillegg gikk vi gjennom hjemmesider til nasjonale utdanningsmyndigheter og utvalgte forskningsmiljøer i Norden for å identifisere relevante tiltak i de nordiske landene. Hjemmesidene inkluderte NIFU (Nordisk institutt for innovasjon, forskning og utdanning), Fafo (Institutt for arbeidsliv- og velferdsforskning), Frisch-senteret (uavhengig senter for samfunnsøkonomisk forskning), NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring) SINTEF - et bredt, flerfaglig forskningskonsern med internasjonal spisskompetanse innen teknologi, naturvitenskap, medisin og samfunnsvitenskap, Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, Nasjonalt utviklingscenter for barn og unge (NUBU), utdanningsforskning.no, Kompetanse Norge.

⁷ <http://www.skolfi.se/forskningssammanställningar/pagaende-systematiska-oversikter/sprakutvecklande-naturvetenskapsundervisning-for-andrasprakselever/> [nedlasting: 1. november 2017]

Spesifikt søk: Grå litteratur og andre kilder

Vi søkte etter ulike typer publikasjoner, for eksempel forskningsartikler og -rapporter, bøker, og doktorgradsavhandlinger, publisert innenfor den tidsperioden som ble angitt. Søkestrenger med sentrale søketermer for hver av databasene ble, som tidligere nevnt, utarbeidet i samarbeid med forskningsbibliotekaren ved NIFU. Erfaringen fra arbeidet med tidligere systematiske litteraturgjennomganger (f.eks. Salvanes, Sandsør, & Wollscheid, 2016) viste at elektroniske databasene det søkes i, kan ha manglende dekning av ikke-publiserte arbeider, såkalt grå litteratur. Dette er et problem som er spesielt stort innen økonomilitteraturen. I tillegg er økonomilitteraturen til dels ikke tilpasset systematiske søk, ved at sammendragene for eksempel ikke eksplisitt nevner metodene som blir brukt. Vi søkte derfor i tillegg etter aktuell litteratur via manuelt søk i spesialdatabaser (for eksempel econstor.eu; flucht-forschung-transfer.de eller snøballmetoden). I tillegg kontaktet vi noen få nøkkelpersoner på fagfeltet.

2.3.2 Litteratursøk – PICO2

Eksplorerende søk

Litteratursøket foregikk som en prosess som startet med et enkelt eksplorerende søk, eller scoping-søk, etter aktuelle systematiske kunnskapsoversikter i et utvalg av relevante databaser. For å identifisere eksisterende kunnskapsoversikter (systematic reviews) søkte vi i: The Campbell Collaboration Library of Systematic Reviews som inneholder systematiske kunnskapsoversikter over effektevalueringer innen fagområdene utdanning, sosial velferd og kriminalitetsforebygging; Cochrane Collaboration Library som inneholder systematiske kunnskapsoversikter over effektevalueringer innenfor helseområdet; Dansk Clearinghouse for Utdanningsforskning; the Evidence for Policy and Practice Centre (EPPI) library; Kunnskapssenter for Utdanning, og det tilsvarende Skolforskningsinstituttet i Sverige; Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten/ Seksjon for velferdstjenester. Ut over dette gjorde vi et enkelt søk etter systematiske kunnskapsoversikter i Google Scholar der vi gikk gjennom de første 300 treffene (sortert etter relevans).

Vi identifiserte fire potensielt relevante og aktuelle kunnskapsoversikter av høy kvalitet som vi inkluderte i sin helhet. Dette betyr at vi ikke vurderte enkeltstudiene som er inkludert i disse kunnskapsoversiktene, men at vi baserer våre konklusjoner på forfatternes informasjon om de inkluderte studiene.

- Butschek, S. & Walter, T. (2014). What Active Labour Market Programmes Work for Immigrants in Europe? *Journal of Migration*, 3(48).
- Nielsen, A.J. & Pozzoli, D. (2013). Effekter af beskæftigelses- og uddannelsesrettede indsatser for ikke-vestlige ledige indvandrere. En oversigt over danske og internationale kvantitative studier. Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning: København.
- Ott, E., & Montgomery, P. (2015). Interventions to improve the economic self-sufficiency and well-being of resettled refugees: a systematic review. *Campbell Systematic Reviews*, 11(4).
- Strøm V., Scheel I., Dalsbø T.K. & Kirkehei I. (2015). Effekt av arbeidsmarkedstiltak på deltakelse i arbeidslivet for innvandrere. Rapport fra Kunnskapssenteret nr. 12 – 2015. Systematiske oversikter. Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten: Oslo.

I tillegg identifiserte vi en protokoll av en pågående systematisk kunnskapsoversikt ved Folkehelseinstituttet ved Seksjon for velferdstjenester, om effekten av språkopplæring for voksne innvandrere med lite eller ingen skolegang.

Systematisk litteratursøk i elektroniske databaser

Etter at seleksjonskriterier, dvs. inklusjons- og eksklusjonskriterier, ble formulert, med tanke på populasjon, intervensjon eller tiltak, forskningsdesign, i tillegg til sammenligning, utfall, språk og år for publisering, ble det systematisk søkt i elektroniske databaser og andre kilder (websider). Med utgangspunkt i terminologien til de aktuelle systematiske kunnskapsoversiktene og litteraturen ellers, identifiserte vi flere søketermer. Dette gjelder særlig synonymmer som var knyttet til populasjon og intervensjon.

I denne fasen arbeidet vi tett sammen med forskningsbibliotekaren ved NIFU. Vi laget et utkast for de ulike delene av søkestrenger, særlig når det gjelder populasjon og intervensjon, som ble knyttet sammen med såkalte Boolean Operators, for eksempel AND og OR, som deretter ble spesifisert av bibliotekaren og tilpasset ulike databaser.

Nedenfor presenteres standardmal for søkestrengen som ble brukt i databasene Web of Science, ERIC (Education Resources Information Center), Evidensbasen til Dansk Clearinghouse, og Google Scholar, med lokale tilpasninger i hver database:

(adult*) AND (refugee* OR immigrant* OR migrant*) AND ("labor market" OR "labour market" OR work* OR learn* OR language* OR education* OR training* OR competence* OR vocational* OR "non-formal learn*" OR "basic* skill* training*") AND (intervention* OR effect* OR program* OR RCT OR experiment*)

I Google Scholar gikk vi gjennom tittel (og sammendrag, dersom relevant) av 300 referanser blant 15 800, sortert etter relevans.

Systematisk litteratursøk i nordiske databaser og norske kilder

I tillegg søkte vi systematisk etter relevante referanser i følgende databaser: *Idunn* (ledende database for fagtidsskrifter i Norge; *NORA* (Norwegian Open Research Archive) – digital arkiv som favner alle institusjoner i UH-sektoren samt forskningsinstitusjoner utenfor UH-sektoren og *Norart* – Norske og nordiske artikler. *Cristin*, der den norske UH-sektoren og forskningsinstitutter i dag registrerer publikasjoner, ble kun brukt for å spore flere publikasjoner til nøkkelpersoner i Norge, definert som hovedforfattere av inkluderte studier. Det er rimelig å anta en høy overlapp mellom ORIA, bibliotek katalogen for institusjoner i Norge, *Norart*, *NORA*, *Idunn* og *ODA* (Open Digital Archive) ved Høgskolen i Oslo og Akershus. Derfor bestemte vi oss å redusere søke til databasene *Idunn*, *Norart* og *NORA*. Søket i *Idunn* genererte 63 treff med søkestreng på norsk, og 77 treff med en tilsvarende søkestreng på engelsk, mens søket i *NORA* kun genererte ett treff (på engelsk) og tre treff på norsk.

I tillegg gikk vi gjennom hjemmesider til nasjonale utdanningsmyndigheter og utvalgte forskningsmiljøer i Norden for å identifisere relevante tiltak i de nordiske landene. Hjemmesidene inkluderte NIFU (Nordisk institutt for innovasjon, forskning og utdanning), Fafo (Institutt for arbeidsliv- og velferdsforskning), Frisch-senteret (uavhengig senter for samfunnsøkonomisk forskning), AFI (Arbeidsforskningsinstituttet) NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring) SINTEF - et bredt, flerfaglig forskningskonsern med internasjonal spisskompetanse innen teknologi, naturvitenskap, medisin og samfunnsvitenskap, Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, utdanningsforskning.no, Kompetanse Norge.

Spesifikt søk: Grå litteratur og andre kilder

Vi søkte etter ulike typer publikasjoner, for eksempel forskningsartikler og -rapporter, bøker, doktorgradsavhandlinger og masteroppgaver, publisert innenfor den tidsperioden som ble angitt. Søkestrenger med sentrale søketermer for hver av databasene ble, som tidligere nevnt, utarbeidet i samarbeid med forskningsbibliotekaren ved NIFU. Erfaringen fra arbeidet med tidligere systematiske litteraturgjennomganger (for eksempel Salvanes, Sandsør & Wollscheid, 2016) viste at elektroniske databasene det søkes i, kan ha manglende dekning av ikke-publiserte arbeider, såkalt grå litteratur, et problem som er spesielt stort innen økonomilitteraturen. I tillegg er økonomilitteraturen til dels ikke

tilpasset systematiske søk, ved at sammendragene for eksempel ikke eksplisitt nevner metodene som blir brukt. PICO2 omfavner en problemstilling som i stor grad kan spores i økonomilitteraturen. Vi søkte derfor i tillegg etter aktuell litteratur via manuelt søk i spesialdatabaser (for eksempel econstor.eu) eller snøballmetoden. I tillegg kontaktet vi noen få nøkkelpersoner på fagfeltet.

For PICO2 foreligger det en rekke litteratur på tysk som kan anses som direkte eller indirekte relevant for denne rapporten. Vi gikk gjennom litteratur publisert på hjemmesiden til DIW (Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung) og ZEW (Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung). En studie publisert på tysk (Walter, 2014) ble inkludert i oversikten. I tillegg gikk vi gjennom de publikasjonene som ble publisert på nettsiden til det nyopprettede initiativet - flucht-forschung-transfer.de - som offentliggjør forskning på feltet omkring flukt og migrasjon. Her identifiserte vi for øvrig ikke noen flere studier om effekt av tiltak.

2.4 Utvalg og kvalitetssikring av studier – Fase 3

Utvelgelsen av relevante studier og kvalitetsvurdering av disse foregikk i en trinnvis prosess. I det første trinnet (trinn 1) ble tittel og sammendrag av potensielt relevante studier lest av minst ett medlem i prosjektgruppen. Dersom det oppsto uenighet om en studie skulle inkluderes med tanke på fulltekstvurdering, ble tittel og sammendrag lest av to medlemmer og en avgjørelse fattet i felleskap. I det andre trinnet (trinn 2) ble fulltekstartiklene lest med tanke på inklusjon og eksklusjon. Dersom artikkelen ble ekskludert ble hovedgrunn til eksklusjon dokumentert i en tabell. (Se vedleggene 1 og 2).

Deretter ble fulltekstartiklene til de inkluderte studiene lest og kodet av minst en forfatter, og den metodiske kvaliteten, dvs. både intern og ekstern validitet, vurdert (trinn 3). Dersom flere publikasjoner tilhørte en studie, kodet vi kun informasjon fra den publikasjonen av nyeste dato eller den publikasjonen som genererte mest informasjon for å unngå dobbelttelling. I denne prosessen kunne også studier ekskluderes, som ikke oppnådde tilstrekkelig metodisk kvalitet. Når det gjelder den metodiske kvaliteten vurderte vi både intern og ekstern validitet.

Intern validitet: Følgende kriterier ble definert og lagt til grunn for metodevurdering:

- 1) høy intern *validitet*: Randomisert kontrollert forsøk (RCT) eller kvasi-eksperimentelle studier hvor det er brukt standardiserte tester, det foreligger data for hele utvalgspopulasjonen og det er foretatt robusthetsanalyser.
- 2) medium intern validitet: Randomiserte kontrollerte forsøk (RCT) eller kvasi-eksperimentelle studier med noen mangler, f.eks. noe frafall blant deltakere, ikke-sammenlignbar kontrollgruppe, lite utvalg, mangelfull beskrivelse av program/tiltak, bruk av ustandardiserte tester/selvrapportering.
- 3) lav intern validitet: Randomiserte kontrollerte forsøk (RCT) eller kvasi-eksperimentelle studier med flere mangler; f. eks. høyt frafall blant deltakerne/mangler data for stor del av utvalget, baserer seg på selvrapporterte data, lite utvalg. Tiltaks- og kontrollgruppe var like sammenlignbare i forhold til viktige faktorer.

Ekstern validitet: Følgende kriterier ble definert og lagt til grunn for metodevurdering.

- 1) høy ekstern validitet: Er resultatene fra studien generaliserbare til andre kontekster; er resultatene overførbare til den norske konteksten.
- 2) lav ekstern validitet: Resultater fra studien lar seg vanskelig overføre til andre kontekster, fordi studien er utført i et annet land, lite sample, ikke-overlappende problemstillinger.

En tabell med kodet informasjon om studiens egenskaper, de viktigste resultatene i forhold til våre problemstillinger og kvalitetsvurdering er rapportert i vedleggene 3 og 4.

2.5 Sammenstilling og oppsummering av resultater – Fase 4

Den endelige listen av inkluderte studier ble gjennomgått og oppsummert, og studiene ble skilt etter evidensnivå/ metodisk kvalitet (intern og ekstern validitet). Oppsummeringen vil inneholde hva slags studier som er funnet, forskningsdesign kategori, risiko for skjevheter, dvs. metodiske svakheter i studiene, og relevante resultater. Den samlede vurderingen av den metodiske kvaliteten omfatter også skjønsmessige vurderinger basert på en helhetsvurdering av artikkelen. Ut fra vurderingene av intern og ekstern validitet og vurderinger av innholdet i studiene vil resultatet kategoriseres og presenteres i kapitlene 3 (PICO1) og 4 (PICO2).

For hver inkluderte studie ble det laget et sammendrag, hvis hensiktsmessig, med følgende innhold: beskrivelse av intervensjon/tiltaket/programmet sett i sammenheng med relevansen for temaet i denne rapporten; kort beskrivelse av metoden og utvalg; resultater, inkludert effektstørrelse der dette lot seg gjøre; kvalitetsvurdering. Denne prosessen ble validert ved at et annet medlem i prosjektgruppen leste de inkluderte artiklene og de tilhørende sammendragene. Der det var flere studier med samme tiltak ble det laget egne avsnitt. Resultatene ble gruppert etter innholdsmessige kategorier og evidensnivå.

Det er vanlig praksis å standardisere effektstørrelser slik at det er mulig å sammenligne funnene opp mot den relevante litteraturen. En måte å standardisere en effekt på er å bruke Cohen's d for å måle den standardiserte differensen mellom to middelværdier. Ifølge Cohen måler en størrelse av 0,8 en stor effekt, en størrelse av 0,5 en middels effekt og en størrelse av 0,2 en liten effekt. Er verdien mindre enn 0,2 er effekten triviell, selv om den er signifikant⁸. Det er ikke alltid naturlig å standardisere effektstørrelsen på denne måten. Det gjelder når utfallsmålet i seg selv er oppgitt i en meningsfull enhet, for eksempel når utfallsmålet er andel som stryker i et fag. I tillegg er det lite meningsfullt å standardisere effektstørrelse, hvis de respektive primærstudiene i liten grad er sammenlignbare, for eksempel i forhold til populasjon, intervensjon og utfall.

I vurderingen av hva som kjennetegner tiltak som viser seg å være mest lovende, vurderer vi effektstørrelsene opp mot den relevante konteksten/litteraturen og beskriver hvilken kontekst de har fungert i (demografiske grupper, land). I de tilfellene det er mulig gjengis også studieforfatterens vurdering av kostnadene ved tiltakene.

Størsteparten av litteraturen vi omtaler er på engelsk. Når det gjelder fagtermer var det ofte vanskelig å finne en god oversettelse på norsk. I de tilfellene det fantes noenlunde gode oversettelser har vi valgt å bruke den norske oversettelsen med den engelske termen i parentes for første gang; i de tilfellene der det var mest hensiktsmessig å bruke den opprinnelige termen, har vi valgt det engelske begrep.

⁸ En annen måte å standardisere en effekt er å uttrykke den i standardavviksenheter.

3 Resultater – Effekt av opplæringstiltak rettet mot barn av innvandrere med svake ferdigheter i skolens undervisningsspråk - Pico1

I dette kapitlet oppsummerer vi litteraturen som evaluerer opplæringstiltak rettet mot barn av innvandrere mellom seks og 18 år med svake ferdigheter i skolens undervisningsspråk. Som nevnt i metodekapitlet, var det opprinnelige oppdraget å gjennomgå studier av effekten av opplæringstiltak for nyankomne elever. De fleste studiene vi har identifisert inkluderte imidlertid ikke opplysninger om hvor lenge det var sidene elevene som fikk opplæringstiltakene hadde kommet til landet som flyktninger, asylsøkere eller innvandrere. Hadde vi kun inkludert studier rettet mot nyankomne elever – eller «newly arrived» på engelsk – ville vi ha inkludert bare to studier. Vi valgte derfor å utvide definisjonen av populasjonen. Vi har dermed inkludert studier av tiltak rettet mot barn av innvandrere som har svake ferdigheter i undervisningsspråket uavhengig av botid. Vår utvidelse gjør at populasjonen vi har inkludert tilsvarer det som i den engelskspråklige litteraturen blir definert som English (Language) Learners. Det er hvorvidt elevene har tilstrekkelige ferdigheter i skolens undervisningsspråk som avgjør om en elev blir definert som English (Language) Learner, eller som det motsatte – English Proficient. Denne betegnelsen kan dermed omfatte både barn som selv har innvandret og barns som er født i landet av foreldre som har innvandret.

Det er en del uenighet om begrepsbruk i forskningen om to- eller flerspråklighet og betydningen av morsmål. I det følgende vil vi bruke begreper som ligger nær de engelske begrepene i litteraturen vi har gjennomgått. Skolens undervisningsspråk vil i teksten bli omtalt som elevenes andrespråk, mens det språket som i en norsk sammenheng omtales som morsmål, vil bli omtalt som elevenes førstespråk. I kapittel 3.1 gir vi en beskrivelse av seleksjonsprosessen og en kartlegging av de inkluderte studiene; i kapittel 3.2 presenterer vi de enkelte studiene på et mer detaljert nivå.

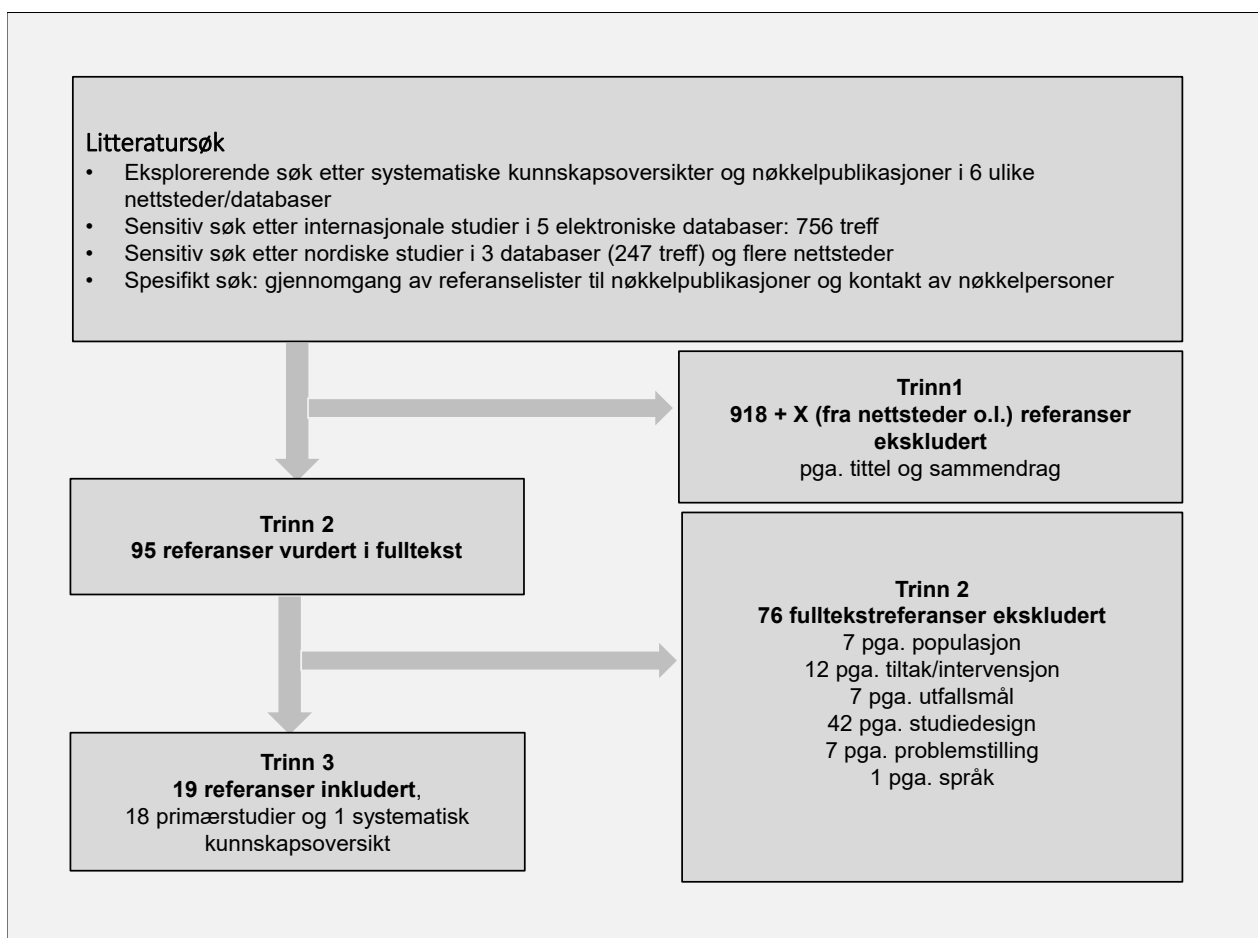
3.1 Seleksjon og beskrivelse av de inkluderte studiene

I det følgende gjør vi rede for prosessen med å identifisere studier gjennom et flytdiagram og vi presenterer de inkluderte studiene kort. Figur 3.1 beskriver den stegvise seleksjonsprosessen av primærstudier og systematiske kunnskapsoversikter. Hovedvekten ligger her på utvalg og seleksjon av relevante primærstudier. Systematiske kunnskapsoversikter ble kun inkludert hvis de var av nyere dato og av høy metodisk kvalitet.

Vi søkte først etter systematiske kunnskapsoversikter og nøkkelpublikasjoner i seks ulike nettsteder og databaser. Søket etter primærstudier og relevante kunnskapsoversikter i fem elektroniske internasjonale databaser resulterte i 756 treff; søket etter nordiske studier i tre databaser resulterte i 247 treff. Det mer omfattende sensitive søket, som også inkluderte et søk på nettsteder til relevante institusjoner, ble supplert med et mer spesifikt søk etter primærstudier i referanselister til nøkkelpublikasjoner.

Ved trinn 1 ble 918 referanser ekskludert på grunn av tittel og sammendrag. De resterende 95 referanser ble lest og vurdert i fulltekst. Blant disse ble 76 ekskludert på grunn av feil populasjon, intervensjon, forskningsdesign, utfallsmål eller lignende. Ved trinn 3 inkluderte vi til sammen 19 referanser, dvs. 18 primærstudier og en systematisk kunnskapsoversikt. Disse studiene ble kodet, kvalitetsvurdert og syntetisert.

Figur 3.1: Seleksjon av relevante studier om effekt av tiltak rettet mot barn av innvandrere med svake ferdigheter i skolens undervisningsspråk

Av de 18 inkluderte studiene er 17 studier utført i Nord-Amerika, to i Canada og 15 studier i USA. Kun en studie er utført i Europa, i Norge. Når det gjelder publiseringskanal er det kun to studier som er publisert som grå litteratur. Vi har valgt å gruppere studiene i tre grupper etter faglig fokus: studier av programmer for å fremme ferdigheter i andrespråket generelt (syv studier), studier programmer der tiltakene går ut på å styrke elevenes ferdigheter i andrespråket som fagspråk, det vil si bruke ulike sjangere og begreper som ikke tilhører hverdagspråket (åtte studier) samt studier som dreier seg om programmer for å fremme sosial og emosjonell fungering (tre studier). Åtte studier ble publisert i 2010 og senere, mens de resterende ti studiene ble publisert mellom 2004 og 2009.

Tabell 3.1 presenterer de inkluderte studiene etter referanse (hovedforfatter, år, tittel) land og temaområdet. Studien er sortert alfabetisk. Vi bruker hovedforfatter, publiseringsår og tittel når vi senere presenterer studiene.

Tabell 3.1: Inkluderte studier, etter hovedforfatter, publiseringsår, tittel, land og kategori

Hovedforfatter	År	Tittel	Land	Kategorisering av studie
Ardasheva	2017	Developing science-specific, technical vocabulary of high school newcomer English learners	USA	Styrke ferdigheter i andrespråket som fagspråk
August	2009	The impact of an instructional intervention on the science and language learning of middle grade English language learners	USA	Styrke ferdigheter i andrespråket som fagspråk
Calhoun	2007* 2006	Effects of a Peer-Mediated Program on Reading Skill Acquisition for Two-Way Bilingual First-Grade Classrooms	USA	Andrespråkerferdigheter generelt
Carlo	2004	Closing the Gap: Addressing the Vocabulary Needs of English-language learners in bilingual and mainstream classrooms	USA	Styrke ferdigheter i andrespråket som fagspråk
Echevarria	2006	School Reform and Standards-Based Education: A Model for English-Language Learners.	USA	Styrke ferdigheter i andrespråket som fagspråk
Echevarria	2011	Using the SIOP Model to Promote the Acquisition of Language and Science Concepts with English Learners.	USA	Styrke ferdigheter i andrespråket som fagspråk
Hofstetter	2004	Effects of a Transitional Bilingual Education Program: Findings, Issues, and Next Steps.	USA	Andrespråkerferdigheter generelt
Jepsen	2009	Bilingual education and English proficiency	USA	Andrespråkerferdigheter generelt
Kamps	2007	Use of Evidence-Based, Small-Group Reading Instruction for English Language Learners in Elementary Grades: Secondary-Tier Intervention.	USA	Styrke ferdigheter i andrespråket som fagspråk
Matsudaira	2005	Sinking or Swimming? Evaluating the Impact of English Immersion versus Bilingual Education	USA	Andrespråkerferdigheter generelt
Matuchniak	2014	Examining the text-based, on-demand, analytical writing of mainstreamed Latino English learners in a randomized field trial of the Pathway Project intervention.	USA	Styrke ferdigheter i andrespråket som fagspråk
Ogden	2007	Building strength through enhancing social competence in immigrant students in primary school A pilot study	Norge	Andre programmer
Rousseau	2007	Classroom drama therapy program for immigrant and refugee adolescents: A pilot study	Canada	Andre programmer
Rousseau	2014	A cluster randomized-controlled trial of a classroom-based drama workshop to improve mental health outcomes among immigrant and refugee youths in special classes	Canada	Andre programmer
Short	2012	Developing Academic Language in English Language Learners through Sheltered Instruction.	USA	Styrke ferdigheter i andrespråket som fagspråk

Hoved-forfatter	År	Tittel	Land	Kategorisering av studie
Slavin	2011	Reading and Language Outcomes of a Multiyear Randomized Evaluation of Transitional Bilingual Education.	USA	Andrespråkferdigheter generelt
Tong	2010	Hispanic English Learners' Responses to Longitudinal English Instructional Intervention and the Effect of Gender: A Multilevel Analysis.	USA	Andrespråkferdigheter generelt
Valentino	2015	Effectiveness of four instructional programs designed to serve English learners: Variation by ethnicity and initial English proficiency	USA	Andrespråkferdigheter generelt

3.2 Hva er kunnskapsgrunnlaget om effekt av opplæringstiltak rettet mot barn av innvandrere med svake ferdigheter i skolens undervisningsspråk?

Dette kapitlet presenterer hovedfunnene fra de inkluderte studiene gruppert etter kategori og evidensnivå (metodisk kvalitet). Syntesen av de enkelte studiene omfatter både en beskrivelse av tiltakene, effekter med tanke på problemstillingen og av metodiske svakheter. De inkluderte studiene er gruppert etter hva hovedfokuset for intervensjonen var: Programmer som fremmer andrespråkferdigheter generelt; programmer som fremmer andrespråket som fagspråk; andre programmer som fremmer sosial og emosjonell fungering og som antas indirekte å fremme akademiske ferdigheter. Tiltakene innenfor hver av disse tre gruppene presenteres under.

3.2.1 Programmer som fremmer andrespråkferdigheter generelt

Studiene i denne kategorien omhandler tiltak som tar sikte på å fremme tospråklige elevers ferdigheter skolens undervisningsspråk. Alle studiene er gjennomført i USA i områder der mange av elevene har spansk som førstespråk, og der skolens undervisningsspråk, engelsk, er elevenes andrespråk.

Flere av studiene sammenligner effekten av henholdsvis en- og tospråklig opplæring. Før vi presenterer de inkluderte studiene, gir vi en oversikt over ulike teoretiske perspektiver på henholdsvis en- og tospråklig opplæring.

Tospråklige opplæringsmodeller

Tospråklige opplæringsmodeller tilsvarer det som på engelsk blir omtalt som *bilingual education*. Slike undervisningsmodeller innebærer at elever med et annet førstespråk enn skolens undervisningsspråk får en stor del av opplæringen i lesing og/eller andre fag på sitt førstespråk. Et hovedargument for tospråklig opplæring har vært at elevenes førstespråk er avgjørende for å lære andrespråket og sikre kontinuerlig akademisk utvikling på andre fagområder (f.eks. Cummins, 1979, sitert i Valentino & Reardon, 2015). Mer spesifikt blir det hevdet at hvis elever blir eksponert bare for opplæring på skolens undervisningsspråk, uten å ha utviklet et tilstrekkelig kompetansenivå i førstespråket, så vil det kunne være et stort gap mellom det som blir undervist og det som blir forstått av eleven (Goldenberg, 1996, sitert i Valentino & Reardon, 2015). Det har også blitt hevdet at elever trenger et visst kunnskapsgrunnlag for å bli gode lesere og talere og at de sannsynligvis utvikle denne kunnskapen raskere dersom de blir undervist på det språket de er mest fortrolige med enn hvis de må lære på et språk som de ikke fullt ut forstår (Valentino & Reardon, 2015). Videre hevder tilhengere av tospråklig undervisning at den kontinuerlige utviklingen av elevenes førstespråk vil kunne støtte utviklingen av andrespråket ved at det finnes noen underliggende ferdigheter som er like på tvers av språk (Cummins 1979, sitert i Valentino & Reardon, 2015). Andre argumentert for tospråklig opplæring fokuserer på at det å få opplæring i førstespråket er positivt for elevenes kulturelle identitet og deres opplevelse av å bli verdsatt i skolen (se Bakken, 2007).

I USA involverer det store flertallet av tospråklige programmer spansk ettersom den spansktalende befolkningen er den største minoritetsspråklige gruppen i landet. I tillegg foreligger noen tospråklige programmer på portugisisk, kinesisk og andre språk, men disse er i mindretall (Slavin & Cheung, 2005). Når det gjelder tospråklig opplæring skiller Slavin og Cheung (2005) mellom to hovedtyper av opplæringsmodeller:

- 1) Tospråklige overgangsprogrammer, på engelsk omtalt som *transitional bilingual* programmer: Her får elevene leseopplæring på sitt førstespråk gjennom de første trinnene på barneskolen for deretter gradvis å bli overført til leseopplæring på skolens undervisningsspråk et sted mellom andre og fjerde trinn. Muntlige ferdigheter i skolens undervisningsspråk blir undervist i fra begynnelsen av. Opplæring i andre fag enn lesing kan bli gitt på skolens undervisningsspråk. Hovedtendensen i slike programmer er opplæring i leseferdigheter på førstespråket for en begrenset periode. Tospråklige overgangsprogrammer kan være såkalt "early-exit", med overgang til skolens undervisningsspråk i andre eller tredje klasse, eller "late-exit" med overgang til skolens undervisningsspråk et senere tidspunkt.
- 2) Det finnes også kombinerte tospråklige programmer, på engelsk omtalt som *paired bilingual*, *dual immersion* eller *two-way bilingual* (se også Valentino & Reardon, 2015). Felles for de kombinerte tospråklige programmene er at elevene helt fra starten blir undervist i lesing både på førstespråket sitt og på skolens undervisningsspråk. Etter noen år, når elevene har utviklet tilstrekkelige ferdigheter i undervisningsspråket, blir leseopplæring på førstespråket faset ut.

Enspråklige opplæringsmodeller

Programmer som tar utgangspunkt i enspråklig opplæring omtales på engelsk dels som *mainstream*-programmer, dels som *immersion*-programmer. *Mainstream*-begrepet refererer til det at noe blir innlemmet i eller er en del av et ordinært opplegg eller ordning. Når vi snakker om språkopplæring innebærer *mainstream*-programmer enkelt forklart at elever med et annet førstespråk enn undervisningsspråket integreres i den ordinære undervisningen. *Immersion* betyr direkte oversatt å bli senket ned i eller omgitt av, og i *immersion*-programmer er tanken altså at elever blir omgitt av skolens undervisningsspråk. På norsk har *immersion*-begrepet blitt oversatt til språkbad (Bakken 2007), et begrep vi også vil bruke i det følgende.

Et hovedargument for enspråklige opplæringsmodeller er det som omtales som «time on task»-argumentet. Dette argumentet sier at når elevene bruker mer tid på oppgaver med maksimal eksponering for skolens undervisningsspråk vil de oppnå raskere fremgang og bedre resultater (for eksempel, Baker, 1998; sitert i Valentino & Reardon, 2015). Antagelsen er da at hvis elevene bruker tid på å lære seg førstespråket, vil det redusere den tiden elevene har tilgjengelig for å lære seg skolens undervisningsspråk.

I språkbad-programmer generelt forventes det at elever lærer seg skolens undervisningsspråk helt fra begynnelsen, mens førstespråket spiller en liten eller ingen rolle i den daglige opplæringen. Ifølge Slavin og Cheung (2005) skiller litteraturen mellom ulike former for språkbad: I følge Slavin og Cheung, er språkbad-programmer ikke en enhetlig type enspråklige opplæringsprogrammer. For eksempel refererer begrepet *submersion* til en såkalt «sink or swim»-strategi der det ikke tas spesielle hensyn til andrespråkelevenenes behov. *Structured immersion* eller strukturert språkbad, refererer derimot til en tilnærming som innebærer planlagt andrespråksopplæring. Det kan for eksempel involvere tospråklige lærere som hjelper til med oversettelse eller forklaringer, eller at elever kan få deler av undervisningen i atskilte grupper der de får hjelp med muntlige ferdigheter og får anledning til å gå litt saktere fram. Hvilke former for tilpasset opplæring som tilbys andrespråkelever er ofte ikke beskrevet i detalj, og det kan derfor være vanskelig å lese ut av studiene hvordan språkbadprogrammene gjennomføres i praksis.

Modellene for en- og tospråklig opplæring vi har beskrevet her, tilsvarer ikke nødvendigvis måten en- og tospråklig opplæring gjennomføres på i Norge. Vi har gjennom denne kunnskapsoppsummeringen dessverre ikke identifisert studier som beskriver gjennomføring av en- og tospråklig opplæring verken i Norge eller i andre europeiske land. En sammenligning av en- og tospråklig opplæring i en norsk eller europeisk sammenheng kan derfor kunne komme fram til andre resultater enn de vi finner i den primært amerikanske litteraturen vi gjennomgår i det følgende.

Kunnskapsgrunnlag

I studiene vi har gjennomgått brukes begrepene «English Language Learners» eller «students with English as a second language». I praksis vil disse elevene være barn av innvandrere med svake ferdigheter i skolens undervisningsspråk, som vi har valgt som et overordnet begrep for populasjonen i denne kunnskapsgjennomgangen. Vi vil i sammendragene av studiene bruke begrepet elever med engelsk som andrespråk eller andrespråkselever fordi disse begrepene fungerer bedre språklig enn «elever som lærer det engelske språket».

I denne delen presenteres innledningsvis en kunnskapsoppsummering om språk- og leseopplæring for andrespråkselever. Deretter presenteres de nyere primærstudiene, som vi identifiserte gjennom det systematiske litteratursøket. En gruppe på syv studier, i tillegg til kunnskapsoppsummeringen (Slavin & Cheung, 2005), omhandler programmer som fremmer ferdigheter i andrespråket. Resultatet fra litteratursøket indikerer at dette gjelder et omfattende forskningsfelt med en lang historie som i hovedsak er lokalisert til USA og opplæring av den spansktalende befolkningen.

Den forholdsvis gamle, men grundige kunnskapsoversikten til Slavin og Cheung (2005) syntetiserer eksperimentelle studier av programmer for språk- og leseopplæring for elever med engelsk som andrespråk. Studien bruker den såkalt *best-evidence synthesis* metoden, som er basert på et systematisk litteratursøk, en standardisering av effektstørrelser og en omfattende presentasjon av de individuelle studiene som ble inkludert ut fra forhåndsdefinerte kriteriene. Denne metoden fokuserer på studier som tilfredsstillende minimumsstandarder for metodisk kvalitet og relevans ut fra kunnskapsoversiktens problemstilling. Slavin og Cheungs kunnskapsoversikt sammenligner tospråklige og enspråklige programmer. Studien inkluderte elever både i barne-, ungdom- og videregående skole i engelsktalende land som deltok i et leseprogram for elever med engelsk som andrespråk. Studien sammenligner deretter ulike type tospråklige programmer og programmer som bare fokuserte på lesing på engelsk.

Kunnskapsoversikten inkluderer bare studier som der deltakerne enten var tilfeldig fordelt til program- eller sammenligningsgruppe, og som gjennom pretest (testing før tiltaket ble satt inn) eller andre «matching»-kriterier viste til i hvilken grad gruppene var sammenlignbare. Studier uten kontrollgruppe ble ekskludert. I tillegg ble studier ekskludert dersom differansen mellom gruppene ved pretest var mer enn ett standardavvik, med mindre de senere analysene kontrollerte for dette. Det primære utfallsmål var kvantitative mål på leseferdigheter på engelsk, for eksempel målt med standardiserte tester. Videre skulle programmene som ble studert vare i minst ett år.

Kunnskapsoversikten inkluderer 17 studier. Av disse var det tolv som fant effekter i favør av tospråklige programmer, mens fem ikke fant noen forskjell. Ingen av studiene pekte i favør av enspråklige programmer som engelsk språkbad. Den største gruppen av studiene dreide seg om leseopplæring i barneskolen rettet mot spansktalende elever. Ni av 13 studier i denne kategorien pekte i favør av tospråklige programmer, mens fire programmer ikke viste noen forskjell. Medianeffektstørrelse for alle de 13 studiene var +0.45. Vekting med samplestørrelse førte til en effektstørrelse av +0.33 for spansktalende elever på barneskolen, som var statistisk signifikant ($p < 0.5$). Vektet middelværdi for de tre randomiserte studiene var +0.62, ($p < .05$). Kombinerte tospråklige strategier ble brukt i to randomiserte kontrollerte forsøk (Huzar, 1973; Plante, 1976, sitert i Slavin & Cheung, 2005).

Forfatterne konkluderer med at selv om det var få studier av høy kvalitet, foreligger det evidens i favør av tospråklige programmer. Dette gjelder særlig for kombinerte tospråklige programmer som

innebærer leseopplæring på førstespråket og engelsk på ulike tidspunkter om dagen. Allikevel trengs det ifølge forfatterne mer forskning som bruker longitudinelle, randomiserte forskningsdesign for å undersøke hvordan man best mulig kan legge til rette for gode leseferdigheter for alle elever med engelsk som andrespråk. Samtidig understreker forfatterne at *opplæringspråket* bare er et aspekt i opplæringen for fremmedspråklige elever, og at *kvaliteten* i opplæringen er minst like viktig.

Vi vurderer den metodiske kvaliteten av denne litteraturgjennomgangen samlet sett som middels, siden den er forholdsvis gammel. Metoden, *best-evidence synthesis* med litteratursøk i ulike databaser, derimot, er adekvat beskrevet og begrensninger klar formulert. Problemstillingen av denne litteraturgjennomgangen overlapper til dels med vår egen problemstilling.

Primærstudier

I det videre presenterer vi de syv primærstudiene som omhandler tiltak rettet mot andrespråkferdigheter generelt, sortert etter metodisk kvalitet.

Tong⁹ (2010). Hispanic English Learners' Responses to Longitudinal English Instructional Intervention and the Effect of Gender: A Multilevel Analysis

Formål: Studien til Tong, Irby, Lara-Alecio, Yoon, and Mathes (2010) rapporterer fra en undersøkelse av 196 spansktalende elever med engelsk som andrespråk. Elevene var i gjennomsnitt seks år gamle. En bakgrunn for studien er en antagelse - basert på funn fra andre studier - om at kvaliteten på undervisningen er av like stor eller større betydning som hvilket språk undervisningen foregår på. En annen bakgrunn for studien er funn som tyder på at jenter lærer seg språk raskere enn gutter. Den primære målsetningen med denne studien var å vurdere en treårig intervensjon rettet mot elevers tilegnelse av muntlige og skriftlige ferdigheter på engelsk. Den sekundære målsetningen var å undersøke betydningen av elevenes kjønn.

Intervensjon: Intervensjonen gikk ut på å gjennomføre undervisning med et eksplisitt fokus på fonologisk- og fonemisk bevissthet,¹⁰ reseptivt og ekspressivt ordforråd, gjenfortelling, intensiv undervisning i små grupper og utvikling av *analytisk tenkning*. Antagelsen som lå til grunn for intervensjonen var at elever som mangler kunnskap om det alfabetiske prinsippet kan streve med å lære et skriftspråk (jf. Paulesu et al, 2001; sitert i Tong et al., 2010), og at systematisk og direkte undervisning rettet mot elevenes ordforråd derfor vil være effektiv for elever som har engelsk som andrespråk.

Når det gjaldt kjønn, forventet forfatterne at jenter ville lære engelsk raskere, basert på kunnskap fra nevrobiologi (jenter har tidligere utviklet områdene i hjernen som styrer språkutvikling) og sosiokulturelle oppfatninger omkring kjønn. Antagelsen var videre at hvis det viste seg å være kjønnsforskjeller i språktilegnelse, så bør undervisningsmetoder i framtiden ta hensyn til dette.

Metode: Studien var en del av en større longitudinell randomisert studie av spansktalende elever med engelsk som andrespråk i delstaten Texas. Målet med det prosjektet som helhet var å gjennomføre en robust studie av implementeringen av alternative undervisningsmodeller som reflekterer god praksis for opplæring. Det opprinnelige utvalget var på 339 elever, men på slutten av studien (i andre trinn) var utvalget på 196 elever.

Studien var eksperimentell på skolenivå. For å unngå smitteeffekt mellom gruppene ble skolene tilfeldig valgt ut til å være enten intervensjon eller kontrollskole. På intervensjonsskoler ble noen lærere valgt ut til å delta i intervensjonen. Totalt deltok 18 skoler med til sammen 27 strukturerte språkbad grupper. Av disse ble åtte skoler tilfeldig valgt til å motta intervensjonen, mens 18 skoler fortsatte sin vanlige praksis. Intervensjons- og kontrollgruppeskolene var like med hensyn til demografiske faktorer,

⁹ I overskriften presenterer vi de inkluderte studiene med hovedforfatter, år og tittel av studien (som i inklusjons- og evidenstabell), mens vi bruker vanlig referansemetode ellers i teksten.

¹⁰ Fonologisk bevissthet er en samlebetegnelse for bevissthet om ord, stavelser og fonemer (språklyder). Fonemisk bevissthet viser til bevisstheten om, og evnen til å skille ut lydene i språket.

med unntak av at det viste seg å være en høyere andel elever med engelsk som andrespråk i skolene som mottok intervensjonen.

Implementeringen: Elevene i studien ble innlemmet i undervisning basert på strukturert engelsk språkbud, der undervisningen utelukkende foregikk på engelsk. Intervensjonen gikk ut på at elevene fikk ekstra undervisning i engelsk som andrespråk, 75 minutter daglig i førskolealder og 90 minutter daglig i første og andre trinn. Lærerne i intervensjonsgruppen fikk detaljerte instruksjoner samt strukturerte planer for undervisningsøktene. I første halvdel av intervensjonen var fokuset på muntlige ferdigheter, i andre halvdel på leseflyt og leseforståelse. Intervensjonen var dermed på to nivåer: Et nivå fokuserte på kompetanseutvikling hos lærerne som deltok, ett annet nivå fokuserte på selve undervisningen til elevene. Artikkelen inkluderer en detaljert beskrivelse av de ulike delkomponentene av intervensjonen, som av plasshensyn ikke gjengis her.

Elever i kontrollgruppen fikk undervisning i tråd med strukturert språkbud som inkluderte en daglig 45-minutters undervisningsbolke i engelsk som andrespråk. Undervisningen i kontrollgruppen var lik den ordinære undervisningen og lærerne her fikk ingen form for spesiell støtte fra forskningsteamet.

Engelsk språkutvikling ble målt gjennom ulike standardiserte tester av leseferdigheter, muntlige språkferdigheter og leseforståelse. Implementeringskvalitet ble kontrollert gjennom validitetssjekk av skolens praksis tre ganger i året i intervensjonsperioden. Elevenes fonologiske ferdigheter og talespråklige ferdigheter ble målt ved fire tidspunkter, mens leseferdigheter ble målt på tre tidspunkter. Dataene ble analysert ved hjelp av flernivåanalyser hvor tre nivåer ble brukt for å kontrollere for mulig avhengighet mellom gjentatte målinger, innenfor elevgruppen, og innenfor skolene. Analysene undersøkte utvikling i ferdigheter over tid og sammenligner veksten i ferdigheter til de to gruppene.

Resultater: Samlet viste resultatene at intervensjonen hadde en positiv effekt ved at elevene i intervensjonsgruppen gjennomsnittlig hadde en statistisk signifikant raskere utvikling – en brattere læringskurve – enn elevene i kontrollgruppen. Gjennomsnittlig forskjell i vekst mellom intervensjons og kontrollgruppen var 1.14 for både fonembevissthet (segmentering av ord) og språkforståelse, mens den var 1.08 for lytteforståelse. Resultatene viste ikke statistisk signifikant forskjell i vekst på tester som målte sammensetning av språklyder til ord og ekspressivt ordforråd

I gjennomsnitt vokste også leseferdighetene til elevene i intervensjonsgruppen signifikant raskere enn elevene i kontrollgruppen med en forskjell på 2.75 for tidlige leseferdigheter og 1.82 for leseforståelse.

Forfatterne konkluderer derfor med at systematisk, strukturert og eksplisitt opplæring i andrespråket i tråd med anerkjente standarder og formidlet av høyt kvalifiserte lærere er av stor betydning for at elever som har engelsk som andrespråk skal prestere best mulig. Forfatterne konkluderer videre med at opplæringen bør foregå i strukturerte og effektive daglige bolker spesielt satt av til formålet. Videre konkluderer forfatterne med at opplæringen bør begynne med muntlige ferdigheter i de tidlige årene, for deretter, etter halvannet år, å gå over til tekstlesing. Videre bør språklærere få tilgang til kontinuerlig kompetanseheving og klasseromsobservasjon med tilbakemelding fra kvalifiserte veiledere.

Studien fant en kjønnseffekt for tre mål (ordsegmentering, ekspressivt ordforråd og lytteforståelse), men ikke for andre mål. Gjennomsnittlig vokste jentenes fonembevissthet raskere enn guttene med 0.31. I motsetning til dette vokste guttenes lytteforståelse signifikant raskere enn jentene med en gjennomsnittlig forskjell på 1.08. Ved skolestart (starten av studien) hadde guttene i tillegg i gjennomsnitt bedre resultater på ekspressivt ordforråd enn jentene med en forskjell på 5.33. Studien viste altså, i motsetning til tidligere funn, at guttene i utgangspunktet hadde et bedre ekspressivt ordforråd på engelsk enn jentene, og at denne forskjellen holdt seg gjennom de tre årene studien varte. Forfatterne av studien konkluderte med at så lenge resultatene når det gjelder kjønn spriker, bør jenter og gutter få samme undervisning og lærere må bestrebe seg på å ikke trekke veksler på stereotyper om kjønn og språklæring.

Metodevurdering: Vi vurderer studien til å være av middels til høy kvalitet blant annet siden det er randomisert på skolenivå og det er brukt standardiserte mål for å undersøke effekten av studien. Den metodiske kvaliteten ble trukket noe ned, siden den rapporterer et høyt frafall, og det er randomisert med et relativt lavt antall skoler for å kunne kontrollere for eventuelle systematiske forskjeller mellom skolene.

Valentino (2015). Effectiveness of four instructional programs designed to serve English learners: Variation by ethnicity and initial English proficiency

Formål: Valentino og Reardon (2015) studerer forskjeller i læringsutbytte for fagene engelsk og matematikk for elever med engelsk som andrespråk, både elever med spansk og elever med kinesisk som førstespråk. Elevene var plassert i fire ulike programmer: *engelsk språkbåd*, *toveis språkbåd (dual immersion)*, *tospråklig overgangsprogram (transitional bilingual)* og *tospråklig utviklingsprogram (developmental bilingual)*.

Engelsk språkbåd innebærer som tidligere nevnt at elever med engelsk som andrespråk får undervisning på engelsk, eventuelt med noen grad av tilrettelegging. I toveis språkbåd integreres elever som har engelsk som førstespråk og elever med engelsk som andrespråk og det samme førstespråket. De to elevgruppene skal helst være av omtrent lik størrelse. Det undervises vekselvis på engelsk og de tospråklige elevenes førstespråk. Hensikten er at begge elevgruppene skal bli flytende i begge språk. Tospråklige overgangsprogrammer og tospråklige utviklingsprogrammer har til felles at de inkorporerer elevenes førstespråk i klasseromsundervisning og at det utelukkende brukes overfor elever med engelsk som andrespråk. Tospråklige utviklingsprogrammer er av lengre varighet enn overgangsprogrammer og har som målsetning å hjelpe elevene med å utvikle engelsk som andrespråk samtidig som elevene kan beholde og videreutvikle sitt førstespråk.

Forfatterne av studien ville besvare to spørsmål: for det første, hva er effekten av de fire programmene på henholdsvis matematikk og engelsk for elever med engelsk som andrespråk? For det andre, i hvilken grad varierer effekten av programmene med elevenes etniske bakgrunn og engelskferdigheter ved oppstart av programmet?

Metode: Studien bruker data fra en stor urban region i USA. Utvalget bestod av 13 750 elever som ble registrert da de begynte på kindergarten, det vil si et år før skolestart¹¹, mellom årene, 2001-2002 og 2009-2010. Om lag 1 500 elever med engelsk som andrespråk ble rekruttert til studiepopulasjonen hvert år. Forfatterne brukte en spesiell type av flernivåer-modeller¹² for å kunne identifisere effekter av opplæringsmodellene og kontrollere for observerbare faktorer. Forfatterne bruker standardiserte tester for å måle engelskferdigheter og matematikk. Studien presenterer mange resultater, og vi har valgt de resultatene, som vi vurderte de som var mest relevante.

Resultater: Elevene i tospråklige overgangsklasser skåret signifikant høyere (standardavvik på .08) i engelskfag sammenlignet med de i engelsk språkbåd-klasser og kontrollert for observerbare faktorer (kovariater) og faste effekter. Elevene i toveis språkbåd-klasser skåret lavere. Samlet sett var effektstørrelsene lave¹³ og gir lite grunnlag for å trekke sterke konklusjoner. Et annet mønster viste seg når det gjelder vekstrater i engelsk fra andre til sjuende trinn. Her viste det seg at engelskferdighetene blant elevene som fikk toveis språkbåd hadde en gjennomsnittlig vekstrate på .064 (SD) raskere enn de som mottok engelsk språkbåd. I tillegg var vekstraten for elevene i tospråklige overgangsprogrammer signifikant raskere med gjennomsnittlig .023 standardavvik enn den for elever i engelsk språkbåd. Ferdighetene til elevene i toveis språkbåd økte litt raskere per trinn

¹¹ I mange Amerikanske delstater begynner den formelle leseopplæringen i *kindergarten*.

¹² Random coefficient student growth models. Den første modellen kontrollerte ikke for observerbare variabler ved elever, den andre modellen kontrollerte for observerbare variabler ved elever, den tredje modellen, inkluderte elev kontrollvariabler og faste effekter på skolenivå. De rapporterer kun resultater basert på den fjerde modellen med kontrollvariabler på elevnivå og skole (faste) effekter og (faste) effekter for foreldrenes preferanser.

¹³ Standardavvik var i begge tilfeller mindre enn 0,2.

sammenlignet med de i engelsk språkbad. Dette indikerer at til tross for negative korttidseffekter har toveis språkbad en positiv veksteffekt på engelskferdigheter - på lengre sikt.

Forfatterne understreker følgende. For det første foreligger det substansielle forskjeller i akademiske engelsk- og matematikkferdigheter blant andrespråkelever som starter i ulike programmer i førskolealder. Ved andre trinn viser andrespråkelevne i toveis språkbad-klassene engelskferdigheter som ligger betydelig lavere enn de til elevene i engelsk språkbad-klasser. Samtidig oppnår elever i tospråklige overgangsprogrammer resultater som ligger langt høyere enn de til elevene i engelsk språkbad-klasser, for både matematikk og engelsk. For det andre skiller effekten av slike programmer seg med tanke på et lengre akademiske løp. For eksempel skårer elever i toveis språkbad langt lavere på engelskferdigheter enn de i andre programmer. Ved sjuende trinn, derimot, viser elevene i toveis språkbad og tospråklige overgangsprogrammer langt høyere engelskferdigheter sammenlignet med de i engelsk språkbad. Studien fant også forskjeller mellom spansktalende og kinesisktalende elevers utvikling. Blant elevene i engelsk språkbad skåret spansktalende elever betydelig¹⁴ lavere enn kinesisktalende.

I tillegg viste det seg at effekten av de tre tospråklige programmene, sammenlignet med engelsk språkbad, varierte mellom de to gruppene. For spansktalende elever på andre trinn var engelskferdighetene til elever i toveis språkbad ($b=-0,366$) og *developmental bilingual* ($b=-0,156$) signifikant lavere enn de for elever i engelsk språkbad. Resultatene til spansktalende elever i tospråklige overgangsprogrammer, derimot, var ikke signifikant forskjellige fra resultatene til elevene i engelsk språkbad-klasse. For kinesisktalende elever viste resultatene et annet mønster. På andre trinn skåret elevene i tospråklige overgangsprogrammer litt høyere enn elever i enspråklige programmer (engelsk språkbad). Generelt viste resultatene for de kinesisktalende elever at utviklingen i engelsk var mest positive i toveis språkbad, etterfulgt av engelsk språkbad.

Når det gjelder matematikkferdigheter presterte spansktalende elever i engelsk språkbad signifikant lavere enn gjennomsnittet for delstaten for andre trinn ($b=-0.45$); i tillegg var veksten i matematikkferdigheter signifikant saktere enn gjennomsnittet. Ved andre trinn var resultatene til elevene i tospråklige overgangsprogrammer og toveis språkbad ikke signifikant forskjellig fra resultatene til engelsk språkbadelever, mens matematikkferdighetene ved andre trinn for elever i toveis språkbad var signifikant og litt høyere sammenlignet med elever i engelsk språkbad.

Kinesisktalende elever viste nesten det samme mønsteret i resultatene i matematikk som i engelskferdigheter, med ett unntak: elever i andre trinn i *developmental bilingual*-program viste signifikant bedre resultat i matematikk i sammenlignet med elevene i *engelsk språkbad*. Overordnet viste resultatene dermed at spansktalende elever gjør det bedre i engelsk og matematikk hvis de deltar i et tospråklig program, helst toveis språkbad, hvor de får mest utbytte på lengre sikt. Kinesisktalende elever, derimot, gjør det best på lengre sikt hvis de deltar i *toveis språkbad*. De kinesisktalende elevene gjør det samtidig veldig bra, hvis de deltar i *engelsk språkbad*, et program som ikke bruker noe opplæring på førstespråk. Samlet kan vi altså si at resultatene av denne studien viser at det samme programmet for å fremme andrespråkkferdigheter kan ha ulike effekt på ulike gruppe elever, avhengig av elevenes språkbakgrunn.

Metodevurdering: Vi vurderer studien til å være av middels til høy kvalitet blant annet på grunn av det kvasi-eksperimentelle forskningsdesignet med et stort utvalg elever, bruk av standardiserte tester og samt robuste analyser av effekten av de ulike programmene.

Slavin (2011). Reading and Language Outcomes of a Multiyear Randomized Evaluation of Transitional Bilingual Education.

Formål: Slavin, Madden, Calderón, Chamberlain, and Hennessy (2011) rapporterer funnene fra en longitudinell studie som sammenlignet språk- og leseferdigheter i spansk og engelsk hos

¹⁴ Standardavvik mellom 0,8 og 1,0.

spansktalende elever som ble plassert tilfeldig i enten tospråklige overgangsprogrammer eller i et *strukturert engelsk språkbad* program. Elevene fulgte de respektive programmene i opptil fem år.

Elevene som fulgte tospråklige overgangsprogram gikk på seks skoler i ulike delstater i USA. Alle skolene hadde brukt leseprogrammet *Success for all* i minst tre år før studien startet. For å få tilstrekkelige utvalgsstørrelse ble tre suksessive kohorter av barn som startet i førskole (kindergarten) i henholdsvis 2004, 2005 og 2006 inkludert i studien. Da studien ble avsluttet i 2009, hadde én kohort nådd fjerde trinn, to kohorter hadde nådd tredje og alle tre kohortene hadde nådd andre trinn. Skolene lå i fattige områder og andelen elever kategorisert som elever med engelsk som andrespråk varierte fra 32 til 93 prosent. Elever som ble inkludert i studien var bare de med testresultater som viste at de var spanskspråklige og nesten uten kjennskap til engelsk da de begynte på skolen.

Metode: Studien brukte et randomisert *in-school design* der barn av foreldre som hadde samtykket til deltagelse i studien ble tilfeldig plassert i tospråklig overgangsprogrammer eller strukturert engelsk språkbad. Elevene som deltok i det tospråklige overgangsprogrammet fikk i løpet av førskoleåret leseundervisning utelukkende på spansk, gjennom *Success for all*-programmets spanske førskoleopplegg. På førstetrinn fikk disse elevene mer spesifikk leseopplæring, med vekt på fonemisk og fonetisk bevissthet, ordforråd, leseforståelse og leseflyt. Opplæringen på andre trinn var også fokusert på spanske tekster og strategier for leseforståelse. Overgangen til engelsk begynte så tidlig som på første trinn, avhengig av elevenes framgang og skolenes lokale retningslinjer for dette. De fleste skolene overførte elevene til engelsk i løpet av andre trinn, og alle skolene hadde gjort dette i løpet av fjerde trinn.

Elevene som deltok i strukturert språkbad brukte det engelske *Success for all*-programmet, som hadde tilsvarende pedagogisk tilnærming som den beskrevet for det tospråklige overgangsprogrammet, men på engelsk. Alt undervisningsmaterieell og undervisning var på engelsk, med unntak av noen forklaringer på spansk gitt av læreren. Elevene fikk i tillegg daglige økter tilrettelagt for elever med engelsk som andrespråk, for å hjelpe dem med å utvikle muntlige ferdigheter på engelsk.

Elevene ble testet før og under studien ved hjelp av standardiserte tester. Ved å tilføre flere kohorter (årskull) fikk studien et større utvalg og statistisk styrke. Resultatene til de to gruppene ble sammenlignet med hverandre. De statistiske analysene av datamaterialet ble ikke undersøkt longitudinelt (ved å inkludere resultater fra flere kartleggingstidspunkter i skolen inn i samme analyse) ettersom ikke alle elevene hadde nådd fjerde trinn, og resultatene ble presentert som resultater for hvert årstrinn. I analysene ble det kontrollert for elevenes tidlige ferdigheter, elevenes ordforråd, målt i førskolealder før tiltaket begynte. I og med at det var noe frafall i studien (noe som er relativt vanlig i longitudinelle studier) ble det undersøkt om de elevene som falt fra i studien var signifikant forskjellig fra de elevene som fortsatt deltok i studien for å se om frafallet var tilfeldig. Det ble ikke funnet statistisk signifikante forskjeller hvilket kan antyde at frafallet var tilfeldig.

Resultater: Analysene av de første årskullene viste variasjon mellom gruppene i spansk og engelskferdigheter – i tråd med forventede mønstre. Analyser fra elevenes resultater på fjerde trinn viste imidlertid ingen statistisk signifikante forskjeller mellom gruppene når det gjaldt ordforråd og leseferdigheter på engelsk. Det samme gjaldt for ferdigheter i spansk, både språk generelt og i lesing. Dette siste funnet går derfor mot et av argumentene for tospråklig undervisning – at selv om elevenes ferdigheter i andrespråket ikke blir bedre, så får elevene bedre ferdigheter i førstespråket sitt. Funnene fra studien indikerer likevel ikke at strukturert språkbad er en foretrukket metode, sammenlignet med tospråklige overgangsordninger. Forfatterne konkluderer derfor med at det er kvaliteten på undervisningen, ikke hvilket språk undervisningen gis på, som har størst betydning for resultatene til elever med engelsk som andrespråk

Metodevurdering: Vi vurderer studiens kvalitet til å være av middels kvalitet blant annet på grunn av et lavt antall skoler, og at randomiseringen derfor ble gjort på elevnivå innenfor hver skole og ikke på hele utvalget. Det kan være systematiske forskjeller mellom skolene som ikke blir fanget opp.

Jepsen, C. (2009). Bilingual education and English proficiency.

Formål: Hensikten med denne studien var å undersøke effekten av tospråklig opplæring versus andre programmer for elever med engelsk som andrespråk mellom første og femte trinn. Studien brukte registerdata fra nesten 500 000 elever med spansk som førstespråk i California for å sammenligne elever som fikk en form for tospråklig opplæring med elever som fikk enspråklig opplæring.

Metode: Studien brukte et kvasi-eksperimentelt design (ordinary least square regression) der det ble brukt ulike metoder for å kontrollere for det at elevene ikke ble tilfeldig fordelt til de ulike programmene.

Resultater: Resultatene viste at elevene på første og andre trinn som deltok i tospråklig opplæring, hadde lavere lytte- og taleferdigheter på engelsk sammenlignet med elevene i de andre programmene. Effekttørrelsen middels til stor, over 0.3 standardavvik i mange tilfeller. Elever som i utgangspunktet hadde lavt ferdighetsnivå hadde særlig negative effekter av tospråklig opplæring, mens elever med høyere ferdighetsnivå på engelsk i liten grad hadde negative konsekvenser av tospråklig opplæring. Forfatteren mener at den negative effekten av tospråklig opplæring på de yngste og faglig svakeste elevene er noe man må ta i betraktning. For elever på tredje til femte trinn ble forskjellen mellom tospråklig opplæring og andre programmer rapportert som mye mindre. Nesten alle effekttørrelser var små ($< 0,1$). Forfatteren konkluderer med at det er mindre grunn til bekymring for negative effekter av tospråklig opplæring for de eldre elevene. (Jepsen, 2010).

Metodevurdering: Vi vurderer studien til å være av middels kvalitet, blant annet siden den kontrollerer for en ikke-tilfeldig fordeling i sammenligningen mellom gruppene og det er et stort utvalg.

Calhoun (2007). Improving reading skills in predominantly Hispanic Title 1 First-Grade Classrooms: The Promise of Peer-Assisted Learning Strategies.

Formål: Calhoun, Otaiba, Cihak, King, and Avalos (2007) og medforfattere undersøkte virkningen av et leseprogram basert på *peer-to-peer* læring for tospråklige elever på førstetrinn. Programmet som gikk under betegnelsen PALS¹⁵ var et supplerende leseprogram der hensikten var å bedre leseflyt hos førsteklassinger. Studien undersøkte om PALS hadde effekt på fonologiske ferdigheter og leseflyt og om elever kategorisert som henholdsvis «English Learners» og «English Proficient» responderte ulikt på PALS. Studien undersøkte også hvilke oppfatninger lærere og elever hadde om programmets virkninger.

Studien ble gjennomført på tre barneskoler i New Mexico, nær den meksikanske grensen. Skolene var definert som risikoskoler på grunn av den høye andelen av elever fra fattige familier. De var også del av et særskilt statlig program som innebar ekstra økonomiske overføringer. Elevene på skolene var tospråklige, med ulik grad av engelskferdigheter. Foreldrene fikk valget mellom å innlemme barna i et toveis tospråklig program eller et enspråklig program (engelsk språkbud). Elevene som inngikk i studien var elever på enspråklige programmer.

Metode: Det totale utvalget i studien var på 78 elever. 41 elever var i eksperimentgruppen og 37 i kontrollgruppen. 68 prosent av elevene var tospråklige (spansk/engelsk) og de øvrige var engelsktalende. Demografiske indikatorer av utvalget viste at de eksperiment- og kontrollgruppen ikke skilte seg fra hverandre, med unntak av at kontrollgruppen hadde en høyere andel elever som mottok spesialundervisning.

Seks lærere deltok i studien. Disse fikk en dags opplæring i PALS av førsteforfatter og assistenter. Intervensjonen foregikk ved at lærerne etablerte elevpar sammensatt av elever med høyt og lavt ferdighetsnivå i lesing. Parene arbeidet sammen tre ganger per uke i fire uker. Elevene deltok i tilsammen 60 PALS-økter på 30-35 minutter i løpet av 20 uker. Øvelsene elevene gjorde sammen var fokusert på å uttale, lytte, uttale og lesing av tekster. Øvelsene er beskrevet detaljert i artikkelen, men utelatt her av plasshensyn. Implementeringskvaliteten ble kontrollert én gang i løpet av perioden.

Lærerne i kontrollgruppen underviste i lesing på ordinær måte, cirka to timer daglig. PALS-lærerne ga ordinær leseundervisning i tillegg til PALS. Fonologiske ferdigheter og leseflyt ble testet før og etter

¹⁵ Må ikke forveksles med skolemiljøprogrammet PALS som vi beskriver senere.

intervensjonen gjennom tre tester som alle var deltester av testen DIBELS (Dynamic Indicators of Early Literacy Skills). Forskningsassistenter gjennomførte kartleggingen av elevene. I tillegg fikk både lærere og elever spørreskjema om erfaringene deres med PALS. Resultatene av surveyen som målte tilfredsheten med PALS, viste at både lærere og elever hadde overveiende positive erfaringer. Effekten av intervensjonen ble undersøkt ved variansanalyse hvor gjennomsnittet til gruppene på gjentatte målinger ble sammenlignet.

Resultater: Resultatene viste at PALS-elevene i gjennomsnitt hadde signifikant større forbedring enn sammenligningselevne på nesten alle mål. Effektstørrelsene var moderate til store for de tospråklige elevene på fonembevissthet (.73) og leseflyt målt med lesing av nonord¹⁶ (.74). Ingen signifikant forskjell i effektstørrelse ble funnet mellom gruppene ved lesing av vanlige ord. Resultatene viste også at PALS hadde noe større effekt for elever som var engelsktalende enn for tospråklige elever (spansk/engelsk). Resultatene tydet også på at PALS var effektivt for å løfte elever fra det laveste nivået av leseferdigheter til neste nivå. Forfatterne framhever også funnet om at både elever og lærere likte programmet, og at dette vil ha betydning for at programmet kan implementeres over tid.

Metodevurdering: Vi vurderer studien til å være av middels kvalitet blant annet basert på at studien har et kvasi-eksperimentelt design uten en tilfeldig fordeling i intervensjons- og kontrollgruppe. Leseferdigheter ble målt med standardiserte tester.

Hofstetter (2004) Effects of a Transitional Bilingual Education Program: Findings, Issues, and Next Steps

Formål: Hofstetter (2004) sammenligner et spansk-engelsk tospråklig overgangsprogram kalt *Academic Language Acquisition (ALA)* med et enspråklig strukturert språkbad-program. Studien ble gjennomført i et større urbant område i Nord-California. Elevene i studien ble testet da de gikk på 4. trinn og 9-10 år. Studien ble designet som en sammenligning av to grupper elever med engelsk som andrespråk som var like med hensyn til språklig nivå før intervensjonen. Utfallet ble målt gjennom standardiserte tester av engelskferdigheter. Studien analyserer også betydningen av et annet leseprogram, kalt *Success For All*. Ettersom dette programmet hadde tilsvarende mål for leseopplæring og inkluderte engelsk og spansk i leseplanen, kan dette være en mulig faktor som påvirker muligheten for å si om den endringen man eventuelt ser er en konsekvens av tiltaket.

Problemstillingene som ble undersøkt var blant andre: Hvilke kriterier er relevante for å vurdere effekten av henholdsvis et tospråklig overgangsprogram (her: ALA) og strukturert engelsk språkbad. Oppnår elever i de to programmene målene som er satt? Hvordan bidrar de to programmene til å heve engelsk språkkompetanse, generelt og over tid? Hvilken betydning har det for elevenes engelskkompetanse at disse programmene kombineres med et annet leseprogram (Success for All)?

Målet for det tospråklige overgangsprogrammet i denne studien var, for det første at elevene skulle lese, skrive og utføre matematiske prosesser tilsvarende deres alderstrinn på sitt førstespråk. For det andre skulle elevene være flytende i muntlig engelsk innen tredje trinn. For det tredje var målet at elevene skulle gå over til å lese engelsk innen slutten av tredje trinn.

Målet med strukturert engelsk språkbad var at elevene skulle lese, skrive og utføre matematiske prosesser på engelsk på nivå med jevnaldrende innen tredje trinn. Elevene skulle videre beherske engelsk muntlig flytende innen tredje trinn. Elevene skulle også nå kravene for å bli flyttet fra kategorien «begrenset engelskspråklig ferdighet» til kategorien «flytende» i følgende takt: 25 prosent av elevene innen slutten av tredje trinn, 50 prosent av elevene innen slutten av fjerde trinn og 100 prosent innen slutten av femte trinn.

Metode: Instrumenter for å måle utfall var to standardiserte tester i engelsk og kjernepensum (California English Language Development Test og Stanford Achievement Test), samt en standardisert test av grunnleggende ferdigheter på spansk administrert til nyankomne spansktalende elever i California. Det endelige utvalget inkluderte 441 elever, fra kindergarten, det vil si et år før skolestart, til femte trinn. Av disse gikk 363 elever i tospråklige overgangsklasser, mens 78 elever gikk i strukturerte engelsk språkbad-klasser. Utvalget i analysene når gruppene skulle sammenlignes og bli

¹⁶ Nonord viser til tulleord/pseudo-ord og brukes for å undersøke fonologisk avkodingsferdighet.

matchet med hverandre utgjorde til slutt kun 25 elever i hver gruppe. På slutten av tredje trinn ble de fire gruppernes gjennomsnitt på Stanford Achievement Test sammenlignet med en variansanalyse.

Resultater: Analysene viste at elevgruppene som hadde deltatt i de ulike programmene presterte tilnærmet likt på de ulike testene som målte ferdigheter både i engelsk og i grunnleggende ferdigheter etter fire år. Dette gjaldt uavhengig av om elevene deltok i det andre leseprogrammet (Success For All) eller ikke. Den eneste statistisk signifikante forskjellen mellom gruppene gjaldt skrivning, der elever som både deltok i de tospråklige overgangsprogrammet og i leseprogrammet presterte lavere enn de andre gruppene.

Metodevurdering: Vi vurderer denne kvasi-eksperimentelle studien til å være av lav kvalitet blant annet siden utvalget i hver gruppe er svært lite.

Matsudaira (2005). Sinking or Swimming? Evaluating the Impact of English Immersion versus Bilingual Education. Robert Wood Johnson Scholars in Health Policy Program

Formål: Matsudaira (2005) undersøker om elever med engelsk som andrespråk lærer mer hvis de plasseres i tospråklige klasser sammenlignet med om de får enspråklig undervisning. I studien analyseres data om tospråklige elever med nesten likt ferdighetsnivå, men som får henholdsvis en- og tospråklig undervisning. Studien tar utgangspunkt i data hentet fra et administrativt område i USA der tospråklige elever henvises til henholdsvis en- og tospråklige klasser basert på resultatet på en test av engelskferdigheter. Elever som oppnår et resultat som er lavere enn en viss grenseverdi klassifiseres i denne testen som elever med begrensede engelskferdigheter og dermed som kvalifisert for å delta i tospråklige klasser. Elever med resultater over grenseverdien plasseres i enspråklig undervisning.

Metode: Studien baserer seg på en antakelse om at elever som ligger rett over og under denne grenseverdien sannsynligvis er like når det gjelder andre faktorer. Analogt til randomisert kontrollerte forsøk, måler studien derfor effekten av henholdsvis to- og enspråklige opplæringsprogrammer på elevenes resultater i matematikk og leseferdigheter.

Resultater: Analysene viser at for elever på fjerde trinn har deltakelse i tospråklige programmer en svak positiv effekt på leseferdigheter sammenlignet med deltakelse i enspråklige programmer. Matematikkferdigheter ser ikke ut til å være relatert til en- eller tospråklige opplæringsprogrammer. For elever på tredje trinn og elever mellom femte til åttende trinn ser det ut til at det er liten signifikant forskjell i ferdigheter knyttet til deltakelse i tospråklige klasser eller ikke. Her ligger effektestimater mellom -0.1 til 0.25 standardavvik. De fleste verdiene ligger rundt null.

Forfatteren peker på noen viktige begrensninger ved studien, for eksempel at resultatene ikke kan si noe om hvordan en- eller tospråklige programmer virker på elever med lavere språkferdigheter enn elevene som var med i studien. Det viktigste bidraget fra studien er, ifølge forfatteren, relatert til diskusjonen om hvorvidt elever med engelskferdigheter som ligger nær opp til grensen for å bli plassert i enspråklige programmer, bør tas ut fra tospråklig opplæring og inkluderes i enspråklige programmer. En bakgrunn for akkurat denne diskusjonen i en amerikansk sammenheng, er antagelsen om at elever som går i tospråklige programmer over flere år, presterer lavere fordi alle elevene i slike programmer er lavpresterende. Forfatteren konkluderer med at det ikke er grunnlag for antagelser om en slik negativ jevnaldereffekt, og at resultatene i stedet antyder en svak positiv effekt av å være i et tospråklig program for denne gruppen.

Metodevurdering: Vi vurderer studien til å være av lav kvalitet, siden den er en kvasi-randomisert studie, uten en ordentlig kontrollgruppe.

Oppsummering

I dette kapitlet har vi oppsummert og vurdert syv primærstudier og en kunnskapsoversikt som har sett på effekten av ulike programmer laget for å fremme andrespråkferdigheter. Slavin og Cheung (2005) konkluderer i sin kunnskapsoversikt at selv om antall studier av høy kvalitet er lavt, så foreligger det evidens i favør av tospråklige programmer, særlig kombinerte tospråklige programmer som innebærer leseopplæring både i første- og andrespråk. De syv studiene vi har gjennomgått sammenligner effekten av en- og tospråklig undervisning på læringsutbytte for elever, hovedsakelig elever med

spansk som førstespråk. Vår vurdering er at det ikke er evidens for å si verken at en- eller tospråklig undervisning har størst effekt på elevers språklige læringsutbytte. For eksempel fant en studie at tospråklig undervisning hadde positiv effekt på læringsutbytte for spansktalende elever, men ikke for kinesisktalende. Flere av de nyeste studiene konkluderte også med at det er *kvaliteten* på undervisningen, ikke nødvendigvis hvilket språk den gis på, som er avgjørende for elevers læringsutbytte. Hofstetter (2004), som har undersøkt effekten av et tospråklig overgangsprogram, nevner for eksempel lærerkvalitet generelt, samt et positivt og gjensidig samspill (interaksjoner) mellom lærere og elever som kan påvirke læringsutbytte positivt (Kagan, 1986; sitert i Hofstetter, 2004). Valentino og Reardon (2015) nevner kvalitetsforskjeller knyttet til klasserom og forskjeller knyttet til lærernes kvalifikasjoner og ferdigheter innenfor samme program.

3.2.2 Programmer for å styrke elevenes ferdigheter i skolens undervisningsspråk som fagspråk

Vi har identifisert syv studier med programmer som er rettet mot å styrke ferdigheter i å forstå og anvende skolens undervisningsspråk som fagspråk. Å mestre et språk som fagspråk vil si å kunne bruke sjangere og begreper som ikke tilhører hverdagspråket. Slike ferdigheter har relevans for det å tilegne seg fagstoff, for eksempel leseferdigheter og for å kunne forstå og uttrykke seg presist om et faglig tema, både skriftlig og muntlig. Alle programmene som beskrives her omhandler opplæring på skolens undervisningsspråk, noen ganger med elevenes førstespråk som støtte. Matuchniak, Olson, and Scarcella (2014) studerer programmet *Pathways* som skal fremme ferdigheter i å skrive faglige tekster, Kamps et al. (2007) studerer en intervensjon med fokus på direkte leseopplæring og Carlo et al. (2004) studerer et program for å øke elevenes ordforråd. Tre studier omhandler SIOP, en undervisningsmetode som integrerer språkutvikling med teknikker for å gjøre fagstoff mer tilgjengelig for elever med engelsk som andrespråk (Echevarria, Richards-Tutor, Canges, & Francis, 2011; Echevarria, Short, & Powers, 2006; Short, Fidelman, & Louguit, 2012). Avslutningsvis presenterer vi to studier av programmer som skal utvikle naturvitenskaplige språkferdigheter hos elever med engelsk som andrespråk: En studie av programmet *Quality English and Science Teaching (QuEST)* (se August, Branum-Martin, Cardenas-Hagan, & Francis, 2009) og en studie av programmet *Science Vocabulary Support (SVS)* (Ardasheva & Tretter, 2017). Vi presenterer studiene gruppert etter type intervensjon.

Matuchniak (2014). Examining the text-based, on-demand, analytical writing of mainstreamed Latino English learners in a randomized field trial of the Pathway Project intervention

Formål: Matuchniaks studie rapporterer fra et prosjekt utviklet for å hjelpe lærere med å støtte utviklingen av fagspråk hos elever med engelsk som andrespråk. Prosjektet, omtalt som Pathway-prosjektet, ble gjennomført i et fattig område i California der 88 prosent av elevene har spansk som førstespråk. Bakgrunnen for prosjektet var kunnskap om at mange lærere unnlater å undervise elever med engelsk som andrespråk i det som omtales som analytisk skriving – det å skrive analytiske, argumenterende fagtekster. Årsaken er at lærerne har en oppfatning om at denne elevgruppe ikke har forutsetninger for å utvikle de ferdighetene som kreves for å skrive analytiske tekster.

Artikkelforfatterne, som også var sentrale i utviklingen og implementeringen av prosjektet, argumenterer for at dette er en viktig årsak til at forskjellene mellom høyt- og lavpresterende elever øker oppover i skoletrinnene. Pathways-prosjektet baserer seg på en antagelse om ferdigheter i å syntetisere, trekke slutninger og konklusjoner og begrunne sine egne tolkninger er helt sentralt for å fullføre videregående opplæring og takle overgangen til høyere utdanning. Den overordnede hensikten med prosjektet var derfor å bidra til at elever med engelsk som andrespråk blir i stand til å skrive mer kommenterende og analytiske tekster.

Metode: Artikkelen trekker på data fra det andre året i et treårig randomisert forsøk som ble gjennomført for å teste virkningen av prosjektet. I forsøket var *Pathways*-prosjektet intervensjonen, og eksperimentet hadde til hensikt å estimere den kausale effekten av intervensjonen på tekstbasert analytisk skriving hos elever med engelsk som andrespråk.

Deltakerne ble trukket fra ni ungdomsskoler (middle schools) og seks videregående skoler (high schools) som befant seg innenfor ett administrativt område. 103 lærere og 1640 elever deltok. Lærerne utgjorde kluster som ble tilfeldig plassert i enten behandling eller kontrollgruppe. Elevene ble tilfeldig fordelt på klasser. I denne studien ble det brukt et underutvalg på 300 elever som ble delt inn i tre grupper. Disse fikk henholdsvis to år med intervensjon, et år med intervensjon eller ingen intervensjon. Den siste gruppa fungerte som kontrollgruppe.

Lærerne i eksperimentgruppen fikk 46 timer opplæring over to år og lærte hvordan å bruke «cognitive strategies approach» innenfor språkundervisning for å hjelpe elever å forstå om hvordan tolke og skrive analytiske essays på temaer innenfor litteratur. I hvilken grad lærerne implementerte intervensjonen etter hensikten, ble målt gjennom et instrument utviklet for *Pathway*-prosjektet. Datakilden var 600 stiler (300 pre- og 300 posttest) skrevet av elever i de tre gruppene. Stilene ble analysert og kodet ut fra en rekke kriterier, blant annet omfanget av kommenterende setninger i teksten.

For å sammenligne resultatene til gruppene ved pretest ble variansanalyse brukt med antall år i prosjektet som uavhengig variabel. Resultatet viste ingen statistisk signifikante forskjeller mellom gruppene på *The Assessment of Literacy Analysis (ALA)* hvor elevene ble bedt om å lese en historie og deretter skrive et analytisk essay basert på deres tolkninger. Derimot fant de en signifikant forskjell mellom gruppene når det gjaldt i hvilken grad elevene greide å skrive kommenterende. Elevene i som hadde fått et år med tiltaket ved pretest (Y2) gjorde det bedre enn elevene i Y1 gruppen som ikke hadde begynt med tiltaket enda. Variansanalyse ble også brukt til å undersøke størrelsen på fremgangen fra pretest til posttest mellom de tre gruppene.

Resultater: Resultatene indikerte at det var en positiv og signifikant effekt av intervensjonen på det utfallet som ble målt. Begge eksperimentgruppene presterte bedre på ALA essayet enn kontrollgruppen, og gruppen som hadde fått intervensjonen over to år presterte signifikant bedre sammenlignet med gruppen som bare hadde fått den i ett år ($p = .005$, $d = .51$) og kontrollgruppen ($p = .001$, $d = .53$). I tillegg hadde gruppen som hadde tiltaket i to år en større fremgang enn gruppen som bare hadde hatt den i ett år på Commentary- stilen ($p = .001$, $d = .51$). Det siste funnet tyder på en summativ moderat effekt av intervensjonen (Matuchniak et al., 2014).

Metodevurdering: Vi vurderer studien til å være av høy kvalitet. Dette begrunnes blant annet med at gruppene i studien er tilfeldig fordelt til enten en kontroll- eller en eksperimentgruppe. Utvalget er relativt høyt med 100 elever i hver av de tre gruppene. Tekstene som elevene skrev ble vurdert av to individuelle skårere og det er oppgitt inter-rater reliabilitet. Implementeringskvaliteten ble også undersøkt.

Kamps (2007). Use of evidence-based, small-group reading instruction for English Language Learners in Elementary Grades: Secondary-Tier Intervention.

Formål: Kamps et al. (2007) analyserer effekten av en leseintervensjon for elever med engelsk som andrespråk. Studien ble gjennomført med eksperiment og kontrollskoler. Eksperimentskolene gjennomførte en undervisningsmodell der elever på første og andre trinn fikk leseopplæring med vektlegging av fonologisk/fonemisk bevissthet, bokstav- og lydgykjennning, alfabetisk avkodning, oppøving i leseflyt og ferdigheter i forståelse. Leseopplæringen ble omtalt som direkte instruksjon og ble iverksatt som en tre-nivå-modell. Tiltakene var rettet mot tre lag av elevnivåer: alle, noen og få. Alle elevene fikk undervisning rettet mot hele elevgruppen (primærnivå), mens elever som viste seg å ha vanskeligheter med å oppnå forventede resultater gjennom denne undervisningen fikk tilrettelagt undervisning (sekundærnivå). Studien så ikke på opplæring på tertiærnivå.

Undervisningen på sekundærnivå ble gjennomført i grupper på tre til seks elever. Elever med behov for slik undervisning ble identifisert gjennom metoden som på engelsk omtales som *response-to-intervention (RTI)*, et begrep som også ofte brukes på norsk. Et viktig element ved et RTI-miljø er også at man både måler prestasjoner i forhold til bestemte standarder (*benchmarks*) og endringer i

vekstkurven som viser elevens utvikling over tid. Det er gjennom å se på endringer i denne kurven at man kan vurdere elevenes respons på den undervisningen de får. Elever med engelsk som andrespråk presterer i gjennomsnitt lavere i lesing enn elever med engelsk som førstespråk. Når man skal følge utviklingen i denne elevgruppen, er det derfor spesielt verdifullt å måle hvordan elevene responderer på den undervisningen de får, i stedet for bare å vurdere nivået på leseferdighetene deres generelt.

På sammenligningsskolen fikk elever med engelsk som andrespråk en såkalt balansert leseopplæring med fokus på ordlæring, historielesing i grupper og individuelt, samt skriveaktiviteter. Elevene på sammenligningsskolene ble undervist i større grupper enn på eksperimentsskolene.

Metode: Studien var en del av en større eksperimentell studie av effekter av trenivåintervensjoner på skolenivå som ble gjennomført i Kansas, USA. Studien inkluderte 16 skoler i områder med en høy andel elever med engelsk som andrespråk. Studien foregikk over en fem-årsperiode. Skolene ble tilfeldig plassert i eksperiment- og sammenligningsgruppe ved hjelp av en stratifisert prosedyre der skolene først ble rangert etter elevenes sosioøkonomiske status. Forskerne valgte deretter ut en skole i hvert par (første plass, andre plass osv.) som henholdsvis eksperiment og sammenligning. Ti skoler var i eksperimentgruppen og seks skoler var i sammenligningsgruppen.

Utvalget i denne studien var på 318 første- og andreklassinger fra seks skoler i fattige områder og med en høy andel elever med engelsk som andrespråk. I overkant av halvparten av elevene – 170 – hadde engelsk som andrespråk. 99 av elevene hadde spansk som førstespråk, blant de andre språkene var somalisk, sudansk og vietnamesisk. To kategorier av elever ble inkludert i utvalget. Den ene kategorien var elever med risiko for lesevansker og som derfor ble inkludert i leseopplæring på sekundærnivå. Dette var intervensjonen som primært ble studert. Den andre kategorien var elever som ikke var i risikozonen for lesevansker. Disse elevene ble bare innlemmet i leseintervensjonen på primærnivå. Intervensjonen ble gjennomført ved at både eksperiment- og sammenligningsskoler implementerte leseintervensjoner på sekundærnivå som skilte seg fra hverandre både i innhold og metode og i gruppestørrelse.

Skriftspråklige ferdigheter ble målt ved testen DIBELS¹⁷ ved flere anledninger. Denne testen er laget for å kartlegge elevenes tidligere ferdigheter før de har begynt å lese og gjennom den tidlige formelle leseopplæringen. To deltester av leseflyt ble brukt (fonologisk avkodning med nonord) og ortografisk avkodning (med vanlige ord). DIBELS egner seg godt til å identifisere elever som ikke tilegner seg tidlige skriftspråklige ferdigheter og til å følge fremgangen til elevene gjennom intervensjonen. I tillegg ble elevenes leseferdigheter (både fonologisk og ortografisk avkodning, og leseforståelse deltestene fra Woodcock Reading Mastery Test) målt før og etter intervensjonen. Gjennomsnittet til de ulike gruppene på deltestene fra DIBELS ble sammenlignet ved variansanalyse av gjentatte målinger. Videre ble det gjennomført variansanalyse av vekstkurven til elevene for å sammenligne resultatene på de ulike implementerte programmene.

Resultater: Resultatene av analysene viste generelt større utbytte for elever med engelsk som andrespråk som deltok i intervensjonen med direkte instruksjon sammenlignet med elevene på kontrollskolene. Dette gjaldt spesielt for de elevene som fikk i intervensjonen med direkte instruksjon på sekundærnivå og i små grupper. Effektstørrelsene etter kartlegging i første klasse var robuste med $d = .879$ for DIBELS nonordlesing og $d = .947$ for lesing av vanlige ord. Likeledes var effektstørrelsen for Woodcock deltestene i første klasse med lesing av nonord $d = 1.78$, lesing av vanlige ord $d = 1.54$ og leseforståelse $d = 1.04$. I andre klasse viste resultatene en effektstørrelse $d = 1.39$ for lesing av vanlige ord, leseforståelse $d = 1.35$. Resultatene viste også at elever med engelsk som andrespråk hadde utbytte av den samme tidlige leseintervensjonen som elever med engelsk som førstespråk.

¹⁷ Denne kartleggingstesten nå tilgjengelig i en norsk tilpasset utgave. Den er normert og validert med norske elever av Arnesen et al. (2016).

Utover dette viste analysene at vekstkurven til elevene som mottok direkte instruksjon var statistisk signifikant brattere (vokste raskere) enn vekstkurven til elevene som fikk balansert skriftspråkundervisning for både lesing av nonord og lesing av vanlige ord i første trinn. Etter kartleggingen i andre trinn viste resultatene at elevene som mottok balansert undervisning hadde en signifikant saktere vekst sammenlignet med elevene i de andre gruppene.

Resultatene viste også at lærerne ved skolene implementerte intervensjon med en høy grad av implementeringskvalitet allerede i det andre året av studien. Resultatene viste videre at en del av elevene som fikk intervensjon på sekundærnivå etter relativt kort tid kunne tas ut og prestere på normalnivå, men at de fleste elevene med engelsk som andrespråk måtte få direkte instruksjon på sekundærnivå både på første og andre trinn. Studien viste også at elevene med engelsk som andrespråk som fikk ordinær balansert leseopplæring ikke presterte like godt som eksperimentgruppen. Studien konkluderer derfor med at det er behov for målrettet intervensjon rettet mot elever med engelsk som andrespråk i tillegg til de generelle tiltak.

Metodevurdering: Vi vurderer studien til å være av middels god kvalitet. Dette begrunnes blant annet med at studien er en kvasi-eksperimentell studie selv om skolene er tilfeldig fordelt til enten en kontroll eller intervensjonsskole. Utvalget av elever med engelsk som andrespråk er relativt lite (66 elever mottar direkte instruksjon og 22 elever mottar balansert undervisning). Det er positivt at implementeringskvalitet er undersøkt. Målene som er brukt er standardisert, det er gjort flere målinger og de egner seg godt til formålet. Analysene som er brukt er robuste for å undersøke fremgangen til elevene.

Carlo (2004) Closing the gap: Addressing the vocabulary needs of English-language learners in bilingual and mainstream classrooms

Formål: Studien til Carlo et al. (2004) målte effekten av en intervensjon som hadde til hensikt å øke ordforrådet hos elever med engelsk som andrespråk på femte trinn på fem skoler i fattige områder i USA. En sekundær hensikt var å undersøke virkningen av intervensjonen på elever med engelsk som førstespråk.

Bakgrunnen for studien var forskning som har vist at ordforråd har stor betydning for læring, men at forskjellen i størrelsen på barns ordforråd ved skolestart er dramatisk og har sammenheng med klassebakgrunn. Forfatterne viser til studier som har estimert at middelklassebarn har 6000 flere ord i sitt ordforråd enn arbeiderklassebarn ved skolestart (referanse til Hart og Risley, 1995). For elever som kommer til USA i løpet av barneskolen, uten noe ordforråd på engelsk vil forskjellen være enda større. Disse barna vil ofte tilegne seg et muntlig ordforråd relativt raskt, mens tilegnelsen av ord og begreper som ikke inngår i dagligspråk har vist seg å være mer komplisert. Å lære et ord handler både om å forstå den bokstavelige betydningen, konnotasjoner, hvilke syntaktiske konstruksjoner den inngår i og de morfologiske¹⁸ mulighetene det tilbyr. Tidligere forskning har ifølge forfatterne vist at direkte innlæring av ord kombinert med situasjonsbetinget (incidental) læring av ord gjennom gjentatte anledninger til å møte nye ord i autentiske og motiverende tekster er mest effektivt. Forskning har også vist at det er mulig å lære barn strategier for å slutte seg til betydning av ord.

Intervensjonen som ble prøvd ut i denne studien var et 15-ukers program med fokus på å lære elever nyttige ord og ord-læringsstrategier. Hensikten var å øke ordforråd og leseforståelse hos elever med engelsk som andrespråk. I intervensjonen fokuserte man på generelle akademiske ord fra tekster som ble antatt å ha interesse for leserne, og man tok utgangspunkt i kunnskap om hvordan og hvilke aspekter ved ordene som bør vektlegges. Lærerne som deltok i intervensjonen fikk opplæring i prinsipper for ordforrådsinnlæring og i spesifikke strategier for å styrke bruken av effektive måter for ordinnlæring i andre situasjoner enn timene som var avsatt til ordforrådslæring.

¹⁸ Et morfem er språkets minste meningsbærende enhet. I ordet «gutter» er det for eksempel to morfemer «gutt» og «er»

Deltagerne i studien var 254 en- og tospråklige elever fra ni klasser på femte trinn i fire skoler i ulike delstater i USA. Elevene kom fra en blanding av arbeiderklasse- og spansktalende befolkninger. 142 av elevene hadde engelsk som andrespråk, 112 var engelskspråklige. Av elevene med engelsk som andrespråk deltok 94 i intervensjonen, av de engelskspråklige deltok 75. Kontrollgruppen bestod av 48 elever med engelsk som andrespråk og 37 engelskspråklige elever.

Metode: Forskningsdesignet var kvasi-eksperimentelt ved at ulike klasser på hver enkelt skole ble tilfeldig plassert i intervensjons- eller kontrollgruppe. Elevene i kontrollgruppe fikk det vanlige tilbudet, men lærerne deres deltok sammen med lærerne i intervensjonen i utviklings- og kompetansehevingsaktiviteter med fokus på ordforrådslæring to år før intervensjonen ble satt i verk.

Intervensjonen ble gjennomført ved at elevene ble introdusert for ti til tolv ord i begynnelsen av hver uke i en periode på 15 uker. De fikk undervisning om disse ordene fire dager i uken, hver dag en økt på 30-45 minutter. Hver femte uke ble satt av til repetisjon av ordene som hadde blitt introdusert de foregående fire ukene. Temaene fra lesingen dreide seg om migrasjon.¹⁹ For å sikre at implementeringen var i tråd med intervensjonen, ble tre timer fra hvert klasserom filmet og analysert i løpet av perioden programmet ble testet.

Elevene ble testet før og etter intervensjonen ved ulike standardiserte og forskerlagde tester utviklet for å måle ordforråd, grammatikk, leseforståelse, og tester spesielt utviklet for å måle resultater av denne intervensjonen (trente ord). Multivariate analyser ble brukt for å undersøke effekten av intervensjonen på seks utfallsmål.

Resultater: Resultatene fra studien viste at intervensjonen hadde effekt på elevenes prestasjoner – både for elever med engelsk som andrespråk og elever med engelsk som førstespråk. Elevene med engelsk som førstespråk hadde bedre resultater enn elevene med engelsk som andrespråk på testene som målte ordkunnskap. Resultatene viste også at bedre ordforråd og ferdigheter i å analysere ord var assosiert med forbedret leseforståelse. Forfatterne konkluderer derfor med at lærere bør introdusere nye ord i sammenheng med lesing av engasjerende tekster, lage aktiviteter som lærer elever å analysere betydningen av ord, øke oppmerksomheten på ord generelt, få elever til å skrive og stave ord gjentatte ganger, sikre gjentatt eksponering for nye ord og hjelpe barn til å forstå hvordan et ords mening endres avhengig av konteksten.

Kvalitetsvurdering: Vi vurderer studien til å være av middels til høy kvalitet. Elevene i intervensjonsgruppen og kontrollgruppen ble ikke tilfeldig fordelt. Kvaliteten av implementeringen (fidelity) ble undersøkt. Ikke alle målene var standardiserte. Studien inkluderer både enspråklige og tospråklige elever. Språkstatusen til elevene (enspråklig eller tospråklig) er brukt som en prediktor i analysene.

Sheltered Instruction Observation Protocol (SIOP)

Tre studier undersøker effekten av programmet SIOP. Vi presenterer her en generell beskrivelse av programmet som bygger på Echevarria et al. (2006) og Short et al. (2012). SIOP – Sheltered Instruction Observation Protocol er en tilnærming til å undervise i fagstoff (*content curriculum*) til elever som lærer et nytt språk. *Sheltered instruction* – skjermet undervisning – er et begrep som i en amerikansk kontekst viser til undervisningsmetoder der man integrerer språkutvikling med teknikker for å gjøre fagstoff mer tilgjengelig for elever med engelsk som andrespråk. Eksempler på slike teknikker kan være å snakke langsommere, fokusere på tydelig uttale, bruk av bilder og demonstrasjon, målrettet ordforrådslæring, å eksplisitt knytte an til elevers egne erfaringer, samhandling mellom elever og tilpasset undervisningsmateriale. Hovedfokuset i skjermet undervisning er på fagstoffet, og læreren er en spesialist på dette, ikke på språkopplæring. Tilnærminger der *språket* er hovedfokus og læreren er en spesialist på språk omtales i kontrast som

¹⁹ Se artikkelen for en detaljert beskrivelse av de daglige aktivitetene som inngikk i intervensjonen.

«content-based English as a second language» (ESL) som kan oversettes med fagstoff-basert andrespråksundervisning.

SIOP er en konkret metode for gjennomføring av skjermet undervisning. Bak prosjektet med å utvikle metoden står flere forskere, blant annet Deborah Short og Jana Echevarria. Bakgrunnen for deres arbeid med å utvikle denne metoden, er, slik forfatterne selv formulerer det, at faglærere ofte mangler kunnskap om språkopplæring for elever med engelsk som andrespråk, og at dette bidrar til at denne gruppen elever ikke får opplæring tilpasset deres behov. Dette bidrar, slik de ser det, til de gjennomgående lavere skoleprestasjonene i denne gruppen elever.

Opprinnelig var SIOP et observasjonsverktøy for forskere som skulle måle læreres implementering av teknikker for skjermet undervisning. Observasjonsverktøyet har senere blitt utviklet til et system for å planlegge og gjennomføre undervisningsøkter. Observasjonsprotokollen er satt sammen av 30 enkeltelementer som igjen er gruppert i åtte komponenter: a) forberedelse, b) etablere bakgrunn (forbindelser til elevenes erfaring), c) forståelig input (tilpasse språk, talehastighet), d) strategier (formidle læringsstrategier til elevene, bygge stillas rundt elevene, fremme høyere ordens tenkning) e) samhandling mellom elever, f) elevøvelser g) gjennomføring av undervisningsøkten og h) vurdering. Modellen har altså mange fellestrekk med det som vil være undervisning av høy kvalitet for alle elever, men skiller seg fra dette generelle kvalitetsmålet ved å ha eksplisitte språklig målsetninger og utvikling av bakgrunnskunnskap.

Effekten av SIOP blir vurdert i tre studier som er inkludert i denne litteraturoversikten. Studiene bygger på utviklingen og valideringen av SIOP. Merk at effektstudiene er gjennomført av forskerne som har utviklet programmet. Vi presenterer dem her i kronologisk rekkefølge.

Echevarria (2006). School reform and standards-based education. A model for English learners

Formål: Den første studien av SIOP evaluerer effekten av programmet på elever med elever som andrespråk. Spørsmålene som ble stilt i studien var: Bidrar SIOP til å bedre resultatene til elever med engelsk som andrespråk i fagene – som for eksempel samfunnskunnskap? Er det signifikante forskjeller i resultatoppnåelse mellom elever med lærere som har fått opplæring i SIOP og elever hvis lærere ikke har fått det? (Echevarria et al., 2006).

Studien ble gjennomført i tre administrative områder (school districts) i USA. Til sammen åtte skoler deltok, seks skoler mottok intervensjon, to var sammenligningsskoler. Studien omfattet også 23 lærere, 19 lærere i intervensjonen og fire som sammenligning. Sammenligningslærerne ble valgt ut for å ha tilsvarende erfaring og kvalifikasjoner som lærerne som deltok i intervensjonen. De fikk ikke opplæring i metoden. Alle lærerne var sertifisert for å drive opplæring av elever med engelsk som andrespråk. 346 elever på sjette til åttende trinn med engelsk som andrespråk fikk intervensjonen. 94 elever var i en sammenligningsgruppe, med tilsvarende variasjon i språkferdigheter og sosial bakgrunn som intervensjonsgruppe.

Studien ble gjennomført i flere faser. Første fase innebar rekruttering og opplæring i metoden av lærere som skulle delta. I en tidlig fase ble alle lærerne som deltok i intervensjonen filmet i sine egne klasserom og de fikk tilbakemelding på gjennomføring av timer. Artikkelen rapporterer noe kvalitative data på læreres erfaring med metoden.

Metode: Elevene i både intervensjons- og kontrollgruppe ble testet før og etter gjennomføring av SIOP ved hjelp av en standardisert skrive-test. 241 av elevene i intervensjonsgruppe og 77 av elevene i sammenligningsgruppe ble testet både før og etter gjennomføringen. Alle testene ble vurdert av en uavhengig evaluator, en lærer med kompetanse i undervisning av elever med engelsk som andrespråk og minimum toårs erfaring med å score resultater på denne spesifikke testen. Evaluatoren visste ikke hvilke elever som deltok i intervensjonen og hvilke elever som var i sammenligningsgruppe.

Resultater: Elevene i SIOP-klassene presterte dårligere på pretesten i forhold til sammenligningsgruppe, men de scoret høyere enn sammenligningsgruppe på posttesten. Videre

analyser ble gjort for å undersøke om elevene i SIOP-klassene hadde større forbedring i undersøkelsesperioden enn sammenligningsgruppe. Analysene fant at dette var tilfellet med en relativ høy effekt (effektstørrelsen: $d = +.833$). Studien konkluderer med at et særlig viktig funn var at elevene som fikk SIOP-undervisning viste en forbedring i evnen til å skrive forklarende tekster i en akademisk sjanger. Dette funnet er viktig fordi det å skrive forklarende tekst er spesielt utfordrende for elever med engelsk som andrespråk, samtidig som det er en helt sentral ferdighet for å utvikle akademisk kompetanse.

Metodevurdering: Vi vurderer studien til å være av middels god kvalitet. Dette begrunnes blant annet med deltakerne ikke ble tilfeldig fordelt i to grupper, at det er forskjell i antall deltakere i intervensjonsgruppen og at kontrollgruppen og elevene i de to gruppene ble ikke matchet på ferdighetsnivå eller andre sentrale sammenligningsfaktorer. Lærere i intervensjonsgruppen ble matchet med en lærer i sammenligningsgruppen på utdanning og arbeidserfaring. Forfatterne har ikke undersøkt eller kontrollert for de forskjeller som eksisterer mellom gruppen i tilstrekkelig grad, noe som kan ha innvirket på resultatene fra studien.

Echevarria (2011). Using the SIOP model to promote the acquisition of language and science concepts with English learners.

Formål: Denne andre studien av SIOP rapporterer resultatene fra en studie av effektene av programmet på naturfagsprestasjonene til elever med engelsk som andrespråk. (Echevarria et al., 2011). Studien gikk over to år, og selve intervensjonen foregikk på syvende trinn (9-13 år). I det første året ble undervisningsopplegget utviklet i samarbeid med lærerne som fikk opplæring i tilnærmingen. I det andre året ble samtykke til deltagelse innhentet fra elevenes foreldre og elevene ble tilfeldig plassert i intervensjons- eller kontrollgruppe.

Metode: Studien var designet som et mindre kluster-randomisert forsøk. Randomiseringen var på skolenivå. Ti ungdomsskoler (*middle schools*) i California ble tilfeldig definert som enten behandling eller kontrollbetingelser. Kontrollbetingelsene innebar ordinær naturfagundervisning. To av kontrollskolene droppet ut av studien før den kom i gang. Lærerne på intervensjonsskolene fikk opplæring i SIOP og underviste deretter fire naturfagskurs med undervisningsopplegg laget på grunnlag av denne metoden. Lærerne på kontrollskolene underviste de samme fire naturfagskursene med de samme metodene de vanligvis ville ha brukt. Alle elevene, både i intervensjons- og kontrollgruppene, ble testet før og etter intervensjonen for å måle økning i naturfaglige språkferdigheter og forståelse av faget.

Skolene til både intervensjons- og kontrollgrupper ble valgt ut fra skoler med høy eller moderat andel elever med engelsk som andrespråk. Andelen elever med engelsk som andrespråk varierte mellom 5 og 27 prosent på intervensjonsskolene, og mellom 5 og 40 prosent på kontrollskolene. Utvalget på hver skole ble kategorisert som enten elever med engelsk som andrespråk (English Learners), flytende engelsk (tidligere English Learners) og elever med engelsk som førstespråk. Studien involverte videre åtte lærere på intervensjonsskolene og fire lærere på kontrollskolene.

Testene som målte resultat av intervensjonen tok utgangspunkt i biologi, der elevenes evne til å lese og forstå, og deretter framstille kunnskap fra, tekster om fire ulike emner ble målt. Testene var en standardisert test (samme som i Echevarria et al., 2006). Forskningsassistenter vurderte besvarelsene. Intervensjonen gikk ut på at lærerne gjennomførte undervisningsøkter i tråd med et opplegg utviklet spesielt for studien i tråd med prinsippene i SIOP.

For å undersøke om instruksjonen i intervensjonsgruppen påvirket elevenes utvikling ble flernivåanalyser (hierarkisk lineær modellering) brukt. Det ble kontrollert for tidligere ferdigheter ved å bruke resultatet på pretesten som kovariat. I tillegg ble eventuelle forskjeller mellom de to gruppene undersøkt ved hjelp av flernivåanalyser av variansen. Den avhengige variabelen i analysene var en komposittskåre (sumskåre) laget av fire deltester.

Resultater: Analysen viste ikke statistisk signifikante forskjeller mellom prestasjoner på post-test mellom elevene som hadde fått undervisnings gjennom SIOP-modellen og elevene som ikke hadde fått det. Det var likevel forskjeller i favør av elevene som hadde fått SIOP, men disse var ikke statistisk signifikante. Forfatterne diskuterer årsaker til at forskjellene ikke ble større og statistisk signifikante, og peker på lite utvalg, utfordringer med å gjennomføre opplæring av lærere over en tilstrekkelig lang periode, kort intervensjon (bare 8 uker). På bakgrunn av disse begrensningene, konkluderer forfatterne med at det er grunn til optimisme når det gjelder SIOP-tilnærmingens potensial for å bedre prestasjonene til elever med engelsk som andrespråk i fagene, i dette tilfellet naturfag. Studien konkluderer også med at undervisning basert på SIOP ser ut til å være fordelaktig for alle elever, også elever som har engelsk som førstespråk.

Metodevurdering: Vi vurderer studien til å være av middels god kvalitet. Dette begrunnes med at randomiseringen er gjort på skolenivå med et lite antall skoler. Elevene i de to gruppene er ikke matchet på ulike faktorer som har betydning for utfallet av intervensjonen.

Short (2012). Developing Academic Language in English Language Learners Through Sheltered Instruction

Formål: I den tredje studien av SIOP som vi inkluderer her beskriver Short og medforfatteres resultater fra en studie som går under navnet *The New Jersey SIOP study*. Målet med studien var å måle effekten av SIOP på skoleprestasjoner hos elever med engelsk som andrespråk på ungdomsskolen (secondary school) og videregående skole (high school school) nivå. Studien var en videreføring av de to foregående studiene beskrevet ovenfor (Short et al., 2012).

Den overordnede problemstillingen er: Vil elever med engelsk som andrespråk som får undervisning basert på SIOP-modellen forbedre sine ferdigheter i lesing, skriving, og muntlig engelsk – sammenlignet med elever som ikke får slik undervisning? Et sekundært spørsmål var om lærere som får et kvalifiseringsprogram i SIOP oppnår høy grad av implementering av programmet etter et eller to år.

Metode: Studien hadde et kvasi-eksperimentelt design med to administrative områder (*school districts*) som henholdsvis intervensjons- og kontrollgruppe. De to skolekretsene ble matchet i så stor grad som mulig med henblikk på elevsammensetning (kulturell og etnisk diversitet), størrelsen på elevgruppen i området, sosioøkonomisk status, elevprestasjoner og program for språkopplæring. Begge skolekretsene var karakterisert som økonomisk depriverte områder. Et representativt utvalg av lærere ble rekruttert, 35 lærere fra intervensjonsdistriktet, og 19 lærere fra sammenligningsdistriktet var med begge årene studien varte.

Elevene ble rekruttert til studien ved at de gikk i klassene til de deltagende lærerne. 386 elever med engelsk som andrespråk var i intervensjonsgruppen, 169 i sammenligningsutvalget. Det ble samlet inn testresultater fra disse elevene på tre tidspunkter, totalt 931 tester fra intervensjonsgruppe og 531 fra kontrollgruppe. Begge skolekretsene hadde en høy andel elever med engelsk som andrespråk. Disse elevene ble kategorisert etter ferdighetsnivå og studien sammenligner hvor stor andel som beveget seg til et høyere ferdighetsnivå i løpet av de to årene studien varte.

Elevene ble testet før og etter intervensjonen ved hjelp av en standardisert test av engelskferdigheter, *The New Jersey Assessment of English Language Achievement*. Testen skiller mellom resultater i skriving, lesing og muntlige ferdigheter.

Lærerne fikk opplæring med innhold tilsvarende det som er beskrevet i artiklene over, men opplæringen som lå til grunn for denne studien var av lengre varighet. For å sikre at det faktisk var forskjell mellom undervisningen som ble gitt i intervensjons- og kontrollgruppe, observerte forskerne undervisning både på intervensjons- og kontrollskolene og vurderte i hvilken grad elementer fra SIOP var en del av undervisningen eller ikke. Det ble også gjennomført *intraclass correlations*, det vil si korrelasjoner mellom klassene innenfor skolene og mellom skolene for å undersøke i hvilken grad de

er like hverandre, for å sikre at en eventuell økning i prestasjoner på intervensjonsskolene skyldtes behandlingen og ikke andre faktorer ved skolen. Analysene viste at bare 3 prosent av variasjonen i resultater skyldtes skolerelaterte faktorer.

Resultater: Resultatene av analysene viste at lærerne på intervensjonsskolene tok i bruk flere elementer fra SIOP enn lærerne på kontrollskolene. Resultatene av testene viste også at elevene på intervensjonsskolene økte sine lese-, skrive- og muntlige ferdigheter mer i løpet av toårsperioden enn elevene på kontrollskolene. Ikke alle resultatene var statistisk signifikante. Det ble gjort variansanalyser (ANOVA) for å sammenligne gjennomsnittet til intervensjonsgruppen og kontrollgruppen på de ulike kartleggingene som ble brukt etter intervensjonen. Analysene viste signifikante forskjeller i gjennomsnittet på skrijving, tale/muntlig språk, og totalskåren. Effektstørrelsen på de signifikante resultatene var moderate ($d = .23-31$).

Studien konkluderer med at SIOP har en positiv effekt på prestasjoner hos elever med engelsk som andrespråk i akademisk engelsk, også når metoden blir brukt i rammen av andre fag – som naturfag, matte og samfunnsfag. Forskerne mener at årsaken til dette er at faglærere, gjennom å bruke en SIOP-basert tilnærming i timene, endrer praksis og får elever mer i tale, både samtale med andre elever, men også ved å vise dem hvordan de kan utbrodere, begrunne og overbevise andre rundt et faglig tema. Forskerne mener at effekten man ser av SIOP på resultater i skrijving handler om at elever som lærer å gi uttrykk for og begrunne en mening muntlig, vil overføre denne kunnskapen til skriftlig arbeid.

Studien viste også at lærerne som kom til prosjektet i løpet av det andre året, raskere tilegnet seg og implementerte SIOP, enn lærerne som begynte det første året. Forskerne konkluderer derfor med at lærere vil kunne implementere SIOP på en kvalifisert måte etter et år med opplæring, på betingelse av at det eksisterer institusjonelle strukturer og støtte. Forskerne konkluderer også med at tilnærmingen og studien har overføringsverdi til andre land med nyankomne innvandrelever.

Metodevurdering: Vi vurderer studien til å være av lav kvalitet. Det begrunnes ut i fra at elevene ikke er tilfeldig fordelt i to grupper (intervensjon og kontroll) og det er ikke kontrollert for eventuelle forskjeller som eksisterer mellom gruppene i analysene. Det er brukt variansanalyser istedenfor kovariansanalyser. Ved å bruke kovariansanalyser kunne forfatterne kontrollert for tidligere ferdigheter ved pretest. Dersom gruppene hadde vært tilfeldig fordelt ville man kunne anta at gruppene var like ved starten av studien og det ville da kunne rettferdiggjøre bruk variansanalyse i en større grad.

De to siste studiene vi beskriver innenfor kategorien programmer ment for å bedre ferdigheter i fagspråk handler om intervensjoner med mål om å utvikle elevers språkferdigheter knyttet til naturvitenskap.

August (2009). The Impact of an Instructional Intervention on the Science and Language Learning of Middle Grade English Language Learners.

Formål: Studien til August et al. (2009) målte effekten av intervensjonen *Quality English and Science Teaching* (QuEST) på elevers språkutvikling innenfor naturfag og akademisk ordforråd generelt. Målgruppen var både elever med engelsk som andrespråk og elever med engelsk som førstespråk på mellomtrinnet. Studien var basert på prinsippet at en effektiv intervensjon rettet mot elever med engelsk som andrespråk ikke bør medføre ulemper for elever med engelsk som førstespråk ettersom begge grupper ofte får felles undervisning på dette skoletrinnet.

Intervensjonen besto av to komponenter: undervisningsmaterieell for og profesjonell utvikling. Førstnevnte inkluderte en retningslinje for lærere, undervisningsmaterieell, en retningslinje for elever og tilleggsmaterieell for praktiske aktiviteter innen naturfag. Profesjonell utviklingskomponenten besto av tre øvingsenheter og løpende ukentlig rådgivning. Undervisningsmateriellet besto av en fem uker lang bolk og en fire uker lang bolk, begge fokusert på temaet økosystemer og miljø. Hver uke inkluderte fem skoletimer på 40-minutter. I intervensjonen brukte man de samme bøkene ellers.

Ti naturfaglærere på sjette trinn i fem skoler innenfor et administrativt område i delstaten Texas deltok i studien. Populasjonen besto av både elever med engelsk som andrespråk ($n=562$), elever som tidligere hadde engelsk som andrespråk og elever med engelsk som førstespråk ($n=328$). Elevenes utgangspunkt ble fastslått gjennom tester av språkferdigheter. Intervensjonen ble implementert i 20 klasser som ble undervist av ti lærere. Hver lærer underviste i en ni-ukersperiode to klasser i naturfag ved bruk av QuEST-materiell og metoder. De underviste deretter to andre klasser ved bruk av standard læreplan for skolekretsen, også i en ni-ukers periode. Intervensjons- og kontrollklassene ble tilfeldig fordelt på hver lærer.

Metode: Intervensjonseffekter ble testet adskilt for naturfag kunnskap og vokabular, ved bruk av kovariansanalyse (ANCOVA). Denne inkluderte den analoge pretesten som fungerte som kovariat. For å studere intervensjonseffekter av dette kluster-randomiserte forsøk tilpasset studieforfatterne separate tre-nivå ANCOVA-modeller for vokabular og naturfag utfall, ved bruk av den korresponderende pretest som kovariate. I begge analysene av pretest og posttest, tilsvarte modellnivåene med elever, seksjoner og lærere, der elever var «nested» i seksjoner og seksjoner «nested» blant lærere, og intervensjon tildelt til seksjonsnivå.

Dette betyr at intervensjonseffekter er testet blant lærere og satt som gjennomsnitt på tvers av lærere. Standardiserte effektstørrelser for middelværdier, som ble tilpasset kovariater, viser seg til å være lite til middels for naturfag, for elever med engelsk som andrespråk (Hedges' $g=.16-.25$), avhengig av om pretest eller posttest standardavvik er brukt ved bunnlinje for å estimere effektstørrelse. For vokabular er verdiene litt høyere, for elever med engelsk som andrespråk mellom $g=.26$ og $g=.37$.

Metodevurdering: Vi vurderer den metodiske kvaliteten av studien som middels til høy. Studien bruker et robust design med kluster-randomisering der fire seksjoner for hver lærer ble tilfeldig fordelt til intervensjon eller vanlig praksis. Begge utfall, ferdigheter i naturfag og vokabular, ble målt likt og pålitelig. Reliabilitetsmål ble rapportert for begge utfall. Størrelsen på utvalget er tilstrekkelig på elevnivå, men ikke på lærernivå ($n=10$).

Ardasheva (2017). Developing science-specific, technical vocabulary of high school newcomer English learners

Formål: Ardasheva and Tretter (2017) undersøker effekten av et program for å støtte utviklingen av naturfagbegreper, Science Vocabulary Support (SVS). Målgruppen for programmet i denne studien var nyankomne flyktninger i videregående opplæring. Studien hadde flere mål, blant annet å videreutvikle programmet basert på lærernes tilbakemeldinger og elevenes resultater, samt å utføre en første effektstudie av programmet rettet mot nyankomne elever i videregående skole.

Målgruppen var elever mellom 14 og 19 år som befant seg i første år i den amerikanske skolen og som oppnådde verdier lavere enn to på den regionale engelsktesten. Blant disse elevene var det 75 flyktninger og 25 prosent med avbrutt skolegang.

SVS-programmet bygger på tre begrepsopplæringsprinsipper: integrasjon, repetisjon og meningsfullt bruk. 1) Integrasjonsprinsippet sier at innlærende ord og ideer må knyttes til annen kunnskap for å fremme læring. Dette betyr at innlæring av begrep i naturfag måtte knyttes til læring gjennom forsøk i naturfag. 2) Repetisjonsprinsippet tilsier at elevene trenger en gjentatt eksponering til de respektive begrepene for å lette læring og anvendelse av begreper. 3) Prinsippet om meningsfull bruk sier at elevene må bruke begrepene i en kontekst der de gir mening.

I programmet skulle innlæring av nye naturfagbegrep skje gjennom forsøk og tekstbokbasert lesing, skriving og muntlig diskusjon. Basert på et teoretisk rammeverk utviklet forfatterne en SVS-læringsforløp med ulike opplæringspraksiser. Intervensjonen besto av fem til femten minutters studieaktiviteter daglig, avbrutt av en rutine for lek som avveksling. Nytt materiell for å støtte begrepsinnlæring ble inkludert ukentlig. Dette inkluderte en presentasjon fra læreren, ulike

elevaktiviteter og en begrepsdagbok for elevene. SVS-programmet ble implementert over en periode på seks uker, fra slutten av oktober til begynnelsen av januar i skoleåret 2012-2013.

Metode: Studien brukte både kvantitative og kvalitative metoder. En ukentlig begrepsquiz ukentlige spørsmål ble brukt både for justering av programmet og som en løpende indikator for programeffektivitet. Det ble også gjennomført halvstrukturerte intervjuer med lærere før og etter innføring av programmet. Forskerne brukte et egenkonstruert instrument i et *pre-posttest design* for å måle læring av naturfagbegreper hos elevene. Hver test hadde et identisk format og inkluderte 20 begrep, som var tilfeldig utvalgt fra en liste av 62 naturfagsbegreper.

For å måle effekten av programmet på elevens innlæring av naturfagspesifikke begrep brukte forfatterne paired/oveis sample t-tests på SVM-verdier, total og per oppgave. Bare elever som var tilgjengelig på begge testdager ble inkludert (N=61). For totalverdier i naturfagbegrep viser resultatene signifikante økninger fra pre- og posttest, $t(60) = 4.55$, $p < .005$, med en effektstørrelse av middels verdi; Cohen's $d = .59$. Både en muntlig og en visuell test ble gjennomført, og begge viste lignende resultater.

Funnene fra intervjuene med lærerne indikerte at lærernes planlegging av strukturert fagspesifikk språkopplæring hadde noen begrensninger. Gjennom utviklingen og gradvis forbedring av SVS - materiale i samarbeid med forskere og lærere, nevnte lærerne flere elementer ved programmet for å være effektive for læring. Et element var strukturering og gjentakelse av nøkkelbegrep, opplæring for umiddelbar eksponering, gjentakelse av samme begrep i faglig sentrert undervisning og bruk av ulike modaliteter, for eksempel bilder osv.

Metodevurdering: Vi vurderer den metodiske kvaliteten av denne kvasi-eksperimentelle pilot-studien til å være svært lav. Studien bruker en pre-/post-test single group design, der elever i programgruppe fungerer som sin egen kontroll. Utvalget er veldig lite og omfatter 61 personer; resultater er derfor kun begrenset generaliserbart.

Oppsummering

I dette underkapitlet har vi gjennomgått programmer som har hatt til formål å utvikle elevenes fagspråk eller akademiske språk gjennom spesifikke intervensjoner med fokus på enten generelle eller fagspesifikke språkferdigheter. Vi kan si at utgangspunktet for disse programmene har vært både at språklige utfordringer kan virke hemmende på læring av fagene, men også at språk kan læres gjennom fagene. Tittelen på en av artiklene vi har gjennomgått, *Closing the gap*, kan i så måte sies å oppsummere et hovedanliggende for alle disse programmene - minske prestasjonsforskjellene mellom elever som har engelsk som førstespråk og elever som har engelsk som andrespråk.

Alle studiene er fra USA og de fleste har spansktalende elever med engelsk som andrespråk som målgruppe. Det går ikke fram i noen av studiene om elevene er nyankomne eller er født og oppvekst i USA i et spansk, evt. annet ikke-engelsk språkmiljø. Vi vil likevel bemerke at selv om programmene som undersøkes i disse studiene er utprøvd i USA og i en spansktalende kontekst, utelukker ikke dette at de kan ha overføringsverdi til skoler med en annen elevsammensetning. En grunn til det er at disse programmene ikke ser ut til å forutsette språklig homogenitet i gruppen elever med annet førstespråk enn undervisningsspråket. Vår vurdering er at denne typen programmer vil også kunne være relevant ikke bare for elever med engelsk som andrespråk, men også for andre grupper vanskeligstilte elever med et dårligere utgangspunkt når det gjelder ordforråd og andre språkferdigheter.

Når det gjelder kunnskapsgrunnlaget finner vi at det er klareste evidens for effekt av programmene med fokus på å støtte utvikling av et fagspråk, direkte leseinstruksjon og metoder for å øke ordforråd. Vi finner også evidens for at programmer der formålet var å bedre elevenes ferdigheter i å forstå og bruke naturvitenskapelige begreper har noe effekt. Vi fant også evidens for effekten av SIOP – skjermet undervisning – men her var den metodiske kvaliteten på studiene dårligere. Når det gjelder nyankomne elever spesielt, har vi funnet kun en studie av Ardasheva (2017), som var rettet mot

nyankomne elever, det vil si flytninger mellom 14 og 19 år, noe som antyder at foreligger forholdsvis lite forskning om denne målgruppen.

3.2.3 Programmer med fokus på sosial og emosjonell fungering

Det finnes også tiltak som er rettet mot andre aspekter rundt det å være en flyktning eller innvandrer. I denne delen presenteres tre studier som har brukt tilnærminger som i større grad er knyttet til psykososiale forhold, men som også har fokus på akademiske ferdigheter.

Dramaterapi

I vårt datamateriale er det to studier av programmer som bruker dramaterapi som tilnærming for å få elevene får uttrykke seg på andre måter og bearbeide opplevelser og følelser som kan være forbundet med det å emigrere og være ny i samfunnet. Tanken er at disse programmene vil føre til utfall som indirekte har betydning for elevenes skoleprestasjoner. Begge studiene er gjennomført i den fransktalende delen av Canada (Quebec) hvorav den første studien fungerte som en pilotstudie (Rousseau et al., 2014; Rousseau et al., 2007). Dramaterapiprogrammet var laget for å legge til rette for uttrykking og deling av historier i grupper. Historiene som elevene fortalte ble deretter uttrykt tilbake til dem av skuespillere og musikere med trening innenfor psykologi eller ulike former for kunstterapi i tillegg til elevene.

Rousseau (2007). Classroom drama therapy program for immigrant and refugee adolescents: a pilot study

Formål: I pilotstudien fra 2007 ble effekten av et drama-terapi program med 136 nyankomne flyktninger og innvandrere i alderen 12 til 18 år evaluert. Programmet var laget med den hensikt å forebygge emosjonelle- og atferdsvansker og øke skoleferdigheter.

Formålet med programmet var å gi elevene mulighet til å ta tilbake og dele historier i grupper for å støtte meningskonstruksjon og identitet i deres personlige historier og opprette en bro mellom fortid og nåtid. Tiltaket varte i ni uker med ukentlige økter på 75 minutter. Historiene som elevene fortalte ble uttrykt tilbake til dem av skuespillere og musikere med trening innenfor psykologi eller ulike former for kunstterapi som var en del av dramaprojektgruppen i tillegg til av elevene. Historiene kunne også bli endret og avspilt ved hjelp av alternative scenarier utviklet av gruppen. Formålet med dette var at elevene sammen skaper en historie eller en situasjon hvor elevene undersøker alternativer til deres første reaksjoner og strategier. For hvert tema de arbeidet med ble eleven invitert til å uttrykke deres erfaringer eller bekymringer ved hjelp av bevegelige skulpturer, rop, i par eller andre lignende gjenspeilende teknikker. Ett av målene til gruppen var å uttrykke elevenes historier gjennom bruk av bilder og metaforer. Selv om elevene ble oppfordret til å bruke deres førstespråk fortrakk elevene ofte å bruke skolespråket for å skape en distanse til en følelsesmessig hendelse.

Metode: Elevene gikk i fem integreringsklasser på en skole bestående av elever fra mange nasjonaliteter. Klassene hadde én fransklærer og én matematikklærer. Fransklærerne ble tilfeldig fordelt til enten en eksperiment - eller en kontrollgruppe. Det var ingen eksklusjonskriterier. Av de 123 elevene i studien var 66 elever i eksperimentgruppen og 57 elever i kontrollgruppen.

Symptomer på emosjonelle- og atferdsvansker målt med selvrapporterings skjema Strengths and Difficulties questionnaire (SDQ). I tillegg ble skoleprestasjoner målt ved karakterer i fransk og matematikk og selvtilliten til elevene målt med en ti punkt skala.

Resultater: Etter tiltaket rapporterte ungdommene i tiltaksgruppen statistisk signifikant lavere gjennomsnittlig nivå av vansker sammenlignet med de i kontrollgruppen ($\beta = -.194$). Matematikkferdighetene ble også signifikant bedre sammenlignet med elevene i kontrollgruppen ($\beta = -.167$). Det ble ikke funnet effekt på fransk karakterene, selvtilliten til elevene etter tiltaket eller emosjonelle og atferdsmessige symptomer. Forfatterne av studien konkluderer med at resultatene

taler for at tiltaket kan ha en effekt på sosial tilpasning for nyankomne innvandrere og flyktninger. (Rousseau et al., 2007).

Metodevurdering: Vi vurderer studien til å være av middels kvalitet blant annet basert på at utvalget er relativt lite, det er en pilotstudie med et kvasi-eksperimentelt design.

Rousseau (2014). A cluster randomized-controlled trial of a classroom-based drama workshop program to improve mental health among immigrant and refugee youth in special classes

Formål: Formålet med studien var å undersøke effekten av en skolebasert teaterprogramintervensjon for innvandrere og flyktninger i spesialklasser. Tiltaket var laget for å styrke elevenes mentale helse og akademiske ferdigheter.

Formålet med teaterprogrammet var å legge til rette for uttrykking og deling av gruppehistorier for unge innvandrere og flyktninger for å gi støtte til meningskonstruksjon av en persons historie; støtte ulike sorgprosesser assosiert både med det å emigrere (adskillelse, overgang, tap av forventinger) og akademisk nederlag; bidra til å forene flere identiteter; støtte oppunder verdsettelsen av forskjeller og utviklingen av tilpasningsferdigheter uten å øke marginalisering og ekskludering. Teaterprogrammet varte i tolv uker med 90 minutters workshoper hver uke. Workshopene ble ledet av to fra intervensjonsgruppen med trening innenfor teater og psykologi. Læreren var også tilstede og deltok mer ettersom han eller hun fikk mer erfaring med workshopene. Det var først en oppvarmingsdel for å bli kjent med hverandre før de gikk over til improvisering hvor historier fra deltakerne ble utforsket, utspilt og validert. Temaene som ble utforsket var tilhørighet og ekskludering, læring, familie og venner, og overganger.

Metode: Spesialklasser på fem videregående skoler ble tilfeldig fordelt til enten en teaterintervensjon, gruppeundervisning eller kontrollgruppe. 186 elever i ti spesialklasser mottok teaterprogrammet, 207 elever i ti andre klasser mottok gruppeundervisning, mens 162 elever i ni andre klasserom fungerte som kontrollgruppe.

Elevene i utvalget var første- og andregenerasjonsinnvandrere og gikk i spesialklasser på grunn av at de hadde lærevansker eller atferdsvansker. Elevene gikk i syvende til tiende klasse, men sammenlignet med jevnaldrende lå elevene i spesialklassene normalt to år etter akademisk. Skolene ble valgt ut på fordi de lå i et flerkulturelt område med lav sosioøkonomisk status og en høy andel av spesialklasser.

Teaterprogrammet ble sammenlignet med to kontrollgrupper, en gruppe som mottok vanlig undervisning og en aktiv kontrollgruppe. Den aktive kontrollgruppen fikk et tiltak bestående av gruppeundervisning hvor fokuset var tilpasset opplæring og forbedre den generelle akademiske tilpasningen til elevene. Elevene i denne gruppen fikk individuelle læringsmål for leseflyt og matematikk og to fag-assistenter støttet elevene i det omfang som var tilfellet for teaterprogrammet.

Primærutfallet i studien var symptomer på emosjonelle- og atferdsvansker målt med selvrapporteringsskjema *Strengths and Difficulties Questionnaire* (SDQ, Impact Supplement). Sekundærutfallene var den globale skåren fra SDQ-skjemaet som både lærer og elev rapporterte, vansker vurdert av lærer og skoleferdigheter målt ved hjelp av elevenes karakterer i matematikk og fransk ved to anledninger.

Effekten av intervensjonen ble undersøkt ved hjelp av lineær, sammensatt modell med faste og tilfeldige effekter (linear mixed effect model) hvor det ble tatt hensyn til at randomisering på klassenivå ved å inkludere korrelasjonen mellom elevene.

Resultater: Teaterintervensjonen førte ikke statistisk signifikant større nedgang i selvrapporterte vansker eller symptomer enn i gruppeundervisningen og kontrollgruppen. Med hensyn til karakterene i matematikk og fransk viste resultatene ingen signifikant forskjell mellom teatergruppen eller gruppeundervisningsgruppen sammenlignet med kontrollgruppen. Videre viste resultatene en liten

men signifikant reduksjon i selvrapporterte vansker blant elevene som var førstegenerasjonsinnvandrere i teatergruppen sammenlignet med andregenerasjonsinnvandrere (Rousseau et al., 2014).

Metodevurdering: Vi har vurdert studien til å være av middels til høy kvalitet basert blant annet på at det en randomisering ble gjennomført på klassenivå med 30 klasser.

PALS (positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling)

Den siste studien i denne gruppen omhandler et skoleomfattende program som er ment til å fremme et godt læringsmiljø og sosial og skolefaglig kompetanse hos elevene, PALS. For ordens skyld har dette programmet ingen forbindelse til programmet PALS som ble presentert tidligere i teksten. Det blir lagt vekt på positiv involvering og oppmuntring fra de ansatte og forutsigbare reaksjoner på negativ atferd. Målet er å forebygge og redusere problematferd hos elevene. Innsatsmodellen er tilpasset elevgruppen ved at noen av tiltakene er for *alle* elevene, *noen* elever mottar supplerende målrettede tiltak og noen *få* elever får intensive tiltak.

Ogden (2007). Building strenght through enhancing social competence in immigrant students in primary school. A pilot study

Formål: Formålet med studien var å bidra til å forebygge og redusere problematferd hos en gruppe elever i Norge ved å fremme sosial kompetanse gjennom den skoleomfattende PALS modellen. PALS står for positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling og er en norsk tilpasning av en skoleomfattende modell utviklet ved Universitetet i Oregon (SWIS: School-Wide Information System). Det norske programmet er videreutviklet og tilpasset norske forhold av NUBU (Nasjonalt utviklingscenter for barn og unge, tidligere Atferdssenteret).

Lærerne i PALS-modellen mottok opplæring i individuelle tiltak for elever som trenger ekstra sosial og skolefaglig opplæring og støtte. Innholdet i programmet var beskrevet i en manual som er tilpasset behovene for hver skole. Tiltakene var rettet mot tre lag av nivåer: alle, noen og få. I tiltaket som er rettet mot alle elevene på skolen inngår a) positiv formulering av sentrale regler på skolen og forventinger til atferden til elevene i ulike skolesettinger, b) et program for å lære disse reglene til alle studentene, og c) de ansatte skal konsekvent oppmuntre elevene til å følge reglene og den positive elevatferden og konsekvent rapportere og d) håndtere problematferd i tråd med prosedyren utviklet av SWIS. Hver skole hadde sitt eget PALS-team som mottok opplæring og oppfølging av prosjektlederen.

Metode: Studien er gjennomført med 49 elever som har norsk som andrespråk (utvalget er del av en større studie). Av elevene i utvalget gikk 37 av elevene på en intervensjonsskole og tolv elever gikk på en kontrollskole. Elevene er jevnt fordelt på andre til femte klasse. Elevene hadde hovedsakelig bakgrunn fra Asia (Pakistan og India) eller Øst-Europa. Intervensjonsskolene ble oppfordret til å rekruttere en naboskole som var sammenlignbare med intervensjonsskolen i forhold til størrelse og geografi. Kontrollskolene hadde initiert et alternativt prosjekt for å fremme positiv elevatferd og/eller for å øke elevenes læreforutsetninger. Det ble ikke funnet statistisk signifikant forskjell mellom det gruppene når det gjaldt bakgrunnsvariabler ved starten av studien.

Elevene selvrapporterte på et skjema for sosial kompetanse (*Social Skills Rating System*) både før og etter tiltaket. Utover dette rapporterte lærerne på en tilsvarende lærerversjon av skjemaet i tillegg til et skjema for registrering av problematferd og akademisk kompetanse. Det ble også undersøkt i hvilken grad PALS ble implementert etter planen på tiltaksskolene.

Både univariate og multivariate kovariansanalyser ble brukt, sammen med analyser av gjentatte målinger for å undersøke endring over tid og effekt av intervensjonen etter den to år lange intervensjonen. I tillegg ble variansanalyser brukt for å sammenligne gjennomsnittet til de to gruppene ved oppstart av studien og ved post-test.

Resultater: Resultatene fra lærerrapporteringene viste at elevene i tiltaksgruppen var statistisk signifikant bedre på sosial kompetanse ved post-testen sammenlignet med kontrollgruppen etter at forskjell mellom skolene ved pretest var kontrollert for ($F(1,47) = 24.20, p < .001$). Det ble også funnet en signifikant nedgang i lærerrapportert internalisert problematferd ($F(1,45) = 4.77, p < .05$) og en forbedring i skoleprestasjoner hos tiltaksgruppen selv om denne var marginal ($F(1,46) = 3.3, p = .075$). Det ble ikke funnet effekt av intervensjonen på lærerrapportert eksternalisert problematferd eller ved selvrapporterte sosial kompetanse. (Ogden, Sørli, & Hagen, 2007).

Metodevurdering: Vi har vurdert studien til å være av middels kvalitet. Dette begrunnes blant annet med at det er en studie med få deltakere og med et kvasi-eksperimentelt design. I tillegg er det en pilotstudie som er en del av en omfattende studie gjennomført i Norge. I og med at kontrollskolene hadde initiert alternative tiltak blir ikke sammenligningen med en kontrollgruppe som følger vanlig opplegg eller en aktiv kontrollgruppe som har fått et irrelevant tiltak.

Oppsummering

I dette underkapitlet har vi gjennomgått studier av to programmer med fokus på sosial og emosjonell fungering – et program basert på dramaterapi for nyankomne flyktninger og et program med fokus på sosial kompetanse (PALS). Det primære utfallsmålet i disse studiene er ikke faglige eller språklige prestasjoner, men sosial og emosjonell fungering. Det antas i begge studiene at sosial og emosjonell fungering har betydning for faglige prestasjoner. For dramaterapi-intervensjonen fant pilotstudien at det var evidens for effekt på tiltaket, både når det gjaldt primærutfall – emosjonelle vansker – og et av sekundærutfallene – matematikk. Hovedstudien fant ikke noen effekt. For PALS-intervensjonen viste studien evidens for en moderat effekt på sosial kompetanse og en liten effekt på skolefaglige prestasjoner.

3.3 Oppsummering og diskusjon

I dette kapitlet om effekten av opplæringstiltak rettet mot barn av innvandrere med svake ferdigheter i skolens undervisningsspråk har vi kategorisert litteraturen etter tre ulike hovedtema:

Den ene kategorien studier handler om effekten av henholdsvis enspråklig og tospråklig undervisning for elever med et annet førstespråk enn skolens undervisningsspråk. Studiene kan ses på bakgrunn av, og har også alle eksplisitte referanser til den til langvarige og sterkt politiserte diskusjoner om hvilken rolle førstespråk eller morsmål skal ha i opplæringen. Hovedskillet i litteraturen går mellom ulike former for en- og tospråklig opplæring. Studiene vi har gjennomgått er fra USA, der det i de siste tiårene, har vært en politisk dreining fra tospråklig i retning av enspråklig undervisning (opplæring på andrespråket) for elever med engelsk som andrespråk. Flere av studiene vi har gjennomgått sammenligner effekten av en- og tospråklig undervisning på læringsutbytte for elever, hovedsakelig elever med spansk som førstespråk. På bakgrunn av de gjennomgåtte studiene er vår vurdering er at det ikke er evidens for å si verken at en- eller tospråklig undervisning har størst effekt på elevers språklige læringsutbytte. Studiene viser at bildet er mer sammensatt. For eksempel fant en studie at tospråklig undervisning hadde positiv effekt på læringsutbytte for spansktalende elever, men ikke for kinesisktalende. Flere av de nyeste studiene konkluderte også med at det er *kvaliteten* på den undervisningen, for eksempel samspill mellom lærer og elev eller lærernes kvalifikasjon, ikke hvilket språk den gis på, som er avgjørende for elevers læringsutbytte. Det er i denne sammenhengen viktig å understreke at i en av de mest brukte enspråklige tilnærmingene, såkalt strukturert språkbad, kan elevens førstespråk spille en viktig rolle som støtteverktøy for læreren i opplæringen. En begrensning ved vår gjennomgang av litteraturen omkring en- og tospråklig opplæring er at studiene vi har analysert går ikke inn på spørsmålet om hvilken betydning tospråklig opplæring kan ha for elever utover direkte læringsutbytte. Det finnes en stor litteratur om tospråklig opplærings betydning for elevers kulturelle identitet og tilhørighet i skolen som kan tenkes å indirekte ha betydning for elevers skoleprestasjoner.

Den andre kategorien studier handler om effekten av programmer som skal utvikle elevers akademiske språkferdigheter. Utfallsmålene i disse studiene er faglige ferdigheter som er knyttet dels til andrespråk og dels til innholdet i fagene. Intervensjonene hadde som mål å utvikle spesifikke ferdigheter som analytisk skriving, lesing av fagtekster og naturvitenskaplige språk og begrepsapparat, eller de innebar spesifikke metoder for å lære språk parallelt med at elevene lærte fag. Bildet når det gjaldt programmenes effekt var sammensatt også innenfor denne kategorien programmer. Når det gjelder kunnskapsgrunnlaget finner vi at det er klareste evidens for effekt av programmene med fokus på å støtte utvikling av et fagspråk, direkte leseinstruksjon og metoder for å øke ordforråd. Det var også evidens for en viss effekt av programmer der formålet var å bedre elevenes ferdigheter i å forstå og bruke naturvitenskaplige begreper. Vi fant også evidens for effekten av SIOP – skjernet undervisning – men her var den metodiske kvaliteten på studiene dårligere. Et viktig funn når det gjelder intervensjonene innenfor denne kategorien, er at de kunne gjennomføres i undervisningsgrupper bestående både av elever med engelsk som morsmål og som andrespråk. Resultatene fra studiene tyder også på at intervensjonene kan ha positive effekter på læringsutbytte for begge grupper.

Den tredje kategorien studier omhandler programmer som ikke direkte fokuserer på læringsutbytte i skolefagene, men på sosiale og emosjonell fungering som en forutsetning for eller bakenforliggende faktor for læringsutbytte. Et av programmene som ble studert omhandlet en dramaterapeutisk tilnærming spesifikt rettet mot å hjelpe elever med flyktningebakgrunn med å håndtere potensielt traumatiske erfaringer. Den ene av de to studiene at det var evidens for effekt på tiltaket, både når det gjaldt primærutfall – emosjonelle vansker – og et av sekundærutfallene – matematikk. Et annet av programmene PALS hadde fokus på å utvikle minoritetsspråklige barns sosiale ferdigheter. PALS-programmet er i Norge kjent som et generelt skolemiljøforebyggende program. Studiene viste moderat evidens for en moderat effekt på sosiale ferdigheter og en liten effekt på skolefaglige prestasjoner.

Vi har funnet få studier av nyankomne elever. Denne populasjonen skulle ifølge prosjektplanen være i hovedfokus i vår litteraturgjennomgang. De fleste studiene vi har funnet omhandler elever definert som barn av innvandrere generelt med svake ferdigheter i skolens undervisningsspråk. De studiene om nyankomne elever vi har funnet dreier seg i hovedsak om tiltak for å bedre fagspråket til eldre elever i videregående skole (Ardasheva, 2017), og dramaterapi, et tiltak som i hovedsak er rettet mot sosial og emosjonell fungering (Rousseau, et al. 2007, 2014).

Studien av skolemiljøprogrammet PALS (Ogden, 2007) er den eneste europeiske studien som er inkludert i denne delen av vår litteraturgjennomgang. Alle de øvrige inkluderte studiene er lokalisert i Nord-Amerika, enten USA eller Canada. Vår vurdering er at det er grunn til å framheve fraværet av studier i en europeisk sammenheng som ser på effekten av ulike opplæringstiltak for denne gruppen. Som vi ser av eksklusjonstabellen (se vedlegg 1, 2) er det flere europeiske studier av opplæringstiltak for innvandrerelever, men disse kvalifiserer ikke for inkludering her fordi de ikke er effektstudier.²⁰

Det er gjennomført flere randomiserte kontrollerte studier av tiltak rettet mot barn av innvandrere, særlig i barnehagealder, i Norge (for en oppsummering se Lillejord, Johansson, E., Ruud, & Børte, 2017; Rogde, Melby-Lervåg, & Lervåg, 2016). Formålet med disse studiene har vært å fremme språkferdighetene til barn med et annet førstespråk enn undervisningsspråket (Rogde, Melby-Lervåg, & Lervåg, 2016). Tidligere studier har vist at barn av innvandrere har svakere språkferdigheter i norsk enn barn av norskfødte foreldre (Karlsen, Lyster, & Lervåg, 2017; Rogde et al., 2016). I og med at gapet i ferdigheter ser ut til å vedvare over tid synes det å være ekstra viktig med et systematisk språkarbeid for rettet mot denne gruppen (Lervåg & Aukrust, 2010; Rogde et al., 2016).

Flere studier gjennomført både i Norge og internasjonalt har vist at språkferdigheter er stabile fra en tidlig alder (f.eks. Bornstein, Hahn, Putnick, & Suwalsky, 2014; Klem, Hagtvvet, Hulme, & Gustafsson, 2016). Sagt på en annen måte er det stor sannsynlighet for at de barna som har svake

²⁰ Se også kunnskapsoversikten til Bakken (2007) som har sett på særskilt språkopplæring for minoritetsspråklige elever.

språkferdigheter ved fireårs alderen, også er de barna som har svake ferdigheter videre i skolealder. I lys av dette er det viktig å komme inn tidlig for å forebygge senere vansker. Det er kanskje en grunnene til at de intervensjonsstudiene som er gjort i Norge rettet mot barn med annen språkbakgrunn enn norsk er gjennomført i barnehagen.

Det disse studiene viser er at systematisk arbeid med barnas språkferdigheter over tid har ført til en positiv utvikling og endring i ferdighetene til barna. Denne ekstra støtten og fokus på godt språkarbeid er spesielt viktig for de barna som av ulike grunner er i risiko for språk- og lesevansker. Samtidig er dette prinsipper som vil gjelde for et godt språkarbeid også for hele barn- og elevgruppen. Dette er med på å legge et godt grunnlag for senere leseopplæring og støtte tilegnelse av gode leseferdigheter.

En pågående systematisk kunnskapsoversikt som vil være relevant med tanke på populasjonen i denne kunnskapsoversikten er en som er under utarbeidelse gjennom the Campbell Collaboration.²¹ I følge protokollen inkluderes barn og elever i alderen mellom fire og 16 år (Rogde, Hagen, Melby-Lervåg, & Lervåg, 2016). Kunnskapsoversikten vil inkludere studier av blant annet, elever med et annet førstespråk enn undervisningsspråk, barn med språkvansker, og barn i risiko for språk- og lesevansker. Det vil gjøres moderatoranalyser for å undersøke om språkstatusen til barna (enspråklig eller tospråklig) kan forklare noe av variasjonen mellom effekten av tiltaket i de inkluderte studiene.

²¹ Tittelen for denne kunnskapsoversikten er: The Effect of Linguistic Comprehension Instruction on Generalized Language and Reading Comprehension Skills: A Systematic Review.

4 Resultater – Effekt av kompetansehevingstiltak rettet mot innvandrere med lav kompetanse - Pico2

I dette kapitlet oppsummerer vi litteraturen som evaluerer kompetansehevingstiltak rettet mot voksne innvandrere. De fleste studiene som vi har identifisert bruker ikke eksplisitt begrepet «innvandrere med lav kompetanse», som vi gjorde i formuleringen av vår problemstilling (PICO2). Vi har derfor inkludert alle studier rettet mot en bredere målgruppe, voksne innvandrere som er mottager av et eller annet kompetansehevingstiltak.

I kapittel 4.1 beskrives seleksjonen av de inkluderte studiene gjennom et flytdiagram, og en kort beskrivelse av studiene i sin helhet. Deretter gis i kapittel 4.2 en syntese av de enkelte studiene med hensyn til populasjon, intervensjon, sammenligning og utfall. Syntesen beskriver konteksten, intervensjonen og de viktigste resultatene med tanke på denne rapporten. Avslutningsvis gis en vurdering av den metodiske kvaliteten – både intern og ekstern validitet. Ved slutten av de enkelte delkapitlene gis en drøftende sammenligning på tvers av de individuelle studiene.

4.1 Seleksjon og beskrivelse av de inkluderte studiene

Følgende diagram (figur 4.1) beskriver den stegvise seleksjonsprosessen av primærstudier og systematiske kunnskapsoversikter. Hovedvekten ligger her på utvalg og seleksjon av relevante primærstudier. Systematiske kunnskapsoversikter ble kun inkludert hvis de var av nyere dato og av høy metodisk kvalitet.

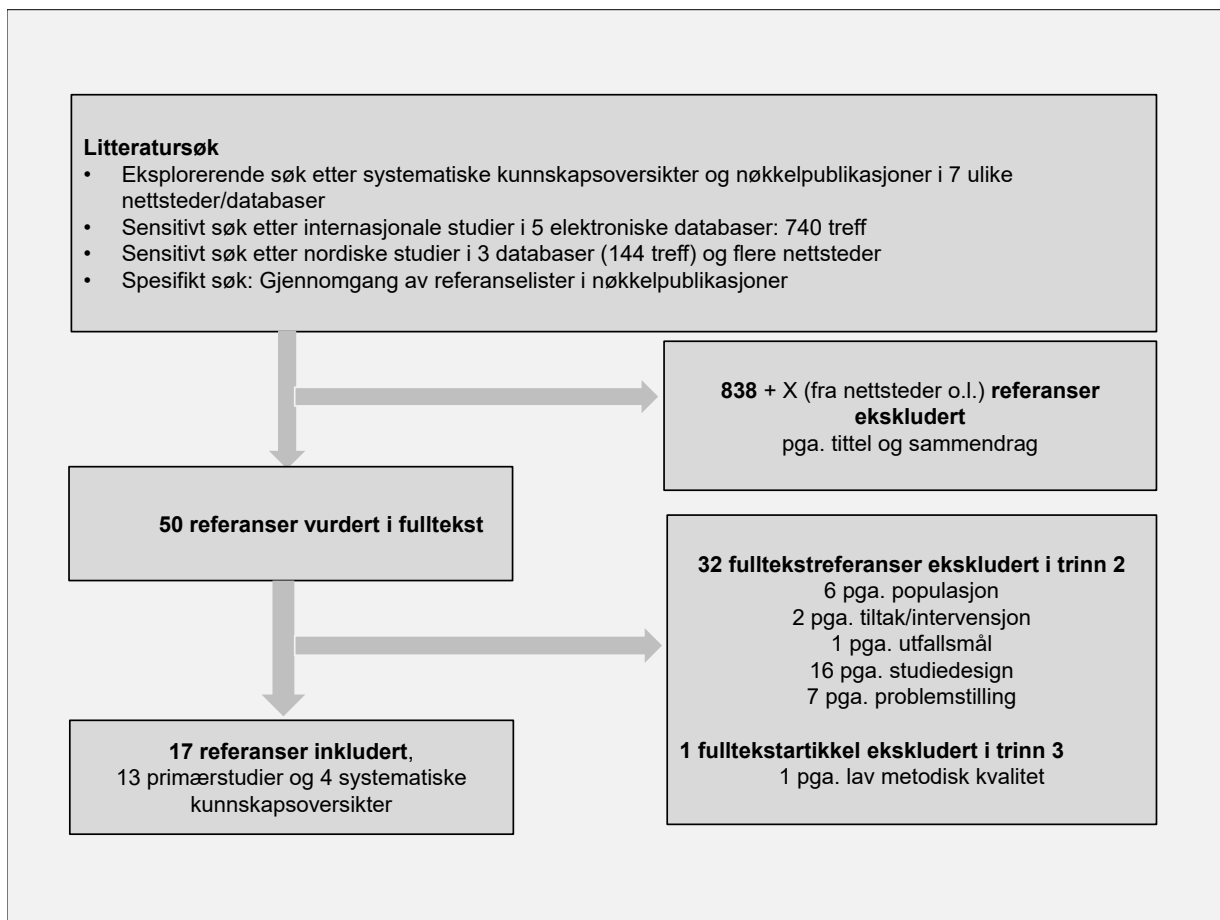
For det første søkte vi etter systematiske kunnskapsoversikter i syv nettsteder og databaser. Litteratursøket etter primærstudier og relevante kunnskapsoversikter i fem elektroniske internasjonale databaser²² resulterte i alt i 740 treff; søket etter nordiske studier i tre databaser resulterte i rund 144 treff. Det mer omfattende sensitive søket, som også inkluderte et søk på nettsteder til relevante institusjoner, ble supplert med et mer spesifikt søk etter primærstudier i referanselister til nøkkelpublikasjoner.

Ved trinn1 ble 838 referanser ekskludert på grunn av tittel og sammendrag. De resterende 46 referansene ble lest og vurdert i fulltekst. Blant disse ble 32 ekskludert på grunn av populasjon, intervensjon, forskningsdesign, utfallsmål eller lignende. I trinn 3 ble i tillegg en referanse ekskludert på grunn av svært lavt metodisk kvalitet. I trinn 3 inkluderte vi til sammen 17 referanser, dvs. 13

²² Disse er ERIC, Web of Science, jobbeffekter, Social Programs that Work og Google Scholar.

primærstudier og fire systematiske kunnskapsoversikter. Disse studiene ble kodet, kvalitetsvurdert og syntetisert.

Figur 4.1: Seleksjon av relevante studier om effekt av tiltak rettet voksne innvandrere med lav kompetanse

Det følgende avsnittet presenterer en kartlegging av de inkluderte studiene etter publiseringsår, land og tittel. Kartleggingen gir en første indikasjon om hva vi kan forvente av resultatene med tanke på overførbarhet. Vi har inkludert 13 primærstudier som er publisert mellom 2015 og 2017. I tillegg har vi identifisert fire systematiske kunnskapsoversikter/metaanalyser som inkluderte studier publisert fra 1990-tallet til 2015. De fleste primærstudiene, dvs. ti studier, er utført i et nordisk land, fire studier i Sverige, fem studier i Norge og en studie i Finland. De resterende studiene er utført i Tyskland (to studier) og i Sveits (en studie) (Tabell 4.1).

Tabell 4.1: Inkluderte studier etter hovedforfatter, publiseringsår, tittel og land/kategori.

Hovedforfatter	År	Tittel	Land
Andersson Joona	2015	Improving the Integration of Refugees: An Early Evaluation of a Swedish Reform	Sverige
Andersson Joona	2016	Reforming the Integration of Refugees: The Swedish Experience	Sverige
Blom	2015	Introduksjonsordningen - en resultatstudie	Norge
Bratsberg	2017	Immigrant labor market integration across admission classes	Norge
Brücker	2016	Forced migration, arrival in Germany, and first steps toward integration	Tyskland
Godøy	2017	Local labor markets and earnings of refugee immigrants	Norge
Lochmann	2017	The Effect of Language Training on Immigrants' Economic Integration - Empirical Evidence from France	Frankrike
Nordlund	2015	Second chance education matters! Income trajectories of poorly educated non-Norwegians in Sweden	Sverige
Sarvimaki	2016	Integrating Immigrants: The Impact of Restructuring Active Labor Market Programs	Finland
Tronstad	2015	Introduksjonsprogram for flyktninger i norske kommuner. Hva betyr organisering for overgangen til arbeid og utdanning	Norge
Valentin Kvist	2012	Immigrant groups, vocational training, and employment	Sverige
Walter	2014	Evaluation «Program zur berufsbezogenen Sprachförderung fuer Personen mit Migrationshintergrund (ESF-BAMF Program)»	Tyskland
Zhang	2016	Does the work practice programme have its intended effects?	Norge

4.2 Hva er kunnskapsgrunnlag om effekt av kompetansetiltak mot voksne innvandrere med lav kompetanse?

Dette kapitlet presenterer hovedresultatene av de inkluderte studiene etter kategori og evidensnivå. Mens kapittel 4.1 har presentert en ren beskrivelse av de inkluderte studiene, presenterer kapittel 4.2 resultatene og det gis en vurdering av studienes metodiske kvalitet (intern og ekstern validitet).

Før vi presenterer resultatene fra primærstudiene etter geografi, presenteres oppsummert kunnskap basert på foreliggende metaanalyser og systematiske kunnskapsoversikter. Avslutningsvis diskuterer vi sentrale funn og evidensgrunnlaget på tvers av de enkelte primærstudiene.

4.2.1 Hva sier oppsummert forskning om effekt av kompetansehevingstiltak på voksne innvandreres arbeidsmarkedstilknytning?

For å dekke tidsrommet før 2016 tilbake til 1990-tallet, identifiserte vi fire kunnskapsoversikter og metaanalyser på internasjonal forskning, som oppfylte kriteriene for en systematisk oversikt av tilstrekkelig kvalitet. Alle fire samsvarte i mer eller mindre grad med problemstillingen vår om effekter av kompetansetiltak for varig tilknytning til arbeidslivet hos innvandrere med lav kompetanse.

Butschek (2014). What active labour market programmes work for immigrants in Europe?

Metaanalysen til Butschek and Walter (2014) hadde som mål å syntetisere den europeiske litteraturen om effekten av fire typer aktive arbeidsmarkedsprogrammer for å motvirke arbeidsledighet blant innvandrere: opplæring (training); assistanse ved jobbsøking; lønnstilskudd og tilskudd i offentlig sektor ved ansettelse. Lønnstilskudd (på engelsk: wage subsidies) er et tilskudd som kan gis både til arbeidsgivere som ansetter vanskeligstilte personer og til ansatte hvis de aksepterer en jobb med lønn som er lavere enn ledighetsstønad. De inkluderte studiene omhandlet innvandrere generelt, og effekter av aktive arbeidsmarkedsprogrammer (for eksempel språk- og introduksjonskurs) på arbeidsmarkedsutfall. De skiller mellom to hovedkategorier av intervensjoner: for det første, generelle aktive arbeidsmarkedsprogrammer: opplæring, subsidierte sysselsetting (i offentlig og privat sektor) og assistanse ved jobbsøking og sanksjoner hvis noen unnlater å søke jobb; for det andre, innvandrerspesifikke programmer: språkopplæring som også inkluderer opplæring om samfunnet, introduksjonsprogrammer og generelle programmer som bare er for innvandrere. Forfatterne av oversikten definerte følgende seleksjonskriterier: For det første måtte studien estimere effekter knyttet til arbeidsmarkedsprogrammer. For det andre måtte studien bruke en form for effektevaluering av individuelle arbeidsmarkedsutfall og for det tredje måtte den evaluere et program som samsvarte med de fire programkategoriene nevnt ovenfor. De søkte etter relevante studier etter en forhåndsdefinert protokoll og fant 34 studier i syv land: Danmark, Finland, Tyskland, Nederland, Norge, Sverige og Sveits. Av hensyn til sammenlignbarhet fokuserte analysen på korttidsestimater, definert som effektestimater basert på observerte utfallsmål inntil to år etter programmets start. Sammenligningsgrunnlaget omfattet 33 studier med 93 korttidsestimater.

Resultatene indikerer at lønnstilskudd fungerer bedre for innvandrere enn arbeidstrenings- eller opplæringsprogrammer. De fleste, det vil si 10 av 16, effektestimaterne for lønnstilskudd er positive, noe som indikerer at disse programmene faktisk kan være effektive for å øke sysselsetting blant innvandrere. Derimot er 19 av 30 effektestimater for generelle kompetansehevingstiltak ikke-signifikante eller negative. Dette var generelle kompetansehevingstiltak som inkluderte ulike former for opplæring i klasserom eller arbeidsplassbasert opplæring, og som ikke var spesifikt tilpasset innvandrere.

Når det gjelder generaliserbarheten har denne metaanalysen noen svakheter. Forfatterne nevner at det kun er få studier som dreier seg om innvandrere; flertallet av studiene måler effekten av arbeidsmarkedsprogrammer på flere målgrupper, innvandrere inkludert. Hvorvidt resultatene fra denne studien kan overføres til populasjonen i den foreliggende rapporten – innvandrere med lav kompetanse i Norge – er vanskelig å si. Metaanalysen har derimot tatt høyde for eventuelle skjevheter i seleksjon ved å inkludere både grå litteratur og publiserte studier og robusthetsanalyser. Hovedresultatet om effekt av lønnstilskudd er i mindre grad relevant for problemstillingen av denne rapporten som gjelder effekten av kompetansehevingstiltak for voksne innvandrere med lav kompetanse.

Nielsen (2013). Effekter af beskæftigelses- og uddannelsesrettede indsatser for ikke-vestlige ledige indvandrere. En oversigt over danske og internationale kvantitative studier.

Formålet med kunnskapsoversikten til Nielsen Arendt and Pozzoli (2013) var å oppsummere kunnskapen om hvilke tiltak som har effekt for å få innvandrere i arbeid eller utdanning. Målgruppen var ikke-vestlige innvandrere som mottok stønader, og de som ikke var aktiv tilknyttet

arbeidsmarkedet, for eksempel studenter eller pensjonister. Studier som kun undersøkte grupper etter etnisitet eller innvandrere generelt, uten å gi informasjon om opphavsland eller grunnlaget for opphold, ble ekskludert. Kunnskapsoversikten var begrenset til studier om effekt av tiltak foretatt i OECD-land og som var satt i verk etter 1994. Relevante utfall inkluderte utdanning, arbeid, lønn, eller selvforsørgelse og lengden (varigheten) av den offentlige forsørgelsen. Når det gjelder tiltak inkluderte kunnskapsoversikten både tiltak som var rettet spesielt mot innvandrere (eksempelvis introduksjonsprogrammer eller språkundervisning) og tiltak som ikke var spesifikt rettet mot innvandrere, for eksempel aktivering av ledige generelt.

De inkluderte studiene var skrevet på engelsk, dansk, norsk eller svensk og var enten publisert i anerkjente fagfelleverderte tidsskrifter eller i kanaler for grå litteratur. De inkluderte studiene hadde design som gjorde det mulig å undersøke kausale sammenhenger. Dette forutsatte at studiene inkluderte en kontrollgruppe som lignet tiltaksgruppen, men både eksperimentelle og ikke-eksperimentelle studier ble inkludert. Utover dette ble også danske studier av potensielt lavere kvalitet inkludert for å gi et mer helhetlig bilde av tiltakene som er prøvd ut i Danmark. Det er foretatt en kvalitetsvurdering av enkeltstudiene med tanke på den anvendte metodens generelle brukbarhet.²³ Kunnskapsoversikten inkluderer 19 studier hvorav syv er fra Danmark, seks studier er fra Sverige, tre er fra Norge, to er fra Tyskland, og en studie er fra Israel. Når det gjelder effekten av tiltaket skiller det mellom effekt under (fastholdelseeffekt) og etter (programeffekt) deltakelse i tiltaket. Summen av disse viser til nettoeffekten av tiltaket.

Sett under ett viser studiene sterk evidens (basert på fem danske studier) for at lønnstilskuddslignende tiltak i det private har en positiv nettoeffekt på arbeidstilknytningen til ikke-vestlige innvandrere. Dette gjelder både på generell basis og som en del av introduksjonsprogrammer for nyankomne. Videre er evidensen for program- og nettoeffekten av utdanningsaktivering motstridene; dette er basert på fire danske og fire utenlandske studier. Nettoeffekten er kun beregnet i to danske studier, der resultater er sprikende. Videre viser resultatene fastholdelseeffekter av offentlige lønnstilskudd. Utover dette så er det moderat evidens (to studier i favør) for aktivering utover lønnstilskudd. Det er også moderat evidens for at en fleksibel tilrettelegging av språkundervisning og en intensivering av veiledning og avklaringsforløp i introduksjonsprogrammer har en positiv programeffekt på overgang både til arbeid og utdanning.

Ott (2015). Interventions to improve the economic self-sufficiency and well-being of resettled refugees: a systematic review.

Den tredje oversiktsstudien, en systematisk kunnskapsoversikt av Ott and Montgomery (2015) ser på effekter av programmer for å øke økonomisk selvstendighet og livskvalitet blant bosatte flytninger. De inkluderte studiene måtte være randomiserte kontrollerte forsøk eller kvasi-randomiserte kontrollerte forsøk, der deltakere ble allokert på en slik måte at dette ikke forventes å påvirke utfall (f.eks. fødselsdato). Ikke-randomiserte kontrollerte studier måtte ha informasjon om sammenlignbarhet ved baseline og bruke statistiske metoder for å justere ulikheter ved baseline. For alle inkluderte studier måtte deltakere på forhånd ha blitt fordelt til program- og kontrollgruppe. Studiene måtte dreie seg om flyktninger mellom 18 og 64 år som hadde blitt bosatt, ikke asylanter som har søkt oppholdstillatelse. Intervensjonen måtte være rettet mot å øke økonomisk selvstendighet og velferd, målt ved sysselsettingsrate, deltakelse i arbeidsliv og livskvalitet. Det systematiske litteratursøket resulterte i 9 000 referanser (tittel og sammendrag); blant disse ble 23 fulltekstartikler lest og vurdert. Av disse ble 18 ekskludert på grunn av metodiske svakheter og de resterende fem studier ekskludert av andre grunner; ingen studie ble inkludert. Forfatterne konkluderer med at det foreligger et klart behov for flere studier som bruker et prospektivt, kontrollert forskningsdesign for å studere programeffekter på økonomisk selvstendighet og livskvalitet hos bosatte flytninger.

²³ Evidensen var i tillegg rangert i et evidenshierarki (fra sterk evidens til en indikasjon) der for eksempel sterk evidens viser til at et flertall på minst tre studier av høy kvalitet som peker i samme retning.

Strøm (2015). Effekt av arbeidsmarkedstiltak på deltakelse i arbeidslivet for innvandrere.

Hensikten med den fjerde rapporten, en systematisk kunnskapsoversikt fra Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten, var å oppsummere forskning om effekter av arbeidsmarkedstiltak basert på en såkalt place-then-train²⁴ tilnærming på deltakelse i arbeidslivet for innvandrere (Strøm, Scheel, Dalsbø, & Kirkehei, 2015). De inkluderte primærstudiene måtte bruke en (kvasi-) randomisert tildeling i program- og kontrollgruppe eller være observasjonsstudier, definert som en studie av forandringer eller forskjeller i en variabel (f.eks. deltakelse i et program) i forhold til forandringer eller forskjeller i andre variabler (kvalifisering), uten noen innblanding fra forskere, det vil si intervensjon.²⁵ Populasjonen, innvandrere, ble definert som personer bosatt i et land, men født i et annet land, eller etterkommere, og som er helt eller delvis arbeidsledige. Tiltaket eller programmet måtte være basert på place-then-train tilnærmingen, som omfattet for eksempel arbeid med bistand, rask utplassering med oppfølging og lønnstilskudd. Primære utfallsmål omfattet ansettelse i ordinært arbeidsliv i hel eller delvis stilling; sekundære utfallsmål var levekår, livskvalitet og helseplager.

Alle de seks inkluderte studiene²⁶ var kontrollerte kohortstudier (registerstudier), hvor data var hentet fra offentlige administrative dataregistre. Studiene ble publisert mellom 1996 og 2013; alle studiene var nordiske, to studier var fra Danmark, to fra Sverige og to fra Norge. Når det gjelder populasjon utgjorde innvandrere fra Asia den største gruppen (45 %) etterfulgt av innvandrere fra Afrika (23 %), Øst-Europa, Latin-Amerika og Oseania. Studiene dreide seg om tre typer place-then-train baserte programmer: lønnstilskudd, praksisplass/ direkte utplassering på arbeidsplass og spesielt tilrettelagte arbeidsprogrammer for utsatte grupper.

Ifølge oversiktsforfatterne indikerer de oppsummerte resultatene at både lønnstilskudd til arbeidsgiver og praksisplass/direkte utplassering ser ut til å ha en positiv effekt når det gjelder å sysselsette innvandrere. De sammenstilte effektestimaterne for lønnstilskudd viste at det var en betydelig større sannsynlighet for å komme i arbeid i løpet av en oppfølgingsperiode på opptil fem år, og for å være i arbeid to år etter tiltaksslutt, sammenlignet om man ikke fikk tiltaket.

I tillegg viser oversiktsforfatterne at også for praksisplass var det større sannsynlighet for innvandrere for å komme i arbeid i løpet av oppfølgingsperioden, blant de som deltok i programmet, sammenlignet med de som ikke deltok. For de spesielt tilrettelagte arbeidsprogrammene med tilsynelatende tett oppfølging av deltakere viste det seg at disse tiltakene ikke hadde en statistisk signifikant effekt på sysselsettingen i forhold til å ikke delta på tiltak, eller i forhold til å delta på tradisjonelle place-then-train tiltak. Det vises derimot til en stor grad av heterogenitet mellom studiene som hadde studert slike programmer. Oversiktsforfatterne hevder at man derfor ikke kan utelukke at også særskilte tilrettelagte programmer kan ha en effekt på sysselsetting til innvandrere.

Når det gjelder den metodiske kvaliteten av de seks kohortstudiene, ble den interne validiteten samlet sett for hver av de seks studiene vurdert til å være høy. Oversiktsforfatterne nevner at studiene hadde tatt til høyde for ikke-randomisert fordeling med hensyn til kontrollvariabler som alder, kjønn, barn, sivilstatus, opprinnelsesland, og lignende. De oppsummerte resultatene er ifølge oversiktsforfatterne likevel beheftet med relativt stor grad av usikkerhet. De nevner forskningsdesignet som årsak for å ha redusert tillit til effektestimater, til tross for mange studiedeltakere fra store registerdata. De samlede resultatene er kun i begrenset grad overførbare til problemstillingen i denne rapporten, ettersom denne er avgrenset til å gjelde innvandrere med lav kompetanse.

²⁴ Norsk oversettelse: arbeidspraksis først, deretter opplæringstiltak

²⁵ Et eksempel på en observasjonsstudie er kohortstudien, en form for longitudinell undersøkelse av en bestemt gruppe individer som følger en gruppe mennesker (kohort) over tid for å identifisere undergrupper av personer, som er, har vært, eller blir eksponert for en eller flere faktorer (f.eks. deltakelse i et program) som hypotetisk påvirker visse utfall. (Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten, 2013).

²⁶ Søket etter litteratur resulterte i 3137 referanser, derav 114 referanser som ble lest i fulltekst og seks studier som ble inkludert.

Oppsummering

Den samlede oppsummerte forskningen om effekten av tiltak for å styrke arbeidstilknytning peker i favør av lønnstilskudd sammenlignet med andre type tiltak. Imidlertid kan innvandrere med lav kompetanse være underrepresentert i denne typen programmer. Der er derfor vanskelig å si noe om hvordan generelle arbeidsmarkedsprogrammer, som for eksempel lønnstilskudd, virker på denne målgruppen. Strom et al. (2015) peker i sin kunnskapsoversikt på at det kan være en selektert gruppe i lønnstilskuddsprogrammer som har størst sannsynlighet for å få jobb, og de konkluderer med at effekten av tiltaket blir overvurdert. Butschek og Walter (2014) viser for eksempel at innvandrere i Tyskland i større grad plasseres i opplæring og sosiale arbeidsprogrammer enn i lønnsubsidierte programmer. Strøm et al. (2015) framhever også at praksisplass eller direkte utplassering ser ut til å ha en positiv effekt. Når det gjelder kompetansehevingstiltak, viser kunnskapsoversikten til Nielsen og Pozzoli (2013) kun middels sterk evidens for effekt av fleksibel tilrettelagt språkundervisning og et intensivt veilednings- og avklaringsforløp i introduksjonsprogrammer.

I de neste kapitlene oppsummerer vi primærstudier som ble publisert mellom 2012 og 2017.

4.2.2 Norske studier

For Norge har vi identifisert fem studier som har sett på effekter på arbeidsmarkedsrelaterte utfall hos ulike grupper innvandrere av introduksjonsprogram, opplæring, bosettingsmønster samt utdanning tatt i Norge.

Godøy (2017). Local labor markets and earnings of refugee immigrants.

Hvert år vedtar Stortinget et antall kvoteflyktninger som Norge forplikter seg til å ta imot. Disse velges av FNs flyktningekommisjon og norske utlendingsmyndigheter mens flyktningene befinner seg i utlandet. Flyktningene bosettes i en kommune rett etter ankomst til Norge, og bosetningsavgjørelsen er ofte tatt før flyktningene ankommer. Deretter er trygdeytelser avhengig av deltakelse i introduksjonsprogrammet.

Formål: Studien til Godøy (2017) ser på hvordan lokale arbeidsmarkedsforhold ved migrasjonstidspunktet påvirker flyktnings inntekt ett til ti år etter ankomst. Studien benytter registerdata på kvoteflyktninger som ankom Norge mellom 1993 og 2007. Disse følges årlig i opptil ti år etter ankomst eller frem til 2010. Totalt består datasettet av 7 394 personer og 57 545 observasjonsår.

Metode: Bosettingsordningen for kvoteflyktninger benyttes i artikkelen for å identifisere kausale effekter av lokale arbeidsmarkedsforhold på senere inntekter. Identifikasjonsantakelsen er at den tilordnede kommunen er tilfeldig og dermed uavhengig av uobserverbare faktorer som påvirker inntjeningspotensial. Godøy motiverer denne antakelsen ved å vise at observerbare karakteristikk som alder, kjønn, sivilstatus, opphavsregion og utdanning ikke predikerer sysselsettingsandelen i arbeidsmarkedsregionen ved migrasjonstidspunktet.

Resultater: Studien finner at en høy sysselsettingsandel blant innvandrere i arbeidsmarkedsregionen ved migrasjonstidspunktet øker flyktnings inntekt tre til seks år etter ankomst. I snitt ville inntektene til flyktningene de ti første årene ha økt med 26 prosent dersom flyktningene i stedet ble bosatt i arbeidsmarkedsregionen med høyest sysselsettingsgrad, og inntektene hadde blitt redusert med 19 prosent dersom flyktningene hadde blitt bosatt i regionen med lavest sysselsettingsgrad sammenlignet med den de ble bosatt i. Videre modeller viser at effektene av sysselsettingsandelen i arbeidsmarkedsregionen ikke er drevet av kommunestørrelse, effekter av sysselsettingsandelen til innvandrere fra samme land eller forskjeller i tiltak organisert av den enkelte kommune. Den er heller ikke drevet av at lav sysselsetting tidlig i forløpet påvirker sysselsetting senere i forløpet (såkalte scarring-effekter). Derimot kan effektene forklares av stabile faktorer i lokale arbeidsmarkedsforhold og begrenset geografisk mobilitet.

Ifølge studieforfatteren har resultatene implikasjoner for utformingen av bosettingsprogrammer fra et kostnadsperspektiv. Integreringen av nyankomne flytninger antas å være knyttet til høye kostnader for kommuner, siden kommunen er ansvarlig for bosetting og tilrettelegging av infrastruktur til flyktninger frem til de er selvforsørgende. Tiltaket som ble studert i denne studien distribuerer disse kostnader på tvers av kommuner. Godøy konkluderer med at funnene indikerer at begrenset mobilitet blant flyktninger i noen tilfeller er en barriere til vellykket arbeidsmarkedsintegrering. Flyktninger som ble plassert i dårlige arbeidsmarkedsregioner har lavere inntekt i de årene etter innvandring.

Effektene må imidlertid tolkes ut fra at Godøy kun studerer kvoteflyktninger og effektene kan være annerledes for asylsøkere og andre innvandringsgrupper. Hun benytter også data fra 1993 til 2010, og har ikke gjort studier som isolert ser på effekten av integrasjonsprogrammet som ble innført i 2004. Den viktigste politikimplicasjonen hun trekker fra studien er at begrenset geografisk mobilitet er et betydelig hinder for integrering av flyktninger, og at dette går ut over flyktninger som blir plassert i arbeidsmarkedsregioner med lav sysselsetting blant innvandrere.

Metodevurdering: Den metodiske kvaliteten i denne artikkelen anses som høy, ettersom Godøy benytter seg av nærmest tilfeldig variasjon i hvor flyktninger blir bosatt. Ettersom studien er gjort i en norsk sammenheng må overførbarheten til forskningsspørsmålet anses for høy. Spørsmålet om kommunale tiltak har en effekt på senere utfall behandles her indirekte. Dersom forskjeller i kommunale tiltak var viktige for senere inntekter, skulle sysselsettingsandelen blant innvandrere i kommunen hatt mye å si for utfallene. Hun finner derimot at kun sysselsettingsandelen i arbeidsmarkedsregionen har en effekt.

Zhang (2016). Virker arbeidspraksis i ordinær virksomhet etter sitt formål?

Zhang (2015). Effekter av arbeidspraksis i ordinær virksomhet: Multiple og sekvensielle tiltak.

Formål: Studien til Zhang ser på effekter av arbeidspraksis og opplæringstiltak på sysselsetting for ordinære jobbsøkere i perioden 2003 til 2012. Innvandrere utgjør ca. 25 prosent av jobbsøkerne, og studien ser også på effekter for denne gruppen separat (Zhang, 2015, 2016).

Arbeidspraksis (tidligere praksisplass) i ordinær virksomhet er et arbeidsrettet tiltak for arbeidsledige som trenger å prøve ut sine muligheter på arbeidsmarkedet, opparbeide seg arbeidserfaring og kompetanse, og gjennom dette styrke muligheten til å komme i ordinært arbeid. Tiltaket retter seg både mot ordinære jobbsøkere og mot personer med nedsatt arbeidsevne. De som deltar i ordningen, må utarbeide en opplæringsplan i samarbeid med arbeidsgiver. Planen må inneholde konkrete mål som arbeidssøker skal forsøke å oppnå i praksisperioden, og et opplegg som sikrer tett oppfølging fra arbeidsgiver. Varigheten av tiltaket skal tilpasses deltakernes behov, opptil ett år om gangen. Opplæringstiltak brukes ofte sammen med arbeidspraksis. Det er gjerne slik at bruken av arbeidspraksis er ett av flere elementer i en mer helhetlig tiltaksstrategi, enten som første ledd i en place-then-train strategi eller som et oppfølgingstiltak i en train-then place-strategi²⁷.

Metode: Denne studien benytter seg av forløpsanalyse, og metoden er nærmere beskrevet i Zhang (2015). Den ser på forløp som starter med minst seks måneders arbeidsledighet, og estimerer sannsynligheten for overgang til flere ulike utfall. Utfallene kan være absorberende, dvs. at de ender med jobb, trygd, utdanning eller langtidsledighet (etter 36 måneder), eller de kan være midlertidige, som innebærer enten opplæringstiltak eller arbeidspraksis. Etter overgang til arbeidspraksis eller opplæringstiltak beregnes innlåsingeffekter som den relative sannsynligheten for overgang til arbeid gitt deltakelse på programmet, mens etter-effekter beregnes som den relative sannsynligheten for overgang til arbeid en til tre måneder etter programmets slutt. Kontrollvariabler som inngår er kjønn, alder, utdanning, bosted, kalenderår og lokal ledighetsrate. Modellen er en såkalt mixed-effect modell som innebærer at den tar høyde for at uobservert heterogenitet kan gi opphav til ikke-kausale korrelasjoner mellom ulike overgangsrate.

²⁷ Norsk oversettelse: opplæringstiltak først, deretter arbeidspraksis.

Resultater: Effektene av begge typer tiltak har negative innlåsingeffekter mens personene deltar i tiltaket, og positive effekter etter tiltaket. Ved å simulere ulike forløp, estimerer Zhang den samlede effekten av disse. Han finner at for innvandrere er effekten av å kun delta i opplæringstiltak at sannsynligheten for å få jobb øker med 3,1 prosent, mens å kun delta i arbeidspraksis øker sannsynligheten med 0,5 prosent. Innvandrere som først deltar i opplæring og deretter i arbeidspraksis opplever en økning på 3,4 prosent, mens de som først deltar i arbeidspraksis og deretter opplæring, ser en økning på 0,9 prosent. Den relative økningen i sysselsetting som følger av tiltak er gjennomgående større for innvandrere enn for hele målgruppen. Effekten på andelen som mottar trygd er også større for innvandrere, der reduksjonen som følge av tiltakene er på 1,8 til 6,4 prosent.

Zhang foreslår en rekke forklaringer på hvorfor arbeidspraksis ikke viser seg å ha sine tiltenkte effekter. Det kan skyldes at praksisen ikke samsvarer med deltakernes forventninger, en mismatch mellom deltakere og tiltak, manglende oppfølging fra arbeidsgiver, og/eller at praksisen brukes til å avklare egnethet til et spesifikt yrke eller arbeidsevne. Opplæringstiltak har en mer klar og forutsigbar målsetning. Han viser også at arbeidspraksis har en større effekt etter gjennomført opplæring. En forklaring på dette kan være at arbeidspraksisen da er mer målrettet og tilpasset deltakernes behov og evner.

Metodevurdering: Dette er en studie som håndterer seleksjonsproblemet ved at personer som velger å delta i tiltakene kan være forskjellige fra de som uteblir ved at begge overgangene modelleres. Den tar høyde for at en del individuelle faktorer kan påvirke både hvem som mottar tiltaket og påvirke hvorvidt man får jobb. Den bruker imidlertid ikke tilfeldig tildeling av hvem som deltar i tiltaket.. Det må påpekes at studien gjelder innvandrere som har gått ledige i en periode, og som dermed har noe lenger botid enn for eksempel innvandrere som deltar på introduksjonskurs. I kategorien innvandrere inngår også såkalt andre generasjons innvandrere (norskfødte barn av utenlandsfødte foreldre).

Den metodiske kvaliteten av denne kvasi-eksperimentelle studien ansees som middels, siden den ikke bruke tilfeldig fordeling i intervensjons- og kontrollgruppe. Den bruker en metode («timing of events»), som bygger på antakelsen at sannsynligheten både i løpet av og etter programmet hadde vært det samme som i andre perioder, kontrollert for individuelle faktorer.

Blom (2015). Introduksjonsordningen – en resultatstudie.

Tronstad (2015). Introduksjonsprogram for flyktninger i norske kommuner. Hva betyr organiseringen for overgangen til arbeid og utdanning?

Formål: Disse to studiene ser på hvilke faktorer som bidrar til sysselsetting etter endt introduksjonsprogram. De ser på tre sett av forklaringsvariabler, individspesifikke – som beskriver deltakerne (alder, kjønn, landbakgrunn, barn osv.), programspesifikke - som beskriver sider ved introduksjonsprogrammet (organisering, ukentlig programtimetall og antall programrådgivere) og kommunespesifikke - som beskriver kommunen der programmet foregår (innvandrерandel, ledighetsprosent m.m.).

Introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere er et integreringspolitisk tiltak som alle norske kommuner har plikt til å tilby nyankomne flyktninger siden 2004. Undervisning i norsk språk og samfunnskunnskap står sentralt i programmet som kommunene tilbyr, sammen med arbeidspraksis og andre tiltak som skal føre til arbeid eller utdanning. Introduksjonsprogrammet skal tilpasses den enkeltes behov for kvalifisering og skal som hovedregel vare i inntil to år, men kan i særlige tilfeller vare i inntil tre år. Alle deltakerne har krav på en individuell plan som skal utformes etter personens opplæringsbehov og hvilke tiltak som kan være nyttige for vedkommende.

Metode: Studiene følger kohortene som avsluttet introduksjonsprogrammet i 2007 til 2011. De følges i henholdsvis et og to år etter avsluttet program i de to studiene. Multivariate regresjonsanalyse med bruk av logistiske regresjoner er benyttet som metode.

Resultater: To år etter endt program finner Blom og Enes (2015) at unge flyktninger og flyktninger fra Myanmar og Eritrea har høy sannsynlighet for å være i arbeid eller utdanning. Deltakere som sluttet i programmet på grunn av arbeid eller utdanning har en høyere sannsynlighet for å være i aktivitet to år etter enn deltakere som fullførte programmet. De som sluttet på grunn av flytting, uteblivelse, sykdom/permisjon eller andre årsaker gjør det dårligst. Av programfaktorer finner forfatterne positive samvariasjoner mellom å være i aktivitet etter to år og av å få bistand gjennom introduksjonsprogrammet til å få godkjent utenlandsk utdanning, samt å få grunnskoleopplæring og ta fag i videregående opplæring som del av ordningen. Yrkesprøving og arbeidspraksis er ikke korrelert med suksessraten. Av kommunespesifikke faktorer er ledigheten i bokommunen viktig for suksessraten.

Disse studiene evaluerer ikke effekten av utdanningstilbud; siden tilbudet er obligatorisk er det vanskelig å finne et godt kontrafaktisk sammenlikningsgrunnlag. Derimot ser de på faktorer som er korrelert med høy suksessrate. For eksempel vet vi dermed ikke hvorvidt for eksempel korrelasjonen knyttet til godkjenning av tidligere utdanning reflekterer at innvandrere med utdanning fra hjemlandet er særlig ressurssterke, eller om det er introduksjonsordningens bistand til å få utdanningen godkjent som er utslagsgivende. Det er likevel verdt å merke seg at det virker å gå svært bra med en gruppe flyktninger som slutter introduksjonsordningen fordi de finner arbeid eller tar utdanning, og at for andre virker faktorer ved det lokale arbeidsmarkedet snarere enn innholdet i introduksjonsprogrammet å være viktig for sysselsetting (se nærmere: Blom & Walstad Enes, 2015; Trondstad, 2014).

Metodevurdering: Vi vurderer den metodiske kvaliteten til denne studien som lav; siden den analyserer en variabel som er korrelert med utdanning/sysselsetting men sammenligner ikke personer på introduksjonsprogrammer med de som ikke deltok.

Bratsberg (2017). Immigrant labor market integration across admission classes.

Formål: Denne studien ser på hvordan sysselsettingsraten utvikler seg gjennom ti år med botid, for grupper med ulikt oppholdsgrunnlag. Den ser også på hvordan tidligere utdanning, utdanning tatt i Norge, kjønn, alder, innvandringsår og landbakgrunn korrelerer med utviklingen i sysselsetting over tid.

Metode: Den følger innvandrere som kom til Norge mellom 1990 og 2014, og ser på utviklingen for arbeidsinnvandrere fra nye og eldre EU-land, flyktninger, familieinnvandrere gift med norske statsborgere og andre familieinnvandrere. Den benytter paneldata i en multivariat regresjonsanalyse, som gjør at botid kan skilles fra endringer i sammensetningen av innvandringsgrupper og alderseffekter.

Resultater: Studiens hovedfunn er at arbeidsmarkedintegrering av innvandrere fra lavinntektsland mister momentum etter få år i Norge og at integreringsprosessen deretter går i revers. Etter fem til ti års botid faller sysselsettingsgraden og andelen trygdede øker relativt til ikke-innvandrere med lignende karakteristikk. Forfatterne peker på tre faktorer som påvirker dette. For det første, er innvandrere fra lavinntektsland mer konjunkturutsatte enn andre i arbeidsstokken. For det andre, finner de at utdanning tatt i Norge er sterkt korrelert med økt sysselsetting, spesielt for flyktninger og kvinner, og at dette gjelder selv om den norske utdanningen er på et lavere nivå enn høyeste oppnådde grad fra utlandet. For det tredje, viser de at trygd i stor grad speiler arbeidsmarkedsutfallene, slik at dårlig og forverret helse og muligens overrepresentasjon av innvandrere i krevende yrker gjør at helseproblemer muligens er en større barriere for arbeidsdeltakelse blant innvandrere enn andre (Bratsberg, Raaum, & Roed, 2017).

Metodevurdering: Analysen er deskriptiv. Det betyr at funnene ikke kan tolkes som at forfatterne har funnet en effekt av norsk utdanning på sysselsetting av innvandrere. Innvandrere som tar utdanning er trolig en selektert og høyere presterende gruppe enn andre innvandrere, og er muligens også forskjellige fra personer i majoritetsbefolkningen som tar tilsvarende utdanning.

Vi vurderer studiens metodiske kvalitet til å være lav siden mange uobserverbare faktorer kan være avgjørende for å bestemme om en person tar utdanning i Norge. Den sterke korrelasjonen i denne studien er interessant i seg selv, men sier ingenting om effekten av utdanning.

Oppsummering

For Norge har vi identifisert fem studier, blant disse to studier av middels og høy kvalitet. Kun sistnevnte kan påvise kausale effekter på innvandrernes arbeidsmarkedstilknytning. Et viktig funn i studien til Godøy (2017) er at en høy sysselsettingsandel blant innvandrere i arbeidsmarkedsregionen ved migrasjonstidspunktet øker flyktningers inntekt tre til seks år etter ankomst. Det er viktig å påpeke at denne studien kun studerer kvoteflytninger, som betyr at effektene kan være annerledes for andre grupper innvandrere. Zhang (2015, 2016), som har studert effekter av arbeidspraksis og opplæringstiltak på sysselsetting for blant annet innvandrere, viser at effekten av å kunne delta i opplæringstiltak øker sannsynligheten for å få jobb i større grad enn arbeidspraksis for denne gruppen. De innvandrerne som *først* deltar i opplæring og så i arbeidspraksis opplever videre en langt større økning enn omvendt. Det er derimot vanskelig å si hvorvidt resultatene fra denne studien kan overføres til andre grupper innvandrere enn de som har vært arbeidsledige lenge, for eksempel til nyankomne flyktninger. For å få vite mer om hvilke kompetansehevingstiltak som fremmer arbeidstilknytning til innvandrere med lav kompetanse i Norge trengs det flere effektstudier med robust design. For eksempel er det hittil ikke gjort en eneste randomisert, kontrollert studie som eksperimenterer med innholdet i introduksjonsprogrammet eller andre kompetansehevingstiltak for innvandrere med lav kompetanse.

4.2.3 Nordiske studier

For de andre nordiske landene har vi inkludert fire studier, blant disse en fra Finland og tre fra Sverige. De har evaluert henholdsvis integreringsreformer på nasjonalt nivå, et voksenopplæringstiltak, og et yrkesfagopplæringstiltak.

Finland

Sarvimäki (2016). Integrating immigrants: The impact of restructuring active labor market programs

Formål: For Finland identifiserte vi en studie av høy metodisk kvalitet (Sarvimäki & Hämmäläinen, 2016). Denne studien evaluerer virkningen av restrukturerte aktive arbeidsmarkedsprogrammer som adresserer arbeidsledige innvandrere i Finland. Selve intervensjonen er en del av en større reform²⁸ som ble satt i gang i mai 1999. Reformen ble ratifisert i en periode med økende innvandring, karakterisert av lavt ferdighetsnivå blant innvandrere i arbeidsmarkedet i denne tiden. Den primære endringen initiert av reformen var at såkalte employment offices (sysselsettingsbyråer) måtte utarbeide individualiserte integreringsplaner for arbeidsledige innvandrere som hadde bodd i Finland i mindre enn tre år. Disse planene ble utarbeidet i et felles møte mellom en saksbehandler, den respektive innvandreren og en tolk, hvis dette var nødvendig. Hensikten var å finne en kombinasjon av opplæring og andre tiltak som kunne være mest hensiktsmessig for hver innvandrers gitt individuelle ferdighetsnivå og omstendigheter. Slike tiltak kunne for eksempel omfatte språkkurs, andre kurs som er spesielt tilpasset målgruppen (for eksempel opplæring i samfunnsfag og i arbeidsmarkedsferdigheter), subsidiert utplassering i arbeid og yrkesfagopplæring. I prinsippet kunne lignende tiltak bli tilbudt under det gamle systemet. De nye retningslinjene gjør det imidlertid tydelig at den respektive saksbehandler i sysselsettingsbyrået måtte sikre at den individuelle innvandreren hadde fullt forstått innholdet i integreringsplanen og visste hvordan den skulle brukes. Ut over det skulle denne planen inkludere en plan for oppfølging. Kort sagt handler intervensjonen om et økende fokus på omstendighetene til den enkelte innvandreren i løpet av en periode der man øker tilbudet av tilpasset opplæring. Reformen hadde ingen effekt på den totale mengden opplæring som innvandrerne mottok.

²⁸ The Act on the Integration of Immigrants and Reception of Asylum Seekers.

Metode: Studien er et naturlig eksperiment, og forskningsdesignet benytter seg av innfasingsregelen av reformen. Integreringsplaner ble rettet mot arbeidsledige innvandrere som ble registrert i folkeregisteret i de siste tre årene. Denne innfasingsregelen brukes i en såkalt fuzzy regresjons-diskontinuitetsdesign, hvor den løpende variabelen er datoen da de for første gang ble registrert i folkeregisteret. Diskontinuiteten beregnes ved datoen da reformen ble introdusert, 1. mai 1997. Ifølge forfatterne kan man beregne effekten på de som ble påvirket av reformen (Local average treatment effects=LATE) under to antakelser. Den første antakelsen (monotonicity) betyr at ingen får en lavere sannsynlighet for å motta en integreringsplan på grunn av reformen. Den andre antakelsen om kontinuitet betyr at de som ble registrert i folkeregister rett før og rett etter denne kritiske datoen hadde hatt lignende utfall dersom reformen ikke hadde funnet sted. Forfatterne understreker at begge antakelsene virker plausible, siden innvandrere ikke kan manipulere ankomstdato for å motvirke forpliktelsen til å få en integreringsplan, siden de som ankom cirka mai 1997 hadde bestemt seg for innreise lenge før reformen ble lansert. Forfatterne understreker at de kun brukte innvandrere i beregningene som ble registrert i folkeregister med x dager fra den kritiske datoen, og de brukte en formel (triangle-shaped kernel) som legger størst vekt på de som ankommer rett ved den kritiske datoen.²⁹ Data ble hentet fra statistikkbyrået i Finland som knyttet informasjon fra ulike offentlige registre. Utfallsmål er kumulative inntekter over en periode fra 2000 til 2009, mottak av trygd³⁰, og sysselsetting. Sysselsetting måles med tre indikatorer: En indikator for å være i arbeid i løpet av 2000-tallet, tiden mellom ankomst og oppstart i den første jobben, og totalt antall dager i sysselsetting i løpet av 2000-tallet.

Resultater: Resultatene viser at de som ankommer rett etter den kritiske datoen (1. mai 1997), dvs. de som hadde fått intervensjonen, tjente om lag 7 300 Euro mer i 2000-årene og hadde en 35 prosent økning i sjansen til å få en integreringsplan. Ved å gange disse med hverandre finner man en lokal gjennomsnittlig intervensjonseffekt på rundt 21 000 Euro ($p < 0.0809$) over et tiår. Denne verdien korresponderer med den gjennomsnittlige inntektsdifferansen mellom innvandrere som kom til Finland cirka tre år tidligere. Ved å kontrollere for observerbare bakgrunnsfaktorer ble resultatene mer presise, selv om estimatene nesten er identiske med den første regresjonen. P-verdien reduseres til 0.023 for den lokale gjennomsnittlige intervensjonseffekten. I en sensitivitetsanalyse ble populasjonen begrenset til innvandrere som ble registrert i folkeregisteret mellom januar 1990 og april 1997. En placebo-test ble gjennomført der kritiske datoer ble satt ved hver eneste måned mellom mai 1993 og mai 1996, og det ble brukt lokale regresjonsanalyser der man kontrollerte for bakgrunnsfaktorer. Forfatterne konkluderer med at resultatene ved baseline virker robuste. For effekten av integreringsplaner på timelønn, inntekt eller begge finner forfatterne ikke noe evidens. De presiserer at de ikke kunne skille mellom deltids- og fulltidsarbeid og at estimatene muligens ikke avdekker hele effekten på timer.

Med tanke på videre utdanning, finner studien ikke noen effekt av integreringsplaner på mengde og type aktive arbeidsmarkedstiltak. Forfatterne konkluderer med at integreringsplaner ikke fører til mer opplæring. Kontrollert for bakgrunnsfaktorer reduserer integreringsplaner videre opplæring med 28 dager (2%) ved baseline, men denne reduksjonen er ikke statistisk signifikant. Derimot, syntes det, at integreringsplaner har endret innholdet i opplæringen. Resultatene viser at tradisjonell opplæring begynte å avta allerede blant kohortene som ankom i Finland før den kritiske datoen; det påvises en negative LATE-verdi på 30 dager (7%) ved den kritiske datoen i mai 1997 ($p=0.027$). Estimaten for dager i subsidierte jobbplasseringer er små og ikke statistisk signifikante.

Ut over det undersøker studien effekten for en undergruppe innvandrere som ble registrert i folkeregisteret 1. mai 1997, og fikk en integreringsplan. Denne gruppen ville ikke ha fått en integreringsplan, hvis den hadde kommet en dag tidligere. Ifølge forfatterne er det usannsynlig at denne gruppen hadde vært spesielt mottakelig eller ikke-mottakelig for integreringsplanen. Den antas

²⁹ Studiepopulasjonen inkluderte kun innvandrere som ble registrert i folkeregister før mai 1999. Hvis x er lengre enn 24 måneder, *kernel* er en avkortet triangel, dvs. de som kom etter april 1999 hadde en vekt av null, mens de som kom før april 1995 fikk en positiv, men lite vekt.

³⁰ Vi rapporterer her ikke noen resultater for mottak av trygd.

derfor å representere en tredjedel av innvandrere som kom til Finland omkring denne perioden. Samtidig tilhørte denne gruppen i hovedsak den minst suksessrike tredjedelen, fordi de måtte ha vært uten jobb i en periode, mellom mai 1999 (da reformen ble lansert) og april 2000 (etter det de ikke hadde vært i målgruppen fordi de hadde bodd i Finland i mer enn tre år). Estimaterne for potensielle utfall indikerer at de ville ha tjent kun om lag 4 500 Euro per år uten integreringsplan og fått mer enn 6 000 Euro tilskudd per år i løpet av 2000-tallet. Sammenlignet lå de respektive inntektene og tilskudd blant de innvandrere som ankom mellom mai og desember 1997, men som ikke fikk noen integreringsplan på henholdsvis 9 400 og 3 300 Euro. I tillegg indikerer estimater for bakgrunnsfaktorer at denne gruppen var noen år eldre enn andre innvandrere, og at det var mindre sannsynlig at de hadde estisk som morsmål, kom fra høy-inntektsland eller ankom som familiemedlem.

Studieforfatterne argumenterer at individualiserte integreringsplaner muligens vil føre til høyere gevinster for samfunnet. Ifølge estimater vil integreringsplaner øke den kumulative bruttoinntekten med mer enn 20 000 Euro og minske kumulative sosialytelser med om lag 8 000 Euro for innvandrere i en ti-årsperiode. Ifølge forfatterne er kostnadene ved reformen i hovedsak knyttet til opplæring og tiden som saksbehandlere og tolk bruker for å forberede og følge opp integreringsplaner. Å lage en typisk integreringsplan tar omtrent 1,5 timer, noe som koster cirka 100 Euro. En innvandrer i den mest vanskeligstilte gruppen ville bruke i gjennomsnitt 400 timer i opplæring, noe som tilsvarer rund 15 000 Euro. Det pekes imidlertid på at studiedesignet ikke legger opp til å beregne en kostnadsanalyse av denne investeringen.

Forfatterne konkluderer med at resultatene viser at individualiserte integreringsplaner ser ut til å ha betydelige effekter på inntekter blant ressursvake innvandrere i Finland. Denne gevinsten ser ut til å være et resultat av mer effektiv bruk av eksisterende ressurser. Ifølge forfatterne har hovedfunnene til implikasjoner. For det første argumenterer de for at det er mulig å sette opp intervensjoner rettet mot innvandrere med svake forutsetninger, noe som kan være relevant for flere europeiske land. For det andre viser de at det kan være nyttig å flytte ressurser vekk fra aktive arbeidsmarkedsprogrammer over til mer spesifikk opplæring for innvandrere, særlig språkopplæring. De tolker resultatene dit hen at det kan være nyttig å forbedre kvaliteten i å matche innvandreres forkunnskaper og opplæringstilbud.

Metodevurdering: Vi vurderer studien til å være av høy metodisk kvalitet. Den kontrollerer for en rekke observerbare faktorer, og forskningsdesignet tillater at intervensjons- og kontrollgruppene er sammenlignbare. I tillegg er resultatene for Finland i noen grad overførbare til den norske konteksten, selv om innvandrere kommer fra andre opprinnelsesland (hovedsakelig Russland).

Sverige

For Sverige identifiserte vi tre studier.

Andersson Joona (2015). Improving the Integration of Refugees: An Early Evaluation of a Swedish Reform. Andersson Joona (2016). Reforming the Integration of Refugees: The Swedish Experience.

Formål: Denne kvasi-eksperimentelle studien evaluerer den såkalte etableringsreformen som ble iverksatt av den svenske regjeringen i 2010 ved ulike tidspunkter (Andersson Joona, Lanninger, & Sundström, 2015, 2016). Reformen flyttet ansvaret for nyankomne flytninger, som tidligere lå hos kommunene, til de sentrale myndighetene ved *Arbetsförmedlingen*. Ifølge den nye lovgivningen fra 2010 måtte alle nyankomne flyktninger og deres slektninger registrere seg hos det lokale arbeidsbyrået for å få etableringsplaner, rådgivning og etableringsstøtte. Hver registrert person vil få en slik plan innenfor en periode av to måneder; denne planen skulle helst dekke 24 måneder og omfatter svenskopplæring for innvandrere, informasjon om det svenske samfunnet og arbeidsforberedende tiltak. Reformen retter seg mot nyankomne innvandrere mellom 20 og 64 år som har fått oppholdstillatelse på grunnlag av flyktningstatus eller familiegjennomføring med en flyktning. De skulle hverken være sykemeldte/uføre eller gå på skole eller jobb på fulltid. Reformen er spesielt rettet

mot integrering av kvinner, siden kvinner i mindre grad har vist seg å delta i arbeidsmarkedet enn menn.³¹

Metode: Hensikten med studien var å studere effekten av denne reformen på sysselsetting og inntekt over en treårsperiode, dvs. fra det første året til det tredje året der flyktninger deltok i programmet. Studien brukte et kvasi-eksperimentelt design og sammenlignet en intervensjonsgruppe med en kontrollgruppe. Intervensjonsgruppen ble definert som de flyktningene som fikk oppholdstillatelse mellom desember 2010 og desember 2011 og som deltok i de respektive etableringsaktivitetene. Kontrollgruppen ble definert som de flyktningene som fikk oppholdstillatelse elleve måneder før iverksetting av reformen og som deltok i det gamle kommunale introduksjonsprogrammet. Begge grupper inkluderte om lag 6 400 personer. Forfatterne kontrollerer for en rekke observerbare faktorer, som for eksempel alder, kjønn, utdanning, fødselsland, flyktningstatus, og år for oppholdstillatelse. Det utføres to typer multivariate analyser. For det første sammenlignes utfallsmål for intervensjons- og kontrollgruppene i årene 2012, 2013 og 2014. For det andre estimeres endringer over de tre årene, adskilt for intervensjons- og kontrollgruppene. I tillegg utføres en rekke sensitivitetsanalyser for å teste robustheten av resultatene (Andersson Joona et al., 2016).

Resultater: I pilotstudien ble det ikke påvist positive effekter av reformen på sysselsetting, årsinntekt og deltakelse i vanlig utdanning da de sammenlignet deltakere i intervensjons- og kontrollgruppene (Andersson Joona et al., 2015). For det andre og tredje året, derimot, finner oppfølgingsstudien (Andersson Joona et al., 2016) en liten positiv og statistisk signifikant effekt på sysselsetting av nyankomne innvandrere. I gjennomsnitt ligger sannsynligheten for sysselsetting blant deltakere i programmet 1,8 prosentpoeng høyere etter to år og 2,7 prosentpoeng høyere etter tre år sammenlignet med de i det gamle kommunale programmet. Dette tilsvarer 5,7 prosent høyere sysselsetting etter det andre året og 7,5 prosent høyere sysselsetting etter det tredje året. Forskjellen mellom de to estimatene er derimot ikke statistisk signifikant. Når det gjelder lønn indikerer resultatene en sterkere effekt etter det andre og tredje året. I gjennomsnitt ligger lønnen til deltakere i intervensjonsprogrammet 20 prosent høyere etter det andre året og 22 prosent høyere etter det tredje året, sammenlignet med kontrollgruppen.

Metodevurdering: Den metodiske kvaliteten av denne studien vurderes som middels fordi forfatterne kontrollerer for viktige observerbare faktorer (kjønn, fødselsår, landbakgrunn, utdanning, innvandringskategori og bosettingssted). Disse kontrollvariablene justerer for nivåforskjeller mellom gruppen som ankom før og etter reformen, men forutsetter imidlertid at trendene over tid hadde vært like i fravær av reformen. Da er det urovekkende at gruppene er svært forskjellige, med blant annet dobbelt så stor andel somaliske flyktninger i kontrollgruppen.

Nordlund (2015). Second chance education matters! Income trajectories of poorly educated non-Norwegians in Sweden

Formål: Nordlund, Bonfanti, and Strandh (2015) studerer betydningen av såkalt *second chance education*, som kan oversettes med voksenopplæring, og søker å besvare spørsmålet om hvorvidt langtidseffekter av deltakelse i formell utdanning på utviklingen i inntekt skiller seg mellom lavt utdannede voksne deltakere fra de nordiske land og lavt utdannede voksne fra andre land. Populasjonen omfatter svenske innbyggere med ni eller færre skoleår med formell utdanning som var mellom 21 og 34 år gamle i 1992. En undergruppe omfatter personer født i et ikke-nordisk land.

Voksenopplæring i Sverige kan ifølge forfatterne utformes på ulike måter, noe som gjør evalueringen vanskelig. Målsettingen med denne typen opplæring er å gi voksne mulighet for å lære seg ferdigheter som er sammenlignbare med ni års grunnskole og videregående skole. En hovedretning i offentlig voksenopplæring i Sverige på 1990-tallet besto av tre års yrkesfagopplæring; en annen hovedretning

³¹ Ifølge forfatterne er implementering av reformen muligens påvirket av erfaringer i andre nordiske land, som har flere sentraliserte og mer homogene programmer, i tillegg til at den er påvirket av tidligere forskningsresultater ved at individuelle integrasjonsplaner og intens rådgivning økte sannsynligheten for sysselsetting blant nyankomne innvandrere.

er svensk for innvandrere. Dette gir innvandrere muligheten til å utvikle kommunikasjonsferdigheter i svensk og forberede dem for senere studier. Ifølge forfatterne er denne type voksenopplæring en særegen form av utdanning. En målsetning ved programmet er å bedre mulighetene for sysselsetting av arbeidsledige. Dermed fungerer programmet som et aktivt arbeidsmarkedsprogram, dvs. et tiltak som investerer i utdanning og opplæring for å bedre ferdighetene til målgruppene. I denne studien omfatter voksenopplæring alle typer videre- og etterutdanning, dvs. grunnskole for voksne, arbeidsmarkedstrening og kommunal voksenopplæring.

Metode: Datagrunnlaget er registerdata over inntektsendringer i perioden 1992-2003 samlet inn av statistikkbyrået i Sverige. Blant lavt utdannede voksne fra ikke-nordiske land som ikke deltok i en form av voksenopplæring i 1992-1997 manglet 40 prosent en arbeidsinntekt i 1992. Ifølge forfatterne hadde situasjonen i arbeidsmarkedet forbedret seg i perioden til 2003. I 2003 hadde 27 prosent av de lavt utdannede fra ikke-nordiske land som ikke deltok i voksenopplæring i 1992-1997 ingen arbeidsinntekt. For voksne fra ikke-nordiske land som deltok i voksenopplæring var situasjonen tilsynelatende bedre i 2003. I 1992 var det 32 til 53 prosent av voksne som deltok i voksenopplæring minst et av årene 1992-1997 som manglet en arbeidsinntekt. Andelen individer som ikke hadde noe arbeidsinntekt hadde gått ned med 19 til 32 prosent i 2003, til 13, 16 og 21 prosent for de personene som gikk ut av voksenopplæring i henholdsvis 1992-1993, 1994-1995 og 1996-1997. Ifølge forfatterne indikerer resultatene at voksenopplæring forbedret sysselsettingsgraden blant lavt utdannede voksne fra ikke-nordiske land siden en stor andel ikke-nordiske deltakere kom i arbeid i tillegg til at inntektene til en stor gruppe ikke-nordiske deltakere økte. I følge forfatterne er en stor del av denne effekten relatert til en økning i Sverige-spesifikk humankapital, snarere enn en økning i utdanningsnivå i seg selv.

Metodevurdering: Vi vurderte den metodiske kvaliteten av denne studien til å være lav. Målgruppen for vår problemstilling, lavt utdannede voksne fra ikke-nordiske land, er veldig dårlig beskrevet og kan ikke direkte sammenlignes med kontrollgruppen, lavt utdannede voksne fra nordiske land. Resultater som er relevante for problemstillingen i denne rapporten, sammenligninger av voksne fra ikke-nordiske land som deltok i voksenopplæring vs. de som ikke deltok, er tuftet på rene deskriptive analyser. Studiens hovedproblemstilling stemmer i mindre grad overens med problemstillingen i denne rapporten (PICO2), siden sammenligningsgruppen generelt dreier seg om lavt utdannede voksne i de nordiske landene, som ikke deltok i voksenopplæring.

Vi har allikevel valgt å inkludere denne studien, siden det ble gjort en sammenligning mellom lavt utdannede voksne fra ikke-nordiske land som deltok i voksenopplæring med de som ikke deltok, med tanke på andel som fikk en inntekt. Samtidig er den svenske konteksten til denne studien i stor grad sammenlignbar med den norske konteksten.

Valentin Kvist (2012). Immigrant groups, vocational training, and employment

Formål: Valentin Kvist (2012) studerer effekten av arbeidsmarkedsopplæring på sysselsetting blant innvandrere i Sverige, kontrollert for innvandringsstatus og kognitiv funksjon. Hensikten med arbeidsmarkedsopplæring er å øke sysselsetting blant individer som er arbeidsledige eller i risiko for å bli arbeidsledig og som trenger ekstra kvalifikasjoner for å komme seg i arbeid. Tiltaket tilbyr kurs rettet mot ulike arbeidsområder, som har ulike lengde og kompleksitet. Det forventes at tiltaket kan øke sysselsetting gjennom flere kanaler: først og fremst gjennom å øke arbeidsrelatert kunnskap og ferdigheter, men også gjennom forbedrede språkkunnskaper i svensk, bedre forståelse av svensk kultur og et større arbeidsrelatert nettverk.

Metode: Studien bruker data som ble samlet inn i tidsrommet 1994-2003 ved sysselsettingsbyråer. Søkere på ulike områder av yrkesfagopplæring ble testet med tanke på godkjenning av grunnleggende ferdigheter. Informasjon om utfall ble hentet fra Statistisk sentralbyrå i Sverige og inkluderte informasjon om tildelte yrkesrelevante kurs, område av opplæring og sysselsetting eller andre former av økonomisk støtte. Studiedeltakere ble gruppert i svenske uten innvandringsbakgrunn (n=1932), europeiske innvandrere (n=503) og ikke-europeiske innvandrere (n=486). Mens de fleste europeiske deltakere kom fra Balkanområdet, kom majoriteten i den tredje gruppen, ikke-europeiske

innvandrere, fra Midtøsten og Nord-Afrika. De fleste deltakere var menn (87 %) og gjennomsnittsalder lå ved 34 år.

Den kvasi-eksperimentelle studien bruker lineære strukturerte modeller og måler effekten av arbeidsmarkedsopplæring på sysselsetting, kontrollert for innvandrerstatus og kognitivt funksjonsnivå. Sysselsettingsgrad over tid estimeres lineært for grupper med ulike kognitive funksjonsnivåer, etter land og effekter etter intervensjonsnivå. Studien finner positive sammenhenger etter det første og det andre året (13 % økning per år for europeiske og 11 % økning for ikke-europeiske innvandrere). Dette betyr at effekten var størst for europeiske innvandrere. Ingen effekt ble påvist for året der tiltaket ble iverksatt. Forfatteren konkluderer med at arbeidsmarkedsopplæring har en positiv effekt på sysselsetting for alle grupper, ikke-innvandrere inkludert. Den positive effekten ble påvist selv om man kontrollerer for kognitive ferdigheter, men dette kan være en seleksjonseffekt av uobserverbare faktorer, for eksempel motivasjon. Til tross for at de ulike innvandrergruppene begynte i programmet med lavere ferdigheter i noen kognitive områder, var den positive korrelasjonen med programmet signifikant.

Metodevurdering: Vi vurderer den metodiske kvaliteten (interne validiteten) av denne studien som lav. Det er ingen diskusjon om hvorfor noen innvandrere ble selektert til studien og det mangler tilfeldig fordeling av intervensjons- og kontrollgruppene. Forskjeller mellom de to gruppene i arbeidsmarkedsutfall kan skyldes andre faktorer enn kognitive ferdigheter. Siden den svenske konteksten er sammenlignbar med den norske, har vi vurdert den eksterne validiteten som middels.

Oppsummering

Når det gjelder de nordiske landene utenfor Norge fant vi en studie av høy validitet for Finland og tre studier av middels og lav validitet for Sverige. På tvers av studiene viser resultatene større effekter over tid etter at intervensjonen ble iverksatt. Den finske studien påviser for det første at individualiserte integreringsplaner kan ha en effekt på inntektsutvikling, særlig for den mest fattige gruppen innvandrere, noe som kan ha implikasjoner for andre europeiske land. For det andre konkluderer forfatterne med at det kan være nyttig å flytte ressurser vekk fra generelle aktive arbeidsmarkedsprogrammer, som også inkluderer andre grupper, og over til mer spesifikk opplæring for innvandrere, særlig språkopplæring. Det konkluderes med at det kan være nyttig å forbedre kvaliteten i kompetansehevingstiltaket ved å matche innvandreres forkunnskaper og opplæringstilbud. I Finland foregår det for tiden et treårsforsøk mellom 2016 og 2019 initiert av Arbeidsdepartementet og privat sektor rettet mot opplæring og sysselsetting av 2000 innvandrere. Opplæringen inkluderer språk- og kulturkunnskap og yrkesrelaterte ferdigheter. I hvorvidt man vil lykkes med programmet gjenstår å se.³²

Samlet sett er evidensen om effekten av kompetansehevingstiltak på innvandrernes arbeidsmarkedstilknytning svak, gitt få studier og blant disse bare en av høy metodisk kvalitet. For å få et mer robust kunnskapsgrunnlag om effekt av ulike typer kompetansehevingstiltak (for eksempel språkopplæring) i den nordiske konteksten trengs det flere studier med et mer robust forskningsdesign.

4.2.4 Studier i vesteuropeiske land

Vi har inkludert tre studier fra vesteuropeiske land, en studie utført i Frankrike og to studier utført i Tyskland.

Frankrike

Lochmann (2017). The Effect of Language Training on Immigrants' Economic Integration - Empirical Evidence from France.

³² http://valtioneuvosto.fi/en/article/-/asset_publisher/1410877/uuden-kokeilun-tavoitteena-tyollistaa-tuhansia-maahanmuuttajia [nedlasting: 21.11.2017]

Formål: Studien til Lochmann, Rapoport, and Speciale (2017) evaluerer effekten av språkopplæring på økonomisk integrering av innvandrere i Frankrike. Språkopplæringen er del av en avtale³³ som alle innvandrere over 16 år fra land utenfor EU må signere. Programmet inneholder opplæring i rollen som fransk borger, språkopplæring og et informasjonskurs om livet i Frankrike. Deltakelse i språkkurset er avhengig av resultatet i en språktest i fransk, både muntlig og skriftlig. De innvandrerne som skåret lavere enn en definert grenseverdi ble tildelt språkopplæring, mens de som skåret høyere ikke ble det.

Metode: Denne tildelingsregelen skaper en diskontinuitet i relasjonen mellom testresultat og de variablene man er interessert i. Forfatterne bruker denne diskontinuiteten for å estimere den kausale effekten av språkopplæring på økonomisk integrering, gjennom et såkalt regresjonsdiskontinuitetsdesign. Metoden er basert på antakelsen at innvandrere som ligger litt over og litt under en grenseverdi er sammenlignbare på flere observerbare variabler, med unntak av deltakelse i språkopplæringsprogrammet. For 19 observerbare variabler ved baseline finner forfatterne ingen evidens for diskontinuitet mellom språktestvariabler og disse observerbare variablene. Dette betyr at innvandrere som deltok i programmet og de som ikke deltok i programmet (kontrollgruppe) var sammenlignbare. De fleste nye innvandrere (69%) fikk en oppholdstillatelse på grunn av familiegjenforening; andre fikk opphold på grunn av status som flyktning (14%) eller arbeidsinnvandring (12%). Gjennomsnittsalderen var 29 år. De fleste (61%) var fra afrikanske land. Alt i alt fikk 25 prosent av alle innvandrere tilbud om språkopplæring, til sammen 1 479 individer. 73 prosent av alle som fikk tilbudt språkopplæring fullførte programmet i 2011. Prosentandelen som ble tildelt språkopplæring og som faktisk fulgte programmet (compliance rate) var høy, på 91 prosent.

Resultater: Studien finner en signifikant positiv effekt av 100 timer ekstra språkopplæring på sannsynligheten for å delta i arbeidsmarkedet, som er robust på tvers av ulike spesifikasjoner. En slik økning i språkopplæring fører til en økt sannsynlighet i å delta i arbeidsmarkedet på mellom 14,5 og 26,6 prosentpoeng. Studien viser forskjeller i effekter avhengig av utdanningsnivå, definert som antall år i utdanning, fra null til 17 år. Den utdanningskategorien med høyest prosentandel, dvs. 26 prosentandel av studiepopulasjonen, var ingen formell utdanning. Resultatene viser at jo høyere utdanningsnivået er, jo sterkere er effekten av språkopplæring på deltakelse i arbeidsmarkedet. Studien finner ikke noen statistisk signifikante effekter for innvandrere uten formell utdanning. Det konkluderes med at innvandrere uten utdanning har lite eller ingen nytte av språkopplæring. Når det gjelder innvandrerkategori påviser studien en signifikant større effekt for arbeidsinnvandrere sammenlignet med andre kategorier. Selv om estimater er signifikante og positive er effektene for flyktninger svakere enn for arbeidsinnvandrere. I tillegg synes språkopplæring å være mer nyttig for menn enn for kvinner.

Samlet sett finner studien en sterk effekt på deltakelse i arbeidsmarkedet (labor force participation) uten en økning i sannsynligheten for langvarig sysselsetting (employment). Denne mekanismen peker på en informasjonseffekt som tilsier at innvandrere kan få viktig informasjon om jobbsøkestrategier gjennom interaksjon med lærer og medelever. I denne sammenhengen understreker forfatterne samtidig at dataene ikke tillater å måle langtidseffekter som kan forklare den utestående økningen i sannsynligheten for langvarig sysselsetting.

Metodevurdering: Vi vurderer den metodiske kvaliteten (interne validiteten) av denne studien til å være høy. Gjennom sammenligning av innvandrere som skårer rett over og under en viss grenseverdi, studeres det variasjoner i tildeling som er tilfeldig (naturlig eksperiment). Den eksterne validiteten med tanke på overførbarheten til den norske konteksten og den spesifikke målgruppen i denne rapporten (innvandrere med lav kompetanse) vurderes derimot å være lav. Dette er fordi det er nærliggende å tro at den lave effekten på innvandrere med lav kompetanse kontra andre grupper skyldes pedagogiske faktorer ved språkopplæringen i Frankrike som kan være annerledes i Norge.

³³ den såkalte Contrat d'accueil et d'integration.

Tyskland

For Tyskland har vi inkludert to studier.

Walter (2014). Evaluation "Program zur berufsbezogenen Sprachförderung fuer Personen mit Migrationshintergrund (ESF-BAMF Program)

Formål: Walter (2014) evaluerte det nasjonale programmet rettet mot yrkesrelatert språkopplæring for innvandrere (ESF-BAMF-Program)³⁴ på oppdrag av det Føderale Ministeriet for Migrasjon og Flyktninger (BAMF) i Tyskland. Programmet ble implementert mellom 2007 og 2013. Evalueringen omfatter både en evaluering av implementeringen og effekter av ESF-BAMF-programmet. Programmet var rettet mot innvandrere med behov for språklig og faglig kvalifisering på arbeidsmarkedet. Poenget var å skape et kombinert tilbud rettet mot yrkesrelatert tysk kunnskap i tillegg til faglige kompetanser. Hovedmålet var å bedre muligheter for å bli integrert i arbeidsmarkedet eller i etter- og videreutdanning. Et kurs omfattet som regel tyskundervisning i tillegg til tre kvalifiseringselementer: Fagundervisning, praksisundervisning og bedriftsbesøk. For alle fire elementer ble det brukt et standardisert pedagogisk opplegg. Fagundervisningen var tett integrert i tyskundervisningen og omfattet basiskunnskap som var en forutsetning for integrering i arbeidsmarkedet. Målgruppen omfattet personer med innvandrerbakgrunn, svake tyskferdigheter, og som var kvalifisert for arbeidsledighetsstønad eller registrert som arbeidssøker. Mellom 2009 og 2014 deltok over 132 000 deltakere i flere enn 6 600 kurs. To tredjedeler av deltakerne i programmet var kvinner; cirka halvparten hadde bodd mindre enn ni år i Tyskland. De fleste kom fra gamle Sovjetunionen, etterfulgt av andre områder i Asia og Tyrkia. Språkferdigheter i begynnelsen av programmet ble vurdert som begrenset for de fleste; i gjennomsnitt var deltakerne lavt kvalifiserte.

Metode: Evalueringen brukte *propensity score matching*³⁵ for å identifisere kausale effekter av programmet. Hensikten med denne metoden er å finne «statistiske tvillinger», dvs. kontrollpersoner, som ligner i observerbare variabler på de i intervensjonsgruppen. Matching-estimatet måler den gjennomsnittlige tiltakseffekten på de som mottar tiltaket,³⁶ som kan måles som en absolutt eller relativ effekt. Den relative effekten brukes primært i det tilfellet hvor en skal sammenligne ulike undergrupper. For å evaluere implementeringen ble det gjort standardiserte kvalitative surveys blant tilbydere av programmet og programdeltakere.

Resultater: Når det gjelder den gjennomsnittlige programeffekten for alle deltakere for de første 18 månedene etter programstart, viser det seg negative effekter for de første månedene, såkalte innlåsingeffekter. Dette betyr at deltakelse i et program begrenser tiden som kan brukes til å finne arbeid. Det kan altså være vanskelig for deltakere å finne seg en jobb mens de deltar på programmet. Kontrollgruppen har en viss fordel på arbeidsmarkedet siden de ikke deltar på programmet. Denne fordelene skal bli mindre over tid dersom programmet virker etter sin hensikt. Den relative sysselsettingseffekten av programmet 18 måneder etter kursslutt ligger på – 5,3 prosent, som ikke er statistisk signifikant. Når det gjelder absolutte verdier, er den gjennomsnittlige sysselsettingsandelen for deltakere i programmet 13,9 prosent 18 måneder etter programslutt, mot 14,7 prosent i kontrollgruppen.

Når det gjelder effekten av programmet på deltakelse i andre arbeidsmarkedspolitiske tiltak vises det et annet bilde. Det vises at allerede 18 måneder etter programstart at 14,5 prosent av deltakerne (vs. 7,6% av kontrollgruppen) er i et annet arbeidsmarkedstiltak.³⁷ Når det gjelder ulike grupper viser programmet ulike effekter på sysselsetting. For kvinner vises det en signifikant negativ

³⁴ Program zur berufsbezogenen Sprachförderung für Personen mit Migrationshintergrund.

³⁵ For at gruppene skal være sammenlignbare skal den såkalte propensity-scoren være noenlunde identisk. Denne verdien er den for hver person estimerte sannsynligheten for å delta i programmet. For estimering av programeffekter brukes det et Kernel-Density matching estimat som måler hvordan den gjennomsnittlige sannsynligheten for å være i jobb eller i et tiltak forandrer seg gjennom programdeltakelse. Referansepunktet for endringen er kontrollgruppen som representerer den hypotetiske sannsynligheten for å være i jobb eller i et tiltak dersom de ikke deltar i ESF-BAMF-programmet.

³⁶ Average effect of treatment on the treated (ATT).

³⁷ Dette betyr at den relative kurseffekten er en økning på 90 prosent og sterk signifikant.

sysselsettingseffekt; den relative effekten av programmet er -19,3 prosent. Mens kvinnelige ikke-deltakere har en sysselsettingsandel på 12,4 prosent, 18 måneder etter programstart, har deltakerne en tilsvarende sysselsettingsgrad på 10 prosent. For menn ble det estimert positive sysselsettingseffekter; de var stort sett ikke var signifikante. Personer med lavere utdanning syntes å ha større utbytte av programmet enn de med høyere utdanning. For personer uten vitnemål påvises det en relativ kurseffekt på 10,2 prosent 18 måneder etter kursstart. Denne effekten er ikke signifikant. Blant deltakere uten vitnemål er det 11,9 prosent som er sysselsatt vs. 10,8 prosent i kontrollgruppen.

Når det gjelder programeffekter viste det seg innlåsningseffekter i de første måneder, som ble mindre over tid. Man kan derimot ikke si noe om langtidseffekter, selv om trenden er lovende. Resultatene tyder på at programmet har størst utbytte for personer med lavest utdanning. Hvorvidt disse resultatene er overførbare til denne gruppen generelt, vet vi ikke, siden resultatene ikke er signifikante.

I prosessevalueringen ga tilbydere uttrykk for at de foretrakk sammensetningen av homogene klasser når det gjelder språkkompetanse og yrkesretning, selv om dette var vanskelig å realisere i praksis. Et ESF-BAMF kurs ble som regel ledet av et team med kvalifiserte språk- og faglærere. Deltakere fikk i tillegg sosialpedagogisk støtte. Det pedagogiske konseptet omfattet tyskundervisning og kvalifiseringstiltak i form av fagundervisning, praksis og bedriftsbesøk. Resultatene fra surveyen viser til et bredt spektrum av undervisningsmetoder og -former. Ifølge deltakerne dominerte språkopplæringen fremfor yrkesrettet fagundervisning. Når det gjelder nytten av praksis, anga de fleste deltakerne at de var veldig fornøyde. Resultater viser at de fleste deltakere deltok i programmet frem til slutt, bare 9 prosent avsluttet programmet for tidlig. Ut over de synes de fleste deltakere at praksisopphold var nyttig både for å definere et ønsket yrke og for å bruke det som ble lært i programmet i praksis. Kvalifiserte lærere ble ansett som viktig element for kvalitetssikring i implementeringen. En utfordring som ble nevnt av tilbydere var rekruttering av nok kvalifiserte lærere.

Metodevurdering: Vi vurderer den metodiske kvaliteten av denne studien som middels. Når det gjelder den interne validiteten bruker studien en matching-metode som er basert på antakelsen om at uobserverbare variabler hos deltakere korrelerer med observerbare karakteristika. Metoden er dermed avhengig av at det ikke er flere uobserverbare karakteristika som predikerer deltakelse. Studien er utført i Tyskland som skiller seg fra den norske konteksten. Resultatene er derfor kun i begrenset grad overførbare til den norske konteksten.

Brücker (2016). Forced migration, arrival in Germany, and first steps toward integration

Formål: Studien til Brücker et al. (2016) bygger på surveydata av 2 300 flytninger som ble spurt om ulike temaer, for eksempel fluktveier, utdannings- og yrkesbiografier og integrering i det tyske arbeids- og utdanningssystemet.³⁸ Forfatterne studerer blant annet sammenhengen mellom sysselsetting og ulike språk-, opplærings- og veiledningsprogrammer for flyktninger for å gi en første indikasjon om hvor virkningsfulle disse programmene er. De tre ulike språk- og opplæringsprogrammene omfatter integreringskurs, fagspesifikke kurs og et innførende språkkurs. Det første integreringskurset er et tilbud fra det Føderale Departementet for Migrasjon og Flyktninger og omfatter et språkprogram som er Tysklands viktigste program og offentlig finansiert. Integreringskurs omfatter språkopplæring på i gjennomsnitt 600 timer og et orienteringskurs på 100 timer. Deltakere avslutter kurset med tysk kunnskap på nivå B1 ifølge det felles europeiske rammeverket for språk,³⁹ og de får hyppige språktester gjennom kurset for å kunne følge egen fremgang. Siden 2015 kan ikke-returnerte flyktninger og asylsøkere søke om deltakelse i integreringskurs som tilbys av Departementet. Det andre programmet, et kurs som gir avansert og praksisnær språkopplæring relatert til spesifikke yrker, tilsier at flyktninger som deltar i dette programmet vil oppnå bedre språkferdigheter enn de som deltok i integreringskurset. Det tredje programmet var et språkprogram på introduksjonsnivå, som omfattet

³⁸ Den totale populasjonen omhandlet 4 500 nylig ankomne flyktninger, og data ble samlet inn gjennom et samarbeid mellom Institute for Employment Research, the Research Centre of the Federal Office for Migration and Refugees og German Socio-Economic Panel ved German Institut for Economic Research.

³⁹ Common European Framework of Reference for Languages.

både formidling av grunnleggende og yrkesspesifikke språkferdigheter. Det fjerde programmet⁴⁰ var tenkt å bygge på flyktingers eksisterende yrkesrelaterte kompetanser og ferdigheter og ble sammenlignet med generell jobbveiledning og karriereveiledning.

Metode: Forfatterne bruker lineær regresjon med «om personen er sysselsatt ved intervjuetidspunktet» som avhengig variabel. Modellen kontrollerer for en rekke observerbare forhold som kjønn, alder, alder ved ankomst, utdanningsbakgrunn, oppholdslengde, antall barn, ansettelsesforhold før ankomst, med mer. Kontrollgruppen er de respondentene i surveyen som ikke enda hadde deltatt i et av de relevante programmene.

Resultater: For språk- og opplæringsprogrammer viser resultatene at de som hadde fullført en type språkprogram hadde en høyere sannsynlighet for sysselsetting sammenlignet med de som ikke hadde deltatt i et slikt program. Effekten er størst for programmet som gir avansert og praksisnær språkopplæring (0,304). For karriereveiledning og andre veiledningsprogrammer viser resultatene at alle de tre ulike programmene er statistisk signifikant korrelert med flyktingers sannsynlighet for å være sysselsatt. Ifølge forfatterne kan disse effektene *ikke* tolkes som kausal evidens for deres virkning, siden de flyktingene som har en større nærhet til arbeidsmarkedet og ferdigheter som er relevante for arbeidsmarkedsintegrering nettopp er de som med større sannsynlighet deltar i den type program.

Metodevurdering: Vi vurderer dermed den metodiske kvaliteten til denne studien som lav og resultatene fra denne studien utført i Tyskland er bare begrenset overførbare til den norske konteksten.

Oppsummering

Fra vesteuropeiske land har vi kun identifisert tre studier publisert mellom 2015 og 2017, en fra Frankrike av høy metodisk kvalitet og to fra Tyskland av middels og lav kvalitet. Samlet sett er kunnskapsgrunnlaget om effekt av kompetansehevingstiltak for innvandrere for disse landene forholdsvis tynt. Studiene fra Tyskland viser ikke langtidseffekter. Den ene studien kan strengt tatt ikke defineres som effektstudie. Resultatene fra den andre studien om effekten av yrkesrettet språkopplæring hos innvandrere indikerer at programmet har størst utbytte for innvandrere med lav utdanning, men det gjenstår å se hvordan effektene vil utvikle seg over lengre tid. Funnene fra den franske studien peker derimot i motsatt retning, og forfatterne konkluderer med at innvandrere uten utdanning har forholdsvis lite utbytte av språkopplæring.

4.3 Diskusjon og konklusjon

Formålet med kapittel 4 har vært å kartlegge og systematisk oppsummere forskning om effekt av kompetansehevingstiltak på arbeidsmarkedstilknytning hos innvandrere med lav kompetanse. Gjennom en systematisk litteraturgjennomgang, hurtigoversiktsmetoden, har vi funnet fire kunnskapsoversikter og tolv primærstudier. Primærstudiene vi fant er utelukkende utført i vesteuropeiske land (Frankrike, Tyskland) og nordiske land (Norge, Finland, Sverige) som kan klassifiseres som moderne velferdsstater, enten sosialdemokratiske eller konservative velferdsstater (Esping-Andersen, 1990).

Samlet sett er kunnskapsgrunnlaget eller evidensen relativt tynn, siden vi kun har identifisert tre studier utført i tre ulike kontekster (Frankrike, Finland, Norge) som vi vurderte å ha høy intern validitet. Dette er studier som i hovedsak bruker registerdata som tillater komplekse og robuste statistiske analyser.

Selv om studiene er publisert i noenlunde lignende kontekster (Nord- og Vest-Europa) er de i relativt liten grad sammenlignbare, både i forhold til type intervensjon, populasjon og forskningsdesign. Studiene viser for eksempel at språkopplæringstiltak har ulik effekt på ulike grupper innvandrere og i ulike kontekster. For Frankrike finner Lochmann et al. (2017) at innvandrere generelt får økt

⁴⁰ Perspektive für Flüchtlinge.

sannsynlighet for å delta i arbeidsmarkedet med ekstra språkopplæring. Samtidig viser denne studien ikke noen signifikant effekt for innvandrere uten formell utdanning, noe som tyder på at denne kategorien innvandrere har lite eller ingen nytte av denne typen tiltak. For Tyskland derimot, indikerer funnene i studien til Walter (2014) at yrkesrettet språkopplæring ser ut til å ha positive virkninger, særlig for innvandrere med lav utdanning. Den metodiske kvaliteten av denne kvasi-eksperimentelle studien er middels, og resultatene sier foreløpig ikke noe om langvarige effekter på innvandrernes tilknytning til arbeidsmarked. Likevel er vår vurdering at tiltaket er lovende og kan tenkes å ha noe overføringsverdi til Norge.

Også for Finland har vi funnet en studie av høy kvalitet av et lignende program (Sarvimäki & Hämmäläinen, 2016). Programmet innebærer en individualisert integreringsplan som kan kombinere ulike tiltak, for eksempel språkkurs eller andre kurs spesielt tilpasset målgruppen samt arbeidspraksis. Forfatteren konkluderer med at individualiserte integreringsplaner særlig egner seg for de innvandrerne som har lavest kompetanse og stiller svakest på arbeidsmarkedet. Forfatterne trekker fram to implikasjoner av studien: For det første at det er mulig å etablere programmer spesielt rettet mot innvandrere med lav kompetanse; for det andre viser de at det kan være nyttig ved å flytte ressurser fra mer ordinære arbeidsmarkedsprogrammer til mer spesifikke opplæringsprogram, særlig språkopplæring. Finland ansees i flere sammenhenger som forbilde for andre nordiske land, særlig når det gjelder utdanningssystemet. Gjennom det systematiske litteratursøket og kontakt med nøkkelpersoner, fikk vi informasjon om et stort forsøk i Finland, der målsettingen er å få 2000 innvandrere i arbeid etter i løpet av de neste tre årene.⁴¹ Forsøket skal etter planen evalueres, og hvorvidt forsøket kan være overførbare til andre kontekster, gjenstår å se.

De fleste studiene kan kategoriseres som kvasi-eksperimentelle og de fleste av dem studerer korrelasjoner snarere enn kausale effekter av et program eller en intervensjon. Med tanke på vårt forskningsspørsmål om effekt av tiltak har vi vurdert den interne validiteten i de fleste studiene til å være middels til lav. Dette betyr ikke per se at studien er av lav metodisk kvalitet, men at den vurderes som lav i forhold til å besvare vårt spørsmål om effekt. Den metodiske kvaliteten av en og samme studie kan altså være høy i forhold til det opprinnelige forskningsspørsmålet, men lav eller middels i forhold til problemstillingen til den forliggende litteraturgjennomgangen om *effekt*.

Samlet sett kan konkludere med at det trengs flere studier med et mer robust design for å kunne si noe mer om effekt av målrettede kompetansehevingstiltak på innvandrernes tilknytning til arbeidsmarkedet. Generelt lider de norske studiene på feltet av at det ikke har vært satt i gang tiltak som har vært randomisert. Dermed er det utfordrende for forskere å studere hvilke tiltak som kan gi økt sysselsetting blant innvandrere.

⁴¹ http://valtioneuvosto.fi/en/article/-/asset_publisher/1410877/uuden-kokeilun-tavoitteena-tyollistaa-tuhansia-maahanmuuttajia [nedlasting: 8.nov.2017]

5 Diskusjon og konklusjon

5.1 Metodiske styrker og begrensninger

Hensikten med denne rapporten har vært å systematisk oppsummere forskning om effekt av opplærings- og kompetansehevingstiltak rettet mot to målgrupper: barn av innvandrere med svake ferdigheter i skolens undervisningsspråk og voksne innvandrere med lav kompetanse. En tradisjonell systematisk kunnskapsoversikt er svært tid- og ressurskrevende. Gitt begrensninger i rammene for denne studien valgte vi å utføre en systematisk kunnskapsoversikt i et mindre format, en såkalt hurtigoversikt. En vesentlig styrke ved denne metoden ligger i det at den fortsatt bruker metoden til en «tradisjonell» systematisk kunnskapsoversikt med tanke på å være transparent og å vektlegge kvalitetsvurdering av studier, for å redusere systematiske skjevheter gjennom hele prosessen. Svakheter ligger nettopp i de skisserte begrensningene; for eksempel at tid og ressurser ikke strekker til for et mer utvidet litteratursøk og det legges opp til en mindre omfattende prosess med å presentere, syntetisere og vurdere de foreliggende inkluderte studiene og den samlede evidensen eller kunnskapen.

Et viktig poeng å drøfte er at ulike fagtradisjoner har ulike forutsetninger eller legger ulike føringer for et systematisk litteratursøk. Mens studier i medisin og naturvitenskap (harde fag) er registrert i godt indekserte databaser og er akkumulerende som gjør at det er lett å identifisere dem på et systematisk vis, er dette i mindre grad tilfelle for studier i samfunnsfag og humaniora. For å adressere denne svakheten i den foreliggende rapporten, som har en tverrfaglig, samfunnsvitenskapelig problemstilling, har vi valgt å kombinere sensitive litteratursøk i store databaser med spesifikke litteratursøk på hjemmesider og i nøkkelpublikasjoner, samt å kontakte nøkkelpersoner. Gjennom denne prosessen har vi fanget opp både studier fra tradisjonelle publiseringskanaler (f.eks. fagfelleverderte tidsskrifter) og grå litteratur⁴² for å unngå systematiske skjevheter. Slike skjevheter kan oppstå hvis man ensidig fokuserer på publiserte studier som i større grad enn grå litteratur påviser signifikante effekter.

Vi har inkludert studier med ulike typer design, for eksempel randomiserte kontrollerte forsøk, kvasi-eksperimentelle studier og naturlige eksperimenter. Felles for de inkluderte studiene er at de har en form for kontrollgruppe eller en form for kontrollbetingelser. Ved å kategorisere studier etter forskningsdesign har vi gjort en første vurdering av metodisk kvalitet i forhold til denne rapportens problemstilling. I tillegg gjorde vi en metodevurdering av hver studie, innenfor hver designkategori.

⁴² Studiene fra grå litteraturen har i større grad ikke-signifikante resultater.

5.2 Hovedfunn og implikasjoner

Formålet med denne rapporten var å gi en systematisk kunnskapsoversikt over internasjonal forskning på to områder: for det første, effekter av opplæringstilbud på nyankomne elevers læringsutbytte, og for det andre, effekter av kompetansehevingstiltak på varig tilknytning til arbeidsmarkedet for voksne innvandrere. For begge områder har vi søkt etter primærstudier og litteraturoppsummeringer internasjonalt som var publisert i tidsrommet mellom 2000 og 2017 (PICO1) og mellom 2010 og 2017 (PICO2). Overordnet finner vi ulike mønstre i den inkluderte litteraturen knyttet til de to delproblemstillingene.

Fordi vi fant svært få studier av nyankomne elever, utvidet vi populasjonen for den første problemstillingen til å gjelde barn av innvandrere med svake ferdigheter i skolens undervisningsspråk. Vi fant 18 primærstudier og en systematisk kunnskapsoversikt, publisert mellom 2004 og 2017. Bortsett fra en norsk studie ble de øvrige primærstudiene gjort i Nord-Amerika, enten USA eller Canada. Begge land har lang erfaring med innvandring. Her finner vi særlig studier om effekter av tiltak for å styrke andrespråkferdigheter, dvs. engelsk, gjerne blant «typiske» grupper innvandrere som spansktalende elever. 15 av 18 studier har studert effekter av ulike tiltak rettet mot å styrke andrespråkferdigheter, enten ferdigheter i andrespråket generelt eller ferdigheter i andrespråket som fagspråk, det vil si i kompetanse i å bruke sjangere og begreper som ikke tilhører hverdagspråket

De inkluderte studiene som ble utført i den nordamerikanske konteksten skiller seg likevel mye fra hverandre, særlig med tanke på alder, kontekst og populasjon. I tillegg har vi funnet få studier som vi vurderte til å ha høy metodisk kvalitet. Vi vurderte kun fire studier til å ha høy intern validitet, og disse studiene var svært forskjellige når det gjelder tiltak, populasjon og utfallsmål. Den samlede evidensen eller kunnskapsgrunnlaget på tvers av studiene angående effekten av opplæringstiltak rettet mot barn av innvandrere med svake ferdigheter i undervisningsspråket er svært tynn. Det forliggende kunnskapsgrunnlaget er for fragmentert og heterogent til å gjøre videre undersøkelser om effekt av tiltak på enkelte utfall ved hjelp av metaanalyser. I en metaanalyse summeres de studiene som er sammenlignbare for å finne en gjennomsnittlig effektstørrelse. Det muliggjør også å videre undersøke hva som kan forklare den variasjonen i effektstørrelse som vi ser i studiene.

Vi kan dermed konkludere med at kunnskapsgrunnlaget gjør det vanskelig å si hva slags intervensjon som vil være best å implementere i Norge. Det trengs flere studier om effekt av opplæringstiltak rettet mot barn av innvandrere med svake ferdigheter i skolens undervisningsspråk, særlig nyankomne elever.

For den andre problemstillingen, om effekter av kompetansehevingstiltak for voksne innvandrere på tilknytning til arbeidsmarkedet, har vi funnet 13 primærstudier og fire systematiske kunnskapsoversikter, publisert mellom 2012 og 2017. Alle primærstudiene ble publisert i et nord- eller vesteuropeisk land. Ti studier ble publisert i et nordisk land, mens de resterende tre studiene er utført i Tyskland og Frankrike. Vi fant tre studier som benyttet naturlige eksperimenter og som var av høy kvalitet. To er utført i nordiske land, Norge (Godøy, 2017) og Finland (Sarvimäki & Hämmäläinen, 2016), og resultatene er dermed i høyere grad overførbare til Norge. Godøy (2017) viser at regioner med høy sysselsetting blant innvandrere har mye å si for senere sysselsetting blant flyktninger og at arbeidsmarkedsfaktorer heller enn kommunale tiltak predikerer senere sysselsetting og inntekter. Bosetting av flyktninger i regioner med høy sysselsetting kan tenkes å være både et effektivt tiltak og samtidig lønnsomt, det vil si kostnadseffektiv.

For den svakeste gruppen innvandrere, det vil si innvandrere som har vært avhengig av sosialstønad en periode, viser den finske studien at individualiserte integreringsplaner, som medfører en mer effektiv bruk av ressurser, har en positiv effekt på inntekt. Den norske studien av Zhang (2015; 2016) indikerer at opplæring før arbeidspraksis øker sannsynligheten for sysselsetting i større grad enn arbeidspraksis før opplæring. Denne kvasi-eksperimentelle studien har imidlertid et svakere forskningsdesign enn de rapportert ovenfor, og resultatene bør dermed tolkes med varsomhet.

Spesielt for *voksne* innvandrere med lav kompetanse peker resultatene samlet sett på et forskningsfelt i utvikling i Europa. Vi har funnet flere nyere kunnskapsoversikter om både generelle arbeidsmarkedstiltak og kompetansehevingstiltak og en protokoll om effekt av språkopplæring for voksne innvandrere med lav kompetanse. Dette gjenspeiles også i et stort forsøk i Finland på oppdrag fra det finske arbeids- og finansministeriet, der hensikten er å få 2000 innvandrere i fast arbeid. Prosjektet startet i 2017 og varer i tre år.

I de inkluderte studiene finner vi ulike undergrupper, for eksempel flyktninger, innvandrere generelt, arbeidsinnvandrere og deltakere i introduksjonsprogrammer, som ikke nødvendigvis lar seg sammenligne. Resultatene peker delvis i ulike retninger, også for ulike grupper. For eksempel viser den franske studie at språkopplæring som en del av det nasjonale integreringsprogrammet hadde en positiv effekt på sysselsetting blant innvandrere og at effekten var størst for de med høy utdanning, mens ingen effekt ble påvist for de uten utdanning (Lochmann et al., 2017). For Tyskland finner Walter (2014) derimot det motsatte: At yrkesrettet språkopplæring har større effekt for innvandrere med lav utdanning.

Kunnskapsgrunnlaget fra disse studiene er for tynt for å dra entydige konklusjoner om effekter av kompetansehevingstiltak. Den foreliggende systematiske kunnskapsoversikten viser tydelig at det er behov for flere effektstudier med et robust design og et lengre tidsperspektiv, også for ulike grupper av voksne innvandrere. For eksempel er det hittil ikke gjort en eneste randomisert, kontrollert studie som eksperimenterer med innholdet i introduksjonsprogrammet eller andre kompetansehevingstiltak for innvandrere med lav kompetanse. Denne typen studier vil kunne tette et betydelig kunnskapshull.

På tvers av de to problemstillingene finner vi noen indikasjoner at implementeringskvaliteten kan ha mye å si for hvordan tiltak virker. Dette kommer også frem i evalueringen av introduksjonsprogrammet i Norge (Djuve et al. 2017). Evalueringen konkluderer med at implementeringen av introduksjonsprogrammet gjøres svært forskjellig i ulike kommuner. At implementeringskvalitet er viktig støttes også av en kunnskapsoversikt om tiltak for å gjennomføre videregående opplæring (Lillejord et al. 2015).

Når det gjelder en spesiell gruppe innvandrere - nyankomne elever og voksne – foreligger det frem til i dag svært lite forskning, spesielt i europeisk kontekst. Det som kan nevnes er et pågående prosjekt ved Universitetet i Potsdam, *Refugee Teacher*⁴³, med formålet å videreutdanne flyktninger med lærerbakgrunn fra hjemlandet til assisterende lærere i Tyskland, og en eksplorativ studie av «welcome classes»⁴⁴ som studerer nyankomne barn i disse klassene. I denne sammenhengen kan det også refereres til en fersk og omfattende evaluering av introduksjonsprogram i Norge (Djuve et al. 2017⁴⁵).

⁴³ <https://www.uni-potsdam.de/unterrichtsinterventionsforsch/refugee.html> [nedlasting 23.11.2017]

⁴⁴ https://www.hu-berlin.de/de/pr/nachrichten/nr1612/nr_161213_01 [nestlasting 23.11.2017]

⁴⁵ Rapporten ble publisert 30.10.2017, som ikke gjorde det mulig å inkludere studien i rapporten på like linje med alle andre.

Referanser

- Andersson Joonas, P., Lanninger, A. W., & Sundström, M. (2015). *Improving the Integration of Refugees: An Early Evaluation of a Swedish Reform*. Retrieved from
- Andersson Joonas, P., Lanninger, A. W., & Sundström, M. (2016). *Reforming the Integration of Refugees: The Swedish Experience*. Retrieved from
- Ardasheva, Y., & Tretter, T. R. (2017). Developing science-specific, technical vocabulary of high school newcomer English learners. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 20(3), 252-271.
- Arendt, J. N., & Pozzoli, D. (2013). *Effekter af beskæftigelses- og uddannelsesrettede indsatser for ikke-vestlige ledige indvandrere. En oversigt over danske og internationale kvantitative studier*. København: KORA.
- August, D., Branum-Martin, L., Cardenas-Hagan, E., & Francis, D. J. (2009). The Impact of an Instructional Intervention on the Science and Language Learning of Middle Grade English Language Learners. *Journal of Research on Educational Effectiveness*, 2(4), 345-376. doi:10.1080/19345740903217623
- Baker, C. (2006). *Foundations of bilingual education and bilingualism*. (4 ed.). Clevedon: Multilingual matters.
- Bakken, A. (2007). *Virksomheter av tilpasset språkopplæring for minoritetsspråklige elever. En kunnskapsoversikt. NOVA-rapport 10/2007*. Oslo: NOVA.
- Benmarker, H., Grönqvist, E., & Öckert, B. (2009). *Betalt etter resultat - Utvärdering av försöksverksamhet med privata arbetsförmedlingar. Rapport 2009: 23*. Uppsala: IFAU.
- Berg, S. L., Bjørnstad, R., Gran, B., Kostøl, F. B., Sønsterudbråten, S., & Kindt, K. T. (2016). *Kostnader ved mangelfull utdanning av asylsøkere og flyktninger. Rapport nr. 32-2016*. Oslo: Fafo.
- Blom, S., & Walstad Enes, A. (2015). *Introduksjonsordningen - en resultatstudie. Rapport 2015/36. Statistisk Sentralbyrå. Oslo*. Retrieved from
- Bornstein, M. H., Hahn, C. S., Putnick, D. L., & Suwalsky, J. T. (2014). Stability of core language skill from early childhood to adolescence: A latent variable approach. *Child development*, 85(4), 1346-1356.
- Bratsberg, B., Raaum, O., & Roed, K. (2017). Immigrant labor market integration across admission classes. *Nordic Economic Policy Review*.
- Brücker, H., Rother, N., Schupp, J., von Gostomski, C. B., Böhm, A., Fendel, T., . . . Kroh, M. (2016). Forced migration, arrival in Germany, and first steps toward integration. *DIW Economic Bulletin*, 6(48), 541-556.
- Bunar, N. (2010). *NYANLÄNDA OCH LÄRANDE – en forskningsöversikt om nyanlända elever i den svenska skolan. Vetenskapsrådets Rapportserie. 06:2010*. Stockholm.
- Butschek, S., & Walter, T. (2014). What active labour market programmes work for immigrants in Europe? *Journal of Migration*, 3(48).
- Calhoon, M. B., Otaiba, S. A., Cihak, D., King, A., & Avalos, A. (2007). Effects of a peer-mediated program on reading skill acquisition for two-way bilingual first-grade classrooms. *Learning Disability Quarterly*, 30(3), 169-184.
- Carlo, M. S., August, D., McLaughlin, B., Snow, C. E., Dressler, C., Lippman, D. N., . . . White, C. E. (2004). Closing the gap: Addressing the vocabulary needs of English-language learners in bilingual and mainstream classrooms. *Reading Research Quarterly*, 39(2), 188-215.
- Djuve, A. B. (2008). Nordiske erfaringer med arbeidsmarkedstiltak for innvandrere. *Søkelys på arbeidslivet*, 1, 85-98.
- Djuve, A. B., Kavli, H. C., Braanen Sterri, E., & Bråten, B. (2017). *Introduksjonsprogram og norskopplæring. Hva virker - for hvem? Fafo-rapport 2017:31*. Oslo: Fafo.
- Dæhlen, M., Danielsen, K., Strandbu, Å., & Seippel, Ø. (2013). *Voksne i grunnskole og videregående opplæring. NOVA-Rapport 7/2013*. Oslo: NOVA.
- Echevarria, J., Richards-Tutor, C., Canges, R., & Francis, D. (2011). Using the SIOP model to promote the acquisition of language and science concepts with English learners. *Bilingual Research Journal*, 34(3), 334-351.
- Echevarria, J., Short, D., & Powers, K. (2006). School reform and standards-based education: A model for English-language learners. *The Journal of Educational Research*, 99(4), 195-211.
- Esping-Andersen, G. (1990). *The three worlds of welfare capitalism*. Cambridge: Polity Press.
- Godøy, A. (2017). Local labor markets and earnings of refugee immigrants. *Empirical Economics*, 52(1), 31-58.

- Hofstetter, C. H. (2004). Effects of a transitional bilingual education program: Findings, issues, and next steps. *Bilingual Research Journal*, 28(3), 355-377.
- Implement Consulting Group. (2015). *Kunnskapsoversikt av virkninger av opplæringstiltak for voksne med svak kompetanse*. Oslo: Implement Consulting Group,.
- Jepsen, C. (2010). Bilingual education and English proficiency. *Education*, 5(2), 200-227.
- Joonas, P. A., & Nekby, L. (2012). Intensive coaching of new immigrants: an evaluation based on random program assignment. *The Scandinavian Journal of Economics*, 114(2), 575-600.
- Kamps, D., Abbott, M., Greenwood, C., Arreaga-Mayer, C., Wills, H., Longstaff, J., . . . Walton, C. (2007). Use of evidence-based, small-group reading instruction for English language learners in elementary grades: Secondary-tier intervention. *Learning Disability Quarterly*, 30(3), 153-168.
- Karlsen, J., Lyster, S.-A. H., & LERVÅG, A. (2017). Vocabulary development in Norwegian L1 and L2 learners in the kindergarten–school transition. *Journal of child language*, 44(2), 402-426.
- Khangura, S., Konnyu, K., Cushman, R., Grimshaw, J., & Moher, D. (2012). Evidence summaries: the evolution of a rapid review approach. *Systematic reviews*, 1(1), 10.
- Kleist, O. J. (2017). Flucht und Flüchtlingsforschung in Deutschland. *Policy Brief. Institut für Migrationsforschung und Interkulturelle Studien*, 1(3).
- Klem, M., Hagtvet, B., Hulme, C., & Gustafsson, J.-E. (2016). Screening for Language Delay: Growth Trajectories of Language Ability in Low-and High-Performing Children. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 59(5), 1035-1045.
- Lervåg, A., & Aukrust, V. G. (2010). Vocabulary knowledge is a critical determinant of the difference in reading comprehension growth between first and second language learners. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 51(5), 612-620.
- Lillejord, S., Johansson, L., E., C., Ruud, E., & Børte, K. (2017). *Kunnskapsbasert språkarbeid i barnehager med flerspråklige barn – en systematisk forskningskartlegging*. Oslo: Kunnskapscenter for utdanning.
- Lochmann, A., Rapoport, H., & Speciale, B. (2017). *The Effect of Language Training on Immigrants' Economic Integration-Empirical Evidence from France. (May 08, 2017). CESifo Working Paper Series No. 6460*. Leibniz-Informationzentrum Wirtschaft: Econstore.
- Matsudaira, J. D. (2005). *Sinking or Swimming? Evaluating the Impact of English Immersion*. Robert Wood Johnson Scholars in Health Policy Program, University of California, Berkeley.
- Matuchniak, T., Olson, C. B., & Scarcella, R. (2014). Examining the text-based, on-demand, analytical writing of mainstreamed Latino English learners in a randomized field trial of the Pathway Project intervention. *Reading and Writing*, 27(6), 973-994.
- Nasjonalt kunnskapssenter for Helsetjenesten. (2013). *Slik oppsummerer vi forskning. Håndbok for Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter for Helsetjenesten,.
- Nielsen Arendt, J., & Pozzoli, D. (2013). *Effekter af beskæftigelses- og uddannelsesrettede indsatser for ikke-vestlige ledige indvandrere. En oversigt over danske og internationale kvantitative studier*. København: Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning.
- Nordhagen, I. C., M., D., & Skutlaberg, L. S. (2015). *Gode grep i kvaliseringsløp. Ideas2evidence-rapport 06:15*. Bergen: Ideas2evidence. .
- Nordlund, M., Bonfanti, S., & Strandh, M. (2015). Second chance education matters! Income trajectories of poorly educated non-Nordics in Sweden. *Journal of Education and Work*, 28(5), 528-550.
- NOU. (2010:7). *Mangfold og Mestring. Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Ogden, T., Sørli, M. A., & Hagen, K. A. (2007). Building strength through enhancing social competence in immigrant students in primary school. A pilot study. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 12(2), 105-117.
- Ott, E., & Montgomery, P. (2015). Interventions to improve the economic self-sufficiency and well-being of resettled refugees: a systematic review. *Campbell Systematic Reviews*, 11(4).
- Petticrew, M., & Roberts, H. (2008). *Systematic reviews in the social sciences: A practical guide*: John Wiley & Sons.
- Raaum, O., & Torp, H. (2002). Labour market training in Norway—effect on earnings. *Labour economics*, 9(2), 207-247.
- Rogde, K., Melby-Lervåg, M., & Lervåg, A. (2016). Improving the general language skills of second-language learners in kindergarten: A randomized controlled trial. *Journal of Research on Educational Effectiveness*, 9(sup1), 150-170.

- Rogde, K., Hagen, Åste Mjelve, Melby-Lervåg, Lervåg, A. (2016). The Effect of Linguistic Comprehension Instruction on Generalized Language and Reading Comprehension Skills: A Systematic Review – Protocoll.
- Rousseau, C., Beaugard, C., Daignault, K., Petrakos, H., Thombs, B. D., Steele, R., . . . Hechtman, L. (2014). A cluster randomized-controlled trial of a classroom-based drama workshop program to improve mental health outcomes among immigrant and refugee youth in special classes. *PLoS one*, 9(8), e104704.
- Rousseau, C., Benoit, M., Gauthier, M.-F., Lacroix, L., Alain, N., Viger Rojas, M., . . . Bourassa, D. (2007). Classroom drama therapy program for immigrant and refugee adolescents: A pilot study. *Clinical child psychology and psychiatry*, 12(3), 451-465.
- Salvanes, K. V., Sandsør, A. M. J., & Wollscheid, S. (2016). *Kan tiltak rettet mot selvregulering øke elevens skoleprestasjoner? En systematisk litteraturgjennomgang. Rapport 2016:10*. Oslo: NIFU.
- Sarvimäki, M., & Hämmäläinen, K. (2016). Integrating immigrants: The impact of restructuring active labor market programs. *Journal of Labor Economics*, 34(2), 479-508.
- Short, D. J., Fidelman, C. G., & Louguit, M. (2012). Developing academic language in English language learners through sheltered instruction. *Tesol Quarterly*, 46(2), 334-361.
- Slavin, R. E., & Cheung, A. (2005). A synthesis of research on language of reading instruction for English language learners. *Review of Educational Research*, 75(2), 247-284.
- Slavin, R. E., Madden, N., Calderón, M., Chamberlain, A., & Hennessy, M. (2011). Reading and language outcomes of a multiyear randomized evaluation of transitional bilingual education. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 33(1), 47-58.
- Strøm, V., Scheel, I., Dalsbø, T., & Kirkehei, I. (2015). *Effekt av arbeidsmarkedstiltak på deltakelse i arbeidslivet for innvandrere. Rapport fra Kunnskapsenteret nr. 12-2015. Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten*. .
- Thomas, J., Newman, M., & Oliver, S. (2013). Rapid evidence assessments of research to inform social policy: taking stock and moving forward. *Evidence & Policy: A Journal of Research, Debate and Practice*, 9(1), 5-27.
- Tong, F., Irby, B. J., Lara-Alecio, R., Yoon, M., & Mathes, P. G. (2010). Hispanic English learners' responses to longitudinal English instructional intervention and the effect of gender: A multilevel analysis. *The Elementary School Journal*, 110(4), 542-566.
- Trondstad, K. R. (2014). *Introduksjonsprogram for flyktninger i norske kommuner. Hva betyr organiseringen for overgangen til arbeid og utdanning? NIBR-rapport 2014:19*. Oslo. Retrieved from
- Valentin Kvist, A. (2012). Immigrant groups, vocational training, and employment. *European Journal of Training and Development*, 36(8), 809-826.
- Valentino, R. A., & Reardon, S. F. (2015). Effectiveness of four instructional programs designed to serve English learners: Variation by ethnicity and initial English proficiency. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 37(4), 612-637.
- Wahlgren, B., Lund, K., & Geiger, T. (2010). *Integration gjennom voksen-og etteruddannelse. TemaNord 2010:557*. Copenhagen: Nordic Council of Ministers.
- Walter, T. (2014). *Evaluation "Programm zur berufsbezogenen Sprachförderung fuer Personen mit Migrationshintergrund (ESF-BAMF-Programm). Abschlussbericht. Zentrum fuer Europaeische Wirtschaftsforschung. Mannheim*. Retrieved from
- Zhang, T. (2015). *Effekter av arbeidspraksis i ordinær virksomhet: Multiple og sekvensielle tiltak. Rapport 2/2015*. Oslo: Frischsenteret.
- Zhang, T. (2016). Virker arbeidspraksis i ordinær virksomhet etter sitt formål? *Søkelys på arbeidslivet*, 33(01-02), 45-65.

Vedlegg 1: Ekskluderte studier – PICO1

Hovedforfatter (år)	Eksklusjonsgrunn
Arnot (2014)	Forskningsdesign: casestudier
Avery (2017)	Forskningsdesign: casestudie
Axelsson (2005)	Forskningsdesign: meta-studie som ikke er aktuell mht. metodiske utvalgsriterier
Baker (2006)	Utfall: ikke akademisk utfallsmål, musikkterapi mot forstyrrende atferd, men relevant sekundærutfall
Bang (2009)	Problemstilling: Ikke opplæringstilbud (læreres karaktersetting)
Block (2013)	Intervensjon og utfallsmål: School support program er rettet mot skolen (organisasjonsnivå); ingen utfall ved elevene ble målt
Bloem (2007)	Forskningsdesign: etnografisk studie
Brown (2006)	Forskningsdesign: kvalitativ studie
Carley	Forskningsdesign: intervju studie
Cervantes-Soon (2014)	Forskningsdesign: Ikke intervensjon, litteraturstudie
Chambers (2005)	Populasjon: Hispanic students (ikke nyankomne elever eller elever som er innvandrere i første generasjon)
Cheong-Clinch (2009)	Forskningsdesign: kvalitativ studie
Christensen, 2007	Intervensjon: ingen enkelt intervensjon; studie design: policy paper
Detwiler (2016)	Populasjon: language immersion education ikke rettet mot nyankomne English learners generelt
Dooley (2011)	Forskningsdesign: kvalitativ studie (intervju med 8 elever)
Driessen (2005)	Problemstilling: policy gjennomgang
Due (2016)	Forskningsdesign: kvalitativ studie; deltakende observasjon
Entorf (2008)	Problemstilling: role of peer effects
Ferfolja (2009)	Populasjon: lærer studenter
Ferfolja (2010)	Populasjon: lærere; rapportering av oppfattelsen/intrykket til lærerne av effekten.
Garcia-Reid (2015)	Intervensjon: ingen intervensjon
Gogolin (2005)	Litteraturgjennomgang av eldre studier; utfallsmål: tospråklighetsutvikling; ikke skoleprestasjoner
Gomolla (2006)	Problemstilling: skoleforbedringsstrategier som adresserer etniske ulikheter; forskningsdesign: case studier i tre ulike land
Graham (2016)	Forskningsdesign: systematic review: intervensjon: ingen tiltak
Haim (2014)	Intervensjon: ingen intervensjon, men studie av prediktorvariabler

Hovedforfatter (år)	Eksklusjonsgrunn
Hamilton (2004)	Forskningsdesign: kvalitativt studier
Hardy (2013)	Forskningsdesign: kvalitativ studie
Hetz (2016)	Forskningsdesign: kvalitativ studie, case studie
Hulusi (2010)	Forskningsdesign: kvalitativ studie, case studie
Inkheili (2017)	Forskningsdesign: kvasi-experimentell studie av veldig dårlig metodisk kvalitet
Isik-Ercan (2011)	Forskningsdesign: en situasjonsbeskrivelse av en avgrenset flyktninggruppes utfordringer og tilpasninger.
Kozulin (2006)	Språk: sammendrag foreligger kun på engelsk
Lee (2008)	Intervensjon: rettet mot lærernes profesjonelle utvikling
Luke (2011)	Forskningsdesign: ingen empirisk studie
MacNevin (2012)	Forskningsdesign: kvalitativ studie
Major (2013)	Forskningsdesign: kvalitativ studie; Intervensjon: ingen intervensjon
Matthews, 2008	Forskningsdesign: kvalitativ studie
McBrian, 2006	Intervensjon: program rettet mot flytninger som er i fare for akademisk svikt og "social death"; Utfall: atferd og holdninger; forskningsdesign: kvalitativ (rapportert)
McGlinn (2002)	Forskningsdesign: Ingen statistisk analyse, ikke kontrollgruppe (+ intervensjon, relevant populasjon)
Miller (2009)	Forskningsdesign: kvalitativ studie, ikke utfall på læringsutbytte.
Miller (2010)	Forskningsdesign: sekundærkilder om behov, teoretiske (ikke empiriske) argumenter for valg av modeller.
Montero (2014)	Forskningsdesign: ingen informasjon om kontrollgruppe
Munoz (2000)	Forskningsdesign: ingen informasjon om kontrollgruppe
Naidoo (2009)	Forskningsdesign: kvalitativ studie, etnografisk undersøkelse
Naidoo (2012)	Forskningsdesign: ingen effektstudie; kvalitativ tilnærming
Nilsson (2016)	Problemstilling: ikke empirisk studie.
Nouwen (2015)	Forskningsdesign: policy brief; Ikke en systematisk oversikt som gjør at vi kan bruke informasjonen.
Patino-Santos (2015)	Problemstilling: ikke om opplæringstilbud, kvalitativ studie
Peterson (2012)	Intervensjon: Beskrivelse av et program på universitetsnivå, ingen utfallsmål
Refugee Council (2005)	Intervensjon: ingen tiltak eller intervensjon; forskningsrapport: ingen empirisk studie
Reich, 2005	Intervensjon: ingen intervensjon; Utfallsmål: tospråklighetsutvikling, ikke skoleprestasjoner

Hovedforfatter (år)	Eksklusjonsgrunn
Riggs (2011)	Forskningsdesign: case-studie, ikke utfallsmål
Riley (2008)	Forskningsdesign: Ikke empiriske studie, mangler utfallsmål
Rodriguez (2009)	Forskningsdesign: Litteraturstudie, ikke utfallsmål
Rosenbaum (2008)	Problemstilling: ikke intervensjon, fokus på generasjonsforskjeller i prestasjoner mellom ulike innvandrergenerasjoner
Rousseau (2008)	Forskningsdesign: Litteraturgjennomgang; utfall: psykososiale utfall
Rousseau (2012)	Forskningsdesign: kvalitativ og kvantitative data; kvantitative data måler ikke læringsutbytte utfall, men psykososiale utfall
Rousseau (2008)	Utfallsmål: Beskrivelse av program, ingen utfallsmål
Simo (2012)	Utfallsmål: Beskrivelse av utdanningsorganisering, ikke utfallsmål
Skovdal (2015)	Populasjon: Litteraturgjennomgang; populasjon: svakstilte barn generelt
Soehn (2005)	Utfallsmål: tospråklig utvikling
Steele (2017)	Populasjon: både elever med engelsk som morsmål og elever med engelsk som andrespråk
Taylor (2011)	Forskningsdesign: case studier
Thomas (2002)	Studiekvalitet: lav kvalitet. Lite informasjon om deltakerne. Forskningsdesign: cross-sectional, quasi longitudinal. Ingen kontrollgruppe.
Tobin (2015)	Populasjon: ikke-Thai barn, mellom tre og seks år; Primærutfall: Ages and Stages Survey
Tregale (2015)	Forskningsdesign: populasjon: studenter ved overgang til universitet; kvalitativ studie
Troia (2004)	Intervensjon: ikke relevant i en norsk sammenheng - amerikansk dataprogram for å utvikle fonemgjenkjenning for Hispanics
White (2006)	Forskningsdesign: kvalitativ evaluering; følgeforskning; metode: lav kvalitet
Windle (2012)	Utfall: Utfallet er læreres tilnærminger, ikke elvers læringsutbytte
Woodland (2016)	Intervensjon: medisinsk screening, ikke relevante utfallsmål
Yeh (2007)	Utfallsmål: Måler ikke (språk)opplæring men kulturell tilpasning; intervensjon: peer mentoring program, utfallsmål er academic self-efficacy, well-being mm.
Zyngier (2011)	Forskningsdesign: Kvalitativ studie, utfall beskrevet kvalitativt
Åslund (2010)	Intervensjon: nabolag karakteristikk

Fullreferanser til de ekskluderte studiene

- Arnot, M., Schneider, C., Evans, M., Liu, Y., Welply, O., & Davies-Tutt, D. (2014). School approaches to the education of EAL students. *Language development, social integration and achievement*. Cambridge: The Bell Educational Trust Ltd.
- Avery, H. (2017). At the bridging point: tutoring newly arrived students in Sweden. *International Journal of Inclusive Education*, 21(4), 404-415. doi:10.1080/13603116.2016.1197325
- Axelsson, M. (2005). Mother Tongue Teaching and Programs for Bilingual Children in Sweden. In Arbeitsstelle Interkulturelle Konflikte und gesellschaftliche Integration (AKI) (Ed.), *The effectiveness of bilingual school programs for immigrant children* (pp. 108-122). Berlin: Wissenschaftszentrum Berlin fuer Sozialforschung (WZB).
- Baker, F., & Jones, C. (2006). The effect of music therapy services on classroom behaviours of newly arrived refugee students in Australia—a pilot study. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 11(4), 249-260.
- Bang, H. J., Suárez-Orozco, C., Pakes, J., & O'Connor, E. (2009). The importance of homework in determining immigrant students' grades in schools in the USA context. *Educational Research*, 51(1), 1-25. doi:10.1080/00131880802704624
- Block, K., Cross, S., Riggs, E., & Gibbs, L. (2014). Supporting schools to create an inclusive environment for refugee students. *International Journal of Inclusive Education*, 18(12), 1337-1355. doi:10.1080/13603116.2014.899636
- Bloem, N., & Diaz, R. (2007). *White Flight: Integration through Segregation in Danish Metropolitan Public Schools*. Humanity in Action, Team Denmark.
- Brown, J., Miller, J., & Mitchell, J. (2006). Interrupted schooling and the acquisition of literacy: Experiences of Sudanese refugees in Victorian secondary schools. *Australian Journal of Language and Literacy*, The, 29(2), 150.
- Carley, G., & Farnan, J. Supporting Refugee Students Transition to and Progress in Post-primary School.
- Cervantes-Soon, C. G. (2014). A critical look at dual language immersion in the new Latin@ diaspora. *Bilingual Research Journal*, 37(1), 64-82.
- Chambers, B., Slavin, R. E., Madden, N. A., Cheung, A., & Gifford, R. (2005). Enhancing Success for All for Hispanic Students: Effects on Beginning Reading Achievement. *Success for All Foundation*.
- Cheong-Clinch, C. (2009). Music for engaging young people in education. *Youth Studies Australia*, 28(2), 50.
- Christensen, G., & Stanat, P. (2007). Language policies and practices for helping immigrants and second-generation students succeed. *The Transatlantic Taskforce on Immigration and Integration, Migration Policy Institute (MPI) and Bertelsmann Stiftung*.
- Cleveland, J., & Rousseau, C. (2012). Mental health impact of detention and temporary status for refugee claimants under Bill C-31. *Canadian Medical Association Journal*, 184(15), 1663-1664.
- Detwiler, J. D. (2016). *A program evaluation on the benefits of language immersion education*. Wingate University.
- Dooley, K. T., & Thangaperumal, P. (2011). Pedagogy and participation: literacy education for low-literate refugee students of African origin in a western school system. *Language and Education*, 25(5), 385-397.
- Driessen, G., Smit, F., & Slegers, P. (2005). Parental involvement and educational achievement. *British educational research journal*, 31(4), 509-532.
- Due, C., Riggs, D. W., & Augoustinos, M. (2016). Experiences of school belonging for young children with refugee backgrounds. *The Educational and Developmental Psychologist*, 33(1), 33-53.
- Entorf, H., & Lauk, M. (2008). Peer effects, social multipliers and migrants at school: An international comparison. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 34(4), 633-654.
- Ferfolja, T. (2009). The Refugee Action Support program: developing understandings of diversity. *Teaching Education*, 20(4), 395-407. doi:10.1080/10476210902741239
- Ferfolja, T., & Vickers, M. (2010). Supporting refugee students in school education in Greater Western Sydney. *Critical Studies in Education*, 51(2), 149-162.
- Garcia-Reid, P., Peterson, C. H., & Reid, R. J. (2015). Parent and teacher support among Latino immigrant youth: Effects on school engagement and school trouble avoidance. *Education and Urban Society*, 47(3), 328-343.
- Gogolin, I. (2005). Bilingual education—the German experience and debate. *The effectiveness of bilingual school programs for immigrant children*, 133.
- Gomolla, M. (2006). Tackling Underachievement of Learners from Ethnic Minorities: A Comparison of Recent Policies of School Improvement in Germany, England and Switzerland. *Current Issues in Comparative Education*, 9(1), 46-59.
- Graham, H. R., Minhas, R. S., & Paxton, G. (2016). Learning problems in children of refugee background: a systematic review. *Pediatrics*, 137(6), e20153994.
- Grieshaber, S. J., & Miller, M. G. (2010). Migrant and refugee children, their families, and early childhood education *Contemporary Perspectives on Language and Cultural Diversity in Early Childhood Education* (pp. 167-190): Information Age Publishing Inc.
- Haim, O. (2014). Factors predicting academic success in second and third language among Russian-speaking immigrant students studying in Israeli schools. *International Journal of Multilingualism*, 11(1), 41-61.
- Hamilton, R. J., & Moore, D. (2004). *Educational interventions for refugee children: Theoretical perspectives and implementing best practice*: Psychology Press.

- Hardy, I., & Grootenboer, P. (2013). School, teachers and community: cultivating the conditions for engaged student learning. *Journal of Curriculum Studies*, 697-719
- Hetz, A. (2016). *Are you ready?-A readiness check of German primary schools for handling integration of refugee children*. University of Twente.
- Hulusi, H., & Oland, L. (2010). Using narrative to make sense of transitions: supporting newly arrived children and young people. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 15(4), 341-351.
- Inkheili, R. (2017). The Impact of Informal Education Programs on the Outof-School Syrian Refugee Children in Child-Family Centers (CFCs) in Jordan. *European Scientific Journal, ESJ*, 13(4).
- Isik-Ercan, Z. (2012). In Pursuit of a New Perspective in the Education of Children of the Refugees: Advocacy for the. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(4), 3025-3038.
- Kozulin, A. (2006). Integration of culturally different students in mainstream classes. *Erdélyi Pszichológiai Szemle*, 1, 99-105.
- Kristiina Montero, M., Newmaster, S., & Ledger, S. (2014). Exploring early reading instructional strategies to advance the print literacy development of adolescent SLIFE. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 58(1), 59-69.
- Lee, O., Maerten-Rivera, J., Penfield, R. D., LeRoy, K., & Secada, W. G. (2008). Science achievement of English language learners in urban elementary schools: Results of a first-year professional development intervention. *Journal of Research in Science Teaching*, 45(1), 31-52.
- Luke, A., Woods, A., & Dooley, K. (2011). Comprehension as social and intellectual practice: Rebuilding curriculum in low socioeconomic and cultural minority schools. *Theory into Practice*, 50(2), 157-164.
- MacNevin, J. (2012). Learning the way: Teaching and learning with and for youth from refugee backgrounds on Prince Edward Island. *Canadian Journal of Education*, 35(3), 48.
- Major, J., Wilkinson, J., Langat, K., & Santoro, N. (2013). Sudanese young people of refugee background in rural and regional Australia: Social capital and education success. *Australian and International Journal of Rural Education*, 23(3), 95.
- Matthews, J. (2008). Schooling and settlement: Refugee education in Australia. *International Studies in Sociology of Education*, 18(1), 31-45.
- McBrien, J. L. (2006). Serving the needs of at-risk refugee youth: a program evaluation. *Journal of School Public Relations*, 27(3), 326-341.
- McGlinn, J. M., & Parrish, A. (2002). Accelerating ESL students' reading progress with Accelerated Reader. *Reading Horizons*, 42(3), 2.
- Miller, J. (2009). Teaching refugee learners with interrupted education in science: Vocabulary, literacy and pedagogy. *International Journal of Science Education*, 31(4), 571-592.
- Miller, J., & Windle, J. (2010). Second language literacy: Putting high needs ESL learners in the frame. *English in Australia*, 45(3), 31.
- Munoz, M. A., & Clavijo, C. (2000). Working with Limited English Proficient Students: Input from the Field on a High School Newcomer Program.
- Naidoo Dr, L. (2012). United by Language, Literacy and Learning: Creating spaces in schools to support refugee literacy. *PRISM: a Journal of Regional Engagement*, 1(2), 5.
- Naidoo, L. (2009). Developing social inclusion through after-school homework tutoring: a study of African refugee students in Greater Western Sydney. *British Journal of Sociology of Education*, 30(3), 261-273.
- Neuner, F., Schauer, M., Roth, W. T., & Elbert, T. (2002). A narrative exposure treatment as intervention in a refugee camp: a case report. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 30(2), 205-209.
- Nilsson, J., & Bunar, N. (2016). Educational responses to newly arrived students in Sweden: Understanding the structure and influence of post-migration ecology. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 60(4), 399-416.
- Nouwen, W., Clycq, N., & Uličná, D. (2015). Reducing the risk that youth with a migrant background in Europe will leave school early. *Brussels: Migration Policy Institute Europe and SIRIUS Policy Network on the education of children and youngsters with a migrant background*.
- Patiño-Santos, A., Pérez-Milans, M., & Relaño-Pastor, A. M. (2015). We don't do anything: analysing the construction of legitimate knowledge in multilingual schools. *Pedagogies: An International Journal*, 10(4), 309-327.
- Peterson, G. (2012). "Education Changes the World": The World University Service of Canada's Student Refugee Program. *Refuge: Canada's Journal on Refugees*, 27(2).
- Refugee Council. (2005). *Daring to dream: Raising the achievement of 14 to 16 year old asylum-seeking and refugee children and young people. Research report*. London: Refugee Council.
- Reich, H. H. (2005). Bilingual Development in Primary School Age. In A. I. K. u. g. I. (AKI) (Ed.), *The effectiveness of bilingual school programs for immigrant children*. Berlin: Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung (WZB).
- Riggs, D. W., & Due, C. (2011). (Un) common ground?: English language acquisition and experiences of exclusion amongst new arrival students in South Australian primary schools. *Identities*, 18(3), 273-290.
- Riley, B. (2008). Immersing the Library in English Language Learning. *Library Media Connection*, 27(2), 26-27.
- Rodriguez, G. M., & Cruz, L. (2009). The Transition to College of English Learner and Undocumented Immigrant Students: Resource and Policy Implications. *Teachers College Record*, 111(10), 2385-2418.
- Rosenbaum, E., & Rochford, J. A. (2008). Generational patterns in academic performance: The variable effects of attitudes and social capital. *Social Science Research*, 37(1), 350-372.

- Rousseau, C., & Guzder, J. (2008). School-based prevention programs for refugee children. *Child and adolescent psychiatric clinics of North America*, 17(3), 533-549.
- Simó, N., & Telford, J. (2012). Vic: The challenges facing schools in a small, newly diverse, Catalan city. *Improving Schools*, 15(3), 211-227.
- Skovdal, M., & Campbell, C. (2015). Beyond education: What role can schools play in the support and protection of children in extreme settings? *International Journal of Educational Development*, 41, 175-183.
- Steele, T. J. (2017). English Language Teaching to Syrian Refugees in Transit. *INDEXED IN*, 2(1), 40-52.
- Söhn, J. (2005). Zweisprachiger Schulunterricht für Migrantenkinder. *Ergebnisse der Evaluationsforschung zu seinen Auswirkungen auf Zweitspracherwerb und Schulerfolg. AKI-Forschungsbilanz*, 2.
- Taylor, S., & Sidhu, R. K. (2012). Supporting refugee students in schools: what constitutes inclusive education? *International Journal of Inclusive Education*, 16(1), 39-56.
- Thomas, W. P., & Collier, V. P. (2002). *A National Study of School Effectiveness for Language Minority Students' Long-Term Academic Achievement*. Retrieved from
- Tobin, T., Boulmier, P., Zhu, W., Hancock, P., & Muennig, P. (2015). Improving outcomes for refugee children: A case study on the impact of Montessori education along the Thai-Burma border. *International Education Journal: Comparative Perspectives*, 14(3), 122-133.
- Tregale, R., Tasthan, S., Singh, S., & Unit, W. P. (2015). *From homeland to home: Evaluating the impact of LEAP-Macquarie Mentoring (Refugee Mentoring) program on mentees*. Paper presented at the Student Transitions Achievement Retention and Success (STARS) Conference. Melbourne.
- Troia, G. A. (2004). Migrant Students with Limited English Proficiency: Can Fast ForWord Language™ Make a Difference in Their Language Skills and Academic Achievement? *Remedial and Special Education*, 25(6), 353-366.
- White, K., Lewis, K., & Fletcher-Campbell, F. (2006). *Raising the Achievement of Bilingual Learners in Primary Schools: Evaluation of the Pilot/Programme. Research Report RR758*: ERIC.
- Windle, J., & Miller, J. (2012). Approaches to teaching low literacy refugee-background students. *Australian Journal of Language and Literacy*, 35(3), 317.
- Woodland, L., Burgner, D., Paxton, G., & Zwi, K. (2010). Health service delivery for newly arrived refugee children: a framework for good practice. *Journal of paediatrics and child health*, 46(10), 560-567.
- Yeh, C. J., Ching, A. M., Okubo, Y., & Luthar, S. S. (2007). DEVELOPMENT OF A MENTORING PROGRAM FOR CHINESE IMMIGRANT ADOLESCENTS' CULTURAL ADJUSTMENT. *Adolescence*, 42(168), 733.
- Zyngier, D. (2011). Raising engagement and enhancing learning: School community partnerships that work for students at promise. *Creative Education*, 2(04), 375.
- Åslund, O., Edin, P.-A., Fredriksson, P., & Grönqvist, H. (2010). *Peers, neighborhoods and immigrant student achievement: Evidence from a placement policy. Working Paper, Department of Economics, Uppsala University, No. 2010:27*, <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:se:uu:diva-139605>.

Vedlegg 2: Eksklusjonstabell: PICO2

Førsteforfatter (år)	Eksklusjonsgrunn
Barchow (2016)	Forskningsdesign: ingen studie, men en beskrivelse av et lokalt prosjekt rettet mot flyktningers behov
Born (2016)	Forskningsdesign: oversiktsartikkel (Nøkkelpublikasjon)
Breidahl (2017)	Utfall: ingen utfall relatert til arbeidslivet
Bråten (2017)	Problemstilling: innvandrersorganisasjoners rolle i integrering
Burnett (2015)	Forskningsdesign: kvalitativ studie (case studie, halvstrukturerte intervjuer)
Card (2015)	Populasjon: ikke innvandrere
Celikaksoy (2015)	Populasjon: flyttingsbarn med og uten foreldre; intervensjon: ingen intervensjon
Choi (2015)	Forskningsdesign: kvalitativ studie (deltakende observasjon)
Constant (2016)	Forskningsdesign: deskriptiv studie på europeisk flyktningpolitikk
Desiderio (2016)	Forskningsdesign: oversiktsartikkel
Ehrich (2010)	Metode: lite N (< 50)
European Parliament (2016)	Forskningsdesign: oversiktsrapport (Nøkkelpublikasjon)
Gathmann (2017)	Populasjon: innvandrere generelt; ikke kun innvandrere med lav kompetanse; intervensjon: statsborgerskap
Hanemann (2016)	Problemstilling: voksnes læring generelt; ikke relatert til arbeidsplassen
Hangartner (2016)	Problemstilling: oversikt over forskning på immigrasjon og integrasjon av flytninger og asylsøkende generelt, med særlig fokus på Finland
Hermawan (2015)	Problemstilling: læring engelsk blant en gruppe av kvinnelige flytninger; ikke relatert til arbeidsplassen
Jabbar (2016)	Forskningsdesign: kvalitativ induktiv metode; ingen kontrollgruppe
Matias (2016)	Forskningsdesign: case studie
Nieuwboer (2016)	Forskningsdesign: hovedsakelig formative evaluering; lite N
Ollis (2017)	Forskningsdesign: kvalitativ studie (case studie)
Prem (2017)	Forskningsdesign: deskriptiv studie angående språkkurs eller integrasjonskurs
Rawlings (2016)	Forskningsdesign: kvalitativ studie
Rietig (2016)	Forskningsdesign: review (Nøkkelpublikasjon)
Salant (2017)	Forskningsdesign: Ingen studie, policy paper
Schultz-Nielsen (2017)	Forskningsdesign: ingen tiltak men forløp av integrering
Souto-Otero (2015)	Problemstilling: validering av ikke-formell og uformell læring hos innvandrere
Spjelkavik (2016)	Problemstilling: ikke innvandrere
Sprietsma (2015)	Intervensjon: peer effects

Unesco (2016)	Intervensjon: voksenopplæring; forskningsdesign: case studier
Von Haaren-Giebel (2016)	Populasjon: immigranter som har fått statsborgerskap
Westin (2017)	Populasjon: andregenerasjon innvandrere (ikke nødvendigvis med lav kompetanse); masteroppgave
Wolff (2015)	Populasjon: welfare recipients in general
Åslund (2017)	Problemstilling: beskrivelse av kort- og langsiktige mønstre av arbeidsmarkedsinngang og integrasjon av ikke-arbeidsimmigranter i Sverige; populasjon: ikke eksplisitt innvandrere med lav kompetanse

Fullreferanser til de ekskluderte studiene

- Barckow, A. (2016). *With open arms—The library service run by the Bücherhallen Hamburg for refugees*.
- Born, R., & Schwefer, M. (2016). Institutional Dimensions of Successful Labor Market Integration of Refugees. *DICE Report*, 14(4), 82.
- Breidahl, K. N. (2017). Scandinavian exceptionalism? Civic integration and labour market activation for newly arrived immigrants. *Comparative Migration Studies*, 5(1), 2.
- Bråten, B., Jahreie, J., & Lillevik, R. (2017). *Innvandrerorganisasjoners rolle i integrering - Sett gjennom en statlig tilskuddsordning. Fafo-rapport 2017:14*. Oslo: Fafo.
- Burnett, K. (2015). Policy vs. practice: the effectiveness of refugee integration policies in the Czech Republic *European Spatial Research and Policy*, 22(1).
- Card, D., Kluve, J., & Weber, A. (2017). What works? A meta analysis of recent active labor market program evaluations. *Journal of the European Economic Association*.
- Celikaksoy, A., & Wadensjo, E. (2015). The unaccompanied refugee minors and the Swedish labour market. IZA Discussion Papers, No. 9306.
- Choi, J., & Ziegler, G. (2015). Literacy education for low-educated second language learning adults in multilingual contexts: the case of Luxembourg. *Multilingual Education*, 5(1), 1-21.
- Constant, A. F., & Zimmermann, K. F. (2016). Towards a new European refugee policy that works. . *DICE Report*, 14(4), 3.
- Desiderio, M. V. (2016). *Integrating Refugees into Host Country Labor Markets: Challenges and Policy Options*. Washington, DC: Migration Policy Institute. www. migrationpolicy.org/research/integrating-refugeeshost-country-labor-markets-challenges-and-policy-options.
- Ehrich, J. F., Kim, S. H. O., & Ficorilli, L. (2010). Competency-based assessment, employment and immigrant background: an exploratory investigation of adult language learners in Australia. *Language and Education*, 24(6), 485-494.
- European Parliament. (2016). *Labour market integration of refugees: strategies and good practices. Study for the EMPL Committee*. Brussels: European Parliament.
- Gathmann, C., & Keller, N. (2017). Access to Citizenship and the Economic Assimilation of Immigrants.
- Hanemann, U., & Scarpino, C. (2016). *Literacy in Multilingual and Multicultural Contexts: Effective Approaches to Adult Learning and Education*. Geneva: UNESCO Institute for Lifelong Learning.
- Hangartner, D., & Sarvimäki, M. (2017). *Dealing with the Refugee Crisis. Background report for Finland's Economic Policy Council*. Zurich.
- Hermawan, E. S. (2015). *Learning English for a life of choice in New Zealand: a case study of Afghan women refugees' bilingual class experiences in Palmerston North: a research project presented in partial fulfilment of the requirements for the degree of Master of International Development Studies, Massey University, Manawatu, New Zealand*.
- Jabbar, S. A., & Zaza, H. I. (2016). Evaluating a vocational training programme for women refugees at the Zaatari camp in Jordan: women empowerment: a journey and not an output. *International Journal of Adolescence and Youth*, 21(3), 304-319.
- Matias, A. R., Oliveira, N., & Ortiz, A. (2016). Implementing training in Portuguese for Speakers of Other Languages in Portugal: the case of adult immigrants with little or no schooling. *Language and Intercultural Communication*, 16(1), 99-116.

- Nieuwboer, C., & van't Rood, R. (2016). Learning language that matters: A pedagogical method to support migrant mothers without formal education experience in their social integration in Western countries. *International Journal of Intercultural Relations*, 51, 29-40.
- Ollis, T., Starr, K., Ryan, C., Angwin, J., & Harrison, U. (2017). Second chance learning in neighbourhood houses. *Australian Journal of Adult Learning*, 57(1), 13.
- Prem, M. (2017). Access to Resettlement Services in Germany. *Structural Context of Refugee Integration in Canada and Germany*, 119.
- Rawlings, H. (2016). *Integrating Refugees in the Swedish Labor Market: The Implementation of "entry recruitment" and "new start job" initiatives*. University of Twente.
- Rietig, V. (2016). *Moving Beyond Crisis: Germany's New Approaches to Integrating Refugees into the Labor Market*. Washington, DC: .
- Salant, B., & Benton, M. (2017). Strengthening local education systems for newly arrived adults and children
- Schultz-Nielsen, M. L. (2017). Labour market integration in Denmark. *Nordic Economic Policy Review*, 55-89.
- Souto-Otero, M., & Villalba-Garcia, E. (2015). Migration and validation of non-formal and informal learning in Europe: Inclusion, exclusion or polarisation in the recognition of skills? *International Review of Education*, 61(5), 585.
- Spjelkavik, Ø., Mamelund, S.-E., & Schafft, A. (2016). *Inkluderingskompetanse i NAV. Evaluering av forsøket Kjerneoppgaver i NAV. AFI-rapport 2016:05*. Oslo: AFI.
- Sprietsma, M., & Pfeil, L. (2015). *Peer effects in language training for migrants. ZEW-Discussion Papers, No 15-033*.
- UNESCO. (2016). *Global report on adult learning and education* Hamburg: UNESCO Institute for Lifelong Learning.
- von Haaren-Giebel, F., & Sandner, M. (2016). Naturalisation and on-the-job training: evidence from first-generation immigrants in Germany. *IZA Journal of Migration*, 5(1), 19.
- Westin, M. (2017). Second-generation immigrants and labor market integration in Sweden: The matter of local context for explaining occupation status differences between ethnic groups.
- Wolff, J., Nivorozhkin, A., & Bernhard, S. (2016). You can go your own way! The long- term effectiveness of a self- employment programme for welfare recipients in Germany. *International Journal of Social Welfare*, 25(2), 136-148.
- Åslund, O., Forslund, A., & Liljeberg, L. (2017). Labour market entry of refugees—Swedish evidence. *Nordic Economic Policy Review*, forthcoming.

First author (year), country	Program	Population (sample immigrants; age/grade)	Main outcomes (relevant for this review)	Results ⁴⁶	Study design/ level of randomization	Quality Internal and external validity	Quality assessment
Valentino (2015), USA	Four different programs: English Immersion, Transitional Bilingual, Developmental Bilingual and Dual Immersion programs	Chinese and Latino English Learners. Pupils in 2-7 grade	English language arts (ELA) and mathematics. State standardized test	<p>ELA: Students in TB score significantly higher (by 0.08 SD) on the ELA test in second grade; while students in DB score no different, and those in DI score significantly lower (about 0.19 SD lower). The estimated difference between programs in rates of growth in ELA scores from grade 2 to 7 show a somehow different picture. In general, the test score of ELs in EI increase at a rate that is significantly slower than the rate of the average student in the state. The rate at which the ELA test scores of ELs in TB increase is significantly faster than those of EI, while the rate for DB is not significantly distinguishable from those of students in EI.</p> <p>Mathematics: By second grade, the scores of EL students enrolled in EI classrooms are significantly higher than the state average (about 0.15 SD), while the scores of observationally similar ELs in TB and DB classrooms are even higher (by about 0.21 and 0.12, respectively). Scores of those in DI do not significantly differ from those in EI in second grade, which indicates that students score above the state average in math in second grade. The results show that math test scores of students receiving EI instruction grow significantly more slowly than the state average. The math scores of EL students in DB classrooms grow sig. more slowly than those in EI, by about 0.04 SD.</p>	Quasi-experimental design	Medium- high Medium	<p>Account for not being a randomized experiment, selection bias, by controlling for a variety of variables</p> <p>Study conducted in with Chinese and Latino English Learners the US</p>

First author (year), country	Program	Population (sample immigrants; age/grade)	Main outcomes (relevant for this review)	Results ⁴⁶	Study design/ level of randomization	Quality Internal and external validity	Quality assessment
Slavin (2011), USA	Treatment: Transitional bilingual education (TBE). Comparison: structured English immersion (SEI)	Hispanics Pupils in kindergarten (5 years) – grade 4	English posttests: Receptive vocabulary (PPVT), Letter-word identification, Passage comprehension, Word attack (nonword reading fluency).	No statistically significant differences at last time-point. Effect sizes (negative favored SEI): Fourth grade (One cohort): PPVT: -.29 LWID: -.31 PC: -.22 WA: -.21	Randomized in-school design.	Medium Medium	Small number of schools and small sample size in each of the cohorts. Standardized measures. Study conducted in the US with Hispanic students.
Jepsen (2009), USA	Bilingual education versus other EL programs	Native Spanish speakers Pupils in grade 1-5	California English Language Development Test (CELDT) to measure English proficiency (listening and speaking, reading and writing). The reading and writing portions of the test are standardized.	In grades one and two, students in bilingual education program have lower listening and speaking proficiency scores than other EL students. The size of this effect is large – over 0.3 standard deviations in many cases. Furthermore, the effect of bilingual education is inversely related to students' previous listening and speaking proficiency. Students with low English listening and speaking proficiency in the previous year have particularly large, negative effects of bilingual education, whereas students with higher levels of English proficiency suffer little if any negative consequences of bilingual education. For students in grades three through five, the effects of bilingual education versus other EL programs are much smaller. In several cases, the effects on English proficiency are insignificant or even positive. In terms of standard deviations, nearly all of the effects are under 0.1 standard deviations, and many are under 0.05 standard deviations. Although these effects are sometimes statistically significant, their small size suggests fewer concerns about the negative consequences of bilingual	Quasi-experiment design	Medium Medium	The authors apply different techniques to control for selection effect; however, programs/implementation are poorly described. Study conducted in the US with Native Spanish speaking students.

First author (year), country	Program	Population (sample immigrants; age/grade)	Main outcomes (relevant for this review)	Results ⁴⁶	Study design/ level of randomization	Quality Internal and external validity	Quality assessment
				education on English proficiency for older students.			
Calhoon (2006), USA	PALS (peer-assisted learning strategies).	Hispanics. Pupils in grade 1	Phoneme segmentation fluency, nonsense word fluency, and oral reading fluency (DIBELS).	The results indicated statistically significant effect (time and condition) for phoneme segmentation fluency and nonsense word fluency, but not for oral reading fluency. Large effect sizes were seen on growth for the bilingual Hispanic student in the PALS condition for phoneme segmentation fluency (.73) and nonsense word fluency (.74) but not for oral reading fluency.	Quasi experimental design	Medium Medium	Small sample size. Not randomized. Hispanic students in the US.

First author (year), country	Program	Population (sample immigrants; age/grade)	Main outcomes (relevant for this review)	Results ⁴⁶	Study design/ level of randomization	Quality Internal and external validity	Quality assessment
Hofstetter (2004), USA	Compared the effect of a transitional Spanish-English bilingual programme - Academic Language Acquisition (ALA) and Structured English Immersion (SEI).	Spanish speaking English Language Learners Kindergarten to grade 5 (K-5).	Standardized test including language, reading, mathematics, and language arts (written expression)	English language proficiency: Significant differences among groups were not found in listening and speaking ($F[3.69]=.758, p = .522$) or reading ($F[3.69]=.787, p = .505$), but rather in writing ($F[3.69]=4.18, p = .009$) Content-area assessment in English: Significant differences among groups were not found reading ($F[3.69]=.45, p = .713$), in math ($F[3.96]=.23, p = .87$), or in language arts ($F[3.96]=1.12, p = .34$)	Quasi experimental design	Low Medium-low	Only 25 students in each of the matched groups. Standardized tests. Study conducted in the US with Spanish speaking students.
Matsudaira (2005), USA	English immersion and bilingual education.	Bilingual students; students scoring between the 15 th and 98 th percentile of the LAT-test. Pupils in grade 3-8	Math and English language (reading)	For students in grade 4 participation in bilingual programs appears to have a slightly positive impact on student achievement in reading relative to English immersion classes. Mathematic achievement appears to be unaffected by program participation for students across classes.	Quasi-experiment (regression discontinuity)	Low Medium	Regression discontinuity design; Population only partly overlaps with target population. Study conducted in the US.

First author (year), country	Program	Population (sample immigrants; age/grade)	Main outcomes (relevant for this review)	Results ⁴⁶	Study design/ level of randomization	Quality Internal and external validity	Quality assessment
Academic language and academic skills							
Matuchniak (2013), USA	Pathway Project intervention	Latino English learners in middle schools and high schools (approx. ages 11-18)	Literacy analyses and use of commentary in their essays	The results from the student's literacy analyses and the use of commentary in their essays with the number of years in the treatment as independent variables showed significant effect of the intervention. Literacy analyses: The students who received 2 years of the intervention outperformed those who received only 1 year ($p = .001$, $d = .45$) and the control group ($p = .001$, $d = .53$). Commentary: The students who received 2 years of the intervention outperformed those who received only 1 year ($p = .001$, $d = .51$).	Cluster randomized controlled trial	High Medium	103 teachers were randomly assigned stratified by school and grade; Fidelity of treatment. Latino students in the US.
August (2009), USA	Quality English and Science Teaching QuEST	English language learners in 6 th grade (middle school)	Vocabulary and passage comprehension. Assessment in English for science and vocabulary knowledge used researcher-developed assessments.	Statistically significant difference between treatment and control group with moderate effect sizes for both science knowledge (Hedges' $g = .16-.25$) and vocabulary (Hedges' $g = .26 - g = .37$). The effect sizes vary as a function of whether the pretest or posttest standard deviations are used.	Cluster RCT	Medium-high Medium	Sections (N=40) randomly assigned to treatment and control; multi-level ANCOVA analysis; Both standardized and researcher-made measures. English language learners in Texas.

First author (year), country	Program	Population (sample immigrants; age/grade)	Main outcomes (relevant for this review)	Results ⁴⁶	Study design/ level of randomization	Quality Internal and external validity	Quality assessment
Kamps (2007), USA	Small-Group reading instruction	English Language learners with Spanish as the primary language, 1 st and 2 nd grade students.	Decoding and reading comprehension.	Effect sizes after assessment in Grade 2 were robust with $d = 1.39$ for real word reading and $d = 1.35$ for reading comprehension. The students that received direct instruction showed a statistically significant greater growth than the students that got balanced literacy instruction for both nonword reading and real word reading in Grade 1.	Quasi-experimental design.	Medium Medium	Randomized on school level using a stratified procedure. Randomization with 16 schools. Standardized measures. ELL students in the US.
Carlo (2004), USA	An intervention was designed to enhance fifth graders' academic vocabulary.	Hispanics English Language Learners in 5 th grade.	Vocabulary and reading comprehension.	The students in the intervention group scores showed a greater growth than the comparison group on taught words in the intervention (.34), depth of vocabulary knowledge, on understanding of multiple meanings and on reading comprehension (.08). The intervention effects were as large for the ELL students as for the English only students.	Quasi-experimental design.	Medium	Randomization of classrooms within each school. Study conducted in the US with Hispanic students.
						Medium	
Echevarria (2011), USA	Sheltered Instruction Observation Protocol (SIOP) Model	English-language learners (ELLs) in middle school (6 th -8 th grade)	Writing	The results were statistically not significant. The low statistical power in the study the effect sizes indicate that the effect of SIOP on the nonessay component of the posttest was associated with $g = .103$, whereas the effect on the effect on the essay component yielded $g = .197$.	Cluster-randomized trial (school level).	Medium Medium-Low	Randomization with a small number of schools. (10 schools). Study conducted in the US with English-language learners (ELLs).

First author (year), country	Program	Population (sample immigrants; age/grade)	Main outcomes (relevant for this review)	Results ⁴⁶	Study design/ level of randomization	Quality Internal and external validity	Quality assessment
Echevarria (2006), USA	SIOP	English-language learners (ELLs) in middle school (6 th – 8 th grade)	Writing	Comparisons between intervention and comparison groups on the total writing score indicated that the participants whose teachers were trained in the SIOP model made significantly better gains in writing than did the comparisons group. The effect size of the intervention for the intervention group was $d=.833$.	Quasi-experimental design	Medium Medium-Low	Not randomized or controlled for differences between the students in the two groups. Study conducted in the US. Student population is predominantly Hispanics and Asian. No information on first or second-generation immigrants
Short (2012), USA	Sheltered Instruction Observation Protocol (SIOP) mode instruction	English Language Learners in middle and high school	English Language achievement.	The difference between the two groups at posttest was statistically significant with an effect size of $d=.23$ (total score).	Quasi-experimental design	Low Medium	Two school Districts. Not randomly assigned. Standardized measure. Not controlled for pre-test ability in the analyses. Study conducted in the US.
Ardasheva (2017), USA	Science Vocabulary Support (SVS) program	High school newcomer ELs.	Science specific vocabulary	The results on the total scores indicated significant pre-to-post gains in student science vocabulary retention, $t(60) = 4.55$, $p < .005$, with a practically meaningful, medium effect size, Cohen's $d = .59$. Second, paired sample t-test analyses of student pre-to-post gains by task, suggested that both test formats, verbal and picture, yielded comparable results: $t(60)=3.07$, $p<.005$, Cohen's $d=.43$ and $t(60)=3.93$, $p<.005$, Cohen's $d=.60$. The non-significant interaction (time * test format), $F(1,60)=.22$, $p=.64$, indicated that the pre-to-post gain differences were statistically similar for both picture and verbal formats.	Quasi-experimental design	Low Medium	No randomization; no "real" control group High school newcomer (close to the population).

First author (year), country	Program	Population (sample immigrants; age/grade)	Main outcomes (relevant for this review)	Results ⁴⁶	Study design/ level of randomization	Quality Internal and external validity	Quality assessment
Other programs							
Rousseau (2007), Canada	Drama therapy	Newly arrived immigrants and refugee adolescents (12-18 years of age)	Grade point average (GPA) in mathematics and French	Regression analysis controlling for group differences at baseline confirmed significant post-test differences in mathematics GPA between the experimental and control group ($ss=-.167$). No significant improvement was reported in either group between the first and the last report cards with regard to overall French results.	Quasi-experimental study	Medium Medium - high	Not random assignment; a pilot study with a small sample Study conducted in the French speaking part of Canada with newly arrived immigrants (close to target population)
Rousseau (2014), Canada	School-based drama workshop program. Comparison condition is a tutoring group and control group.	First and second generation Immigrants. Emotional and behavioral disturbances (EBD). High school students (7.-10. graders).	Students' grade in mathematics and French. First and the last report card.	Including baseline, treatment group, gender and interaction as covariates to both French and mathematics, there is no significant difference in either drama workshop or compared to including baseline, treatment group, gender and interaction as covariates to both French and mathematics, there is no significant difference in either drama workshop or tutoring group compared to control group.	Cluster RCT; classrooms	Medium-high Medium	Good description of the study design (intervention; analysis), and limitations; protocol; minor attrition; fidelity of tools intervention (manualized) Study conducted in the French speaking part of Canada with First and second generation Immigrants.

First author (year), country	Program	Population (sample immigrants; age/grade)	Main outcomes (relevant for this review)	Results ⁴⁶	Study design/ level of randomization	Quality Internal and external validity	Quality assessment
Ogden (2007)	PALS (Positive behavior, interactions and learning environment in school)	Students with Norwegian as their second language. grade 2-5 students in Norwegian schools.	Academic achievement.	Only a marginally significant intervention effect was detected when the immigrant students' academic competence was compared between the PALS and the comparison schools group ($F(1,46)= 3.3$, $p=.075$, $d = .60$).	Quasi-experimental study.	Medium Medium -High	A small sample. Active control group. Not randomized. Norwegian study with a population very close to target population. A pilot study of a widely used school- program.

Vedlegg 4: Skjema for vurdering av primærstudier (evidenstabell) - PICO2

First author (year), country	Program	Population	Main outcomes (relevant for this review)	Main results (relevant for this review)	Study design	Quality (internal and external validity)	Quality assessment
Godøy, 2017, Norway	Settlement program	Refugee immigrants who comply with the settlement program are provided with basic housing, until they are able to find more permanent living arrangements.	Earnings	<p>Being settled in a labor market region with high immigrant employment rate increases later annual labor earnings. Based on the estimates in the basic model, if all resettlement refugees were placed in the labor market region with the highest immigrant employment rate, predicted average earnings would be 22% higher.</p> <p>Extended models find no evidence that this is driven by differences in population size, peer effects, or local differences in social programs organized by the municipalities. Moreover, the relationship is not driven by individual scarring effects: when controlling for the contemporaneous employment rate in the assigned region, effects of initial conditions disappear. Rather, the effects appear to be due to persistence in local labor market conditions combined with limited geographical mobility in response to adverse labor market conditions.</p>	<p>Natural experiment;</p> <p>Quasi-random assignment to municipality and labor market region</p>	<p>High</p> <p>High</p>	Compares labor market regions with high and low unemployment, exploiting the fact that assignment of refugee to municipality is essentially random. As each region consists of several municipalities, she manages to study if differences between municipalities has similar effects, but does not find this. Conclusion: labor markets, rather than social policies, predict later employment and earnings.
Zhang (2015, 2016), Norway	Training efforts and work placement	Immigrants, mostly first generation. 25% of total sample.	employment	Negative lock-in effects during the training period, and positive effects thereafter. Positive effects outweigh negative effects for migrants. Train-place increases employment probability by 3.4 percentage points, while place-train increases probability by 0.9 percentage points (from a baseline of 51.6 percent reaching employment).	<p>Quasi-experiment;</p> <p>multivariate regression analysis; no random assignment</p>	<p>Medium</p> <p>High</p>	The analysis uses a "timing of events" methodology, where one supposes that probabilities during and after the program would have been the same as in other periods, given similar individual characteristics. Need to assume no anticipation of the program or its effect, and that effects will be proportional in time periods. The study is methodologically very strong given the data at hand, but does not lean on random assignment.

First author (year), country	Program	Population	Main outcomes (relevant for this review)	Main results (relevant for this review)	Study design	Quality (internal and external validity)	Quality assessment
Bratsberg (2017), Norway	Educational attainment acquired in Norway: less than secondary, secondary, tertiary, below highest (prior) attainment	Labor migrants from EU countries and refugees and family immigrants from low-income countries. Migrants aged 25-62 in 2014, who were 18-47 at year of entry, and entered between 1993-2014.	Employment Social insurance	Male refugees with upper secondary school from Norway have an average employment rate that is 13.6 percentage points higher than those with similar attainment from abroad. This differential is very large (27.3 percentage points) for women. For both genders, Norwegian education is associated with significantly higher employment rates across all admission classes, unless the attainment is basic (below completed upper secondary school).	Longitudinal study; multivariate regression analysis	Low High	Many unobservable factors may determine whether a person takes education in Norway (selection effect). The strong correlation found in this paper may be interesting in itself, but does not say anything about the effect of education.
Blom (2015); Tronstad (2015), Norway	Organisasjon av introduksjonsprogram	Deltakere i introduksjonsprogram som er registrert i Nasjonalt introduksjonsregister i perioden 2006-2012.	Overgang til arbeid eller utdanning etter endt program	Ingen effektstudie. Individkjennetegn viktigst for måloppnåelse (særlig alder), dernest programfaktorer (særlig ordinært arbeid godkjent som del av kurset og støtte til godkjenning av utdanning), til sist kommunefaktorer (særlig ledighet). Separate modeller etter kjønn. Ordinært arbeid som del av kurset spesielt høyt korrelert med utfall for kvinner.	Quasi-eksperiment; multivariate og logistisk regresjonsanalyse	Medium High	Dette er en analyse av variabler som er korrelert med sysselsetting/utdanning, men personer på programmet sammenliknes ikke med personer som ikke deltok.
Sarvimäki, (2016), Finland	Active labor market program and its restructuration	A 90% random sample of immigrants who arrived between January 1990 and April 1999, and we focus on those who were targeted by the policy (immigrants arriving at ages 16–60 and either registered as unemployed job seekers or receiving social assistance during their first 3 years in Finland).	Earnings in period 2000-2009, social benefits, any employment in period, time between arrival and first job, total days of employment	We find a €7,286 jump in cumulative earnings in the 2000s and a 35 % point increase in the likelihood of receiving an integration plan. Together, these estimates yield a LATE (=Local Average Treatment Effect) of a €20,916 increase in earnings over the decade. The LATE estimate corresponds to a 47% increase in their earnings. On social benefits, they find a LATE of €8,017 corresponding to a 13% decrease in benefits. We find no evidence of impacts on the likelihood of any employment, the time to the first job, or the total days employed. For a subgroup, who might represent to the least successful, the results indicate that without integration plans they would have earned 4,500 Euro per year and collected more than 6,000	Natural experiment; regression discontinuity design; analysis draw on a 90% random sample of immigrants	High High	A methodologically very convincing study (natural experiment); regression discontinuity design; random sample of immigrants

First author (year), country	Program	Population	Main outcomes (relevant for this review)	Main results (relevant for this review)	Study design	Quality (internal and external validity)	Quality assessment
		Compliers: Average age 35, 13% refugees, 56% Russian/Soviet born, 20% Asian, 10% African		<p>Euro benefits during 2000s. In comparison, the correspondent earnings and benefits among immigrants who arrived between May and December 1997, but did not get any integration plan, were 9,400 and 3,300 Euros respectively.</p> <p>This paper presents evidence that individualized integration plans had a large positive impact on the earnings of disadvantaged immigrants in Finland. These gains appear to accrue from a more efficient use of existing resources. We find no evidence of the reform having an impact on the total amount of training.</p>			
Andersson Joona (2015, 2016), Sweden	Establishment Reform, transferring the responsibility for Establishment of newly arrived refugees from the municipalities to the central government.	Newly arrived refugees, aged 20 and 64, who have been granted residence permits.	employment, earnings, educational activity	<p>Short-term effects of the reform on employment, earnings and educational activity. It is shown that the estimated effect of the Reform is small in absolute value and not statistically significant.</p> <p>The probability of any employment during the year is significantly higher for the intervention group in the second and third year after program start; it was shown to be about 1.8 percentage points higher for participants in the Establishment program in the second year after the reform and about 2.7 percentage-points higher in the third year after all control variables had been included. This corresponds to about 5.7 percent higher employment rates for the treatment group in the second year and about 7.5 percent higher employment rates in the third year. Even though the estimates suggest a somewhat larger effect in the third year, this difference is not statistically significant.</p> <p>For earnings, the results indicate a stronger effect of the reform, about 20 percent higher earnings for the intervention group after the second year and about 22 percent higher after the third year, but no effect after the first year.</p> <p>Outcomes appear to improve over the three years for both groups, but more for the</p>	Quasi-experiment; Multivariate analyses	Medium Medium	Assumes that there would be similar trends for refugees who arrived up to one year after the reform to those arriving the year before, conditional upon observables. Does not hold if e.g. Somalis who were twice as many in comparison group have a different trend in employment (not only level). Placebo test does not handle year-specific differences

First author (year), country	Program	Population	Main outcomes (relevant for this review)	Main results (relevant for this review)	Study design	Quality (internal and external validity)	Quality assessment
				intervention group. The difference is particularly high for earnings: the treatment group had significantly higher earnings in the second and third year after program start, about five percentage-points higher and about 20 percent higher than the control group.			
Nordlund (2015), Sweden	Second Chance Education	Poorer educated adults, i.e., individuals who have had at most compulsory education (9 years or less); subpopulation: Non-Nordics residing in Sweden between 21 and 34 years old in 1992.	wage trajectories over a long period of time	The mean income trajectory of non-Nordics seems to be enhanced by SCE not only relative to the non-Nordics who did not participate in SCE but also relative to the low educated in general. Non-Nordics participating in SCE during 1992-1997 did it better than their counterparts not participating in SCE. In 1992, 32-53% of those who participated in SCE later in that decade lacked a work income. These percentages were markedly lower in 2003, 13-21%.	Quasi-experiment; descriptive analyses (% share without labour market income among non-Nordics); OLS regression analysis	Low Medium	control group (Nordics) not directly comparable to non-Nordics; non-Nordics not appropriately described; different to draw conclusions on the effect for non-Nordics; for non-Nordics study uses exceptionally descriptive analyses.
Valentin Kvist (2012); Sweden	Swedish Labor Market Training Program	Applicants for vocational training program; subgroup: European immigrants (17%) and non-European immigrants (17%)	Employment during three years after onset	Positive correlation in year 1 and 2 (13% increase per year for Europeans, 11% increase for non-Europeans), no effect in year of intervention. Largest effect for European migrants (mostly from Balkans).	Quasi-experiment; Structured equation modelling	Low Medium	No discussion of why some were selected for training; lack of random assignment. Differences between treatment and control groups other than cognitive ability may cause different employment outcomes. Linear structured modelling is highly restrictive (e.g. if correlations are curved)
Lochmann (2017), France	Language training as one component of le Contrat d'accueil et d'integrations (CAI)	Immigrants from the outside the EU and Switzerland, at least 18 years old and not granted their residence permit at the end of 2009. Subgroup:	Economic integration: labor force participation; employment status; type of contract; type of employment; income;	According the effect of additional 100 hours of training on the probability of participating in the labor force, a significant positive effect was observed. An increase by 100 hours of language training leads to a raise in the probability of participating in the labor force between 14.5 and 26.6 percentage points. The author considers this as a sizable effect, since the probability of labor force participation on	Natural experiment; Regression discontinuity design	High High	By comparing migrants scoring just above and just below the threshold, the study exploits variation in assignment which is essentially random.

First author (year), country	Program	Population	Main outcomes (relevant for this review)	Main results (relevant for this review)	Study design	Quality (internal and external validity)	Quality assessment
		immigrants differing in terms of education level	French language knowledge (written and spoken)	average is 77 percent. The higher the education, the larger the impact of language training on labor force participation. For certain specifications, no statistical significance was found for individuals with no schooling.			
Walter (2014), Germany	A program with is addressing job related language skills for employees with migration background (Berufsbezogene Sprachfoerderung fuer Personen mit Migrationshintergrund)	Job seekers with immigrant background, in need of a language and skill qualification for the labor market. 72 percent females and 28 males participated	Employment; another labor market specific program	At the beginning of the observation period of 18 month, strong negative effects (lock-in effects) can be shown; this effect is weakening over time. 18 months after program start the relative effect on employment is 5.3 percent, which is not statistically significant. In absolute terms is the average employment rate among the participants after 18 months, 13.9 percent compared to 14.7 percent of the control group. For education level, it can be shown stronger effects; for those with lower education, the effects are stronger; for participants without school degree it is shown a program effect of 10.2 percent after program start. However, the difference between participants (11.9 %) and controls (10.8%) is not statistically significant.	Quasi-experiment; Propensity score matching	Medium Medium	Propensity score matching relies on that non-observables variables are correlated with observable characteristics. Depends on there not being other unobserved characteristics that predict participation.

First author (year), country	Program	Population	Main outcomes (relevant for this review)	Main results (relevant for this review)	Study design	Quality (internal and external validity)	Quality assessment
Brücker (2016), Germany	Language courses and career counselling / other advisory services	Representative survey of recently arrived refugees; education average 10 years	Employment	Positive correlations	Pre-/post comparisons; Regression analysis	Low Medium	Pure correlational study. Representative survey (but not register data).

Vedlegg 5: Referanse og sammendrag av inkluderte primærstudier – PICO1

Ardasheva, Y., & Tretter, T. R. (2017). Developing science-specific, technical vocabulary of high school newcomer English learners. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 20(3), 252-271.

This paper reports on the curriculum development stage for a larger science–literacy intervention for secondary school newcomers enrolled in an urban US school. After providing background to the study, we review literature on effective vocabulary instruction and report on the Science Vocabulary Support program development, refinement, and preliminary effectiveness evaluation in a sample of 92 emergent bilinguals. Results indicated that pre-to-post gains in student vocabulary retention were statistically ($p < .005$) and practically ($d = .59$) significant. These results, corroborated by weekly quizzes and interview and observational data, highlight the merit of specifically targeting science-specific, technical vocabulary for instructional interventions.

August, D., Branum-Martin, L., Cardenas-Hagan, E., & Francis, D. J. (2009). The Impact of an Instructional Intervention on the Science and Language Learning of Middle Grade English Language Learners. *Journal of Research on Educational Effectiveness*, 2(4), 345-376.

The goal of this study was to assess the effectiveness of an intervention—Quality English and Science Teaching (QuEST)—designed to develop the science knowledge and academic language of middle grades English language learners studying science in their second language and their English-proficient classmates. Ten sixth-grade science teachers in 5 middle schools in a large south Texas district participated in the study. For each teacher, 2 sections were randomly assigned to the intervention, Project QuEST, and 2 sections were randomly assigned to the district curriculum. The sample of students included English language learners, former English language learners, and fluent English-speaking students. Treatment effects were tested separately for science knowledge and vocabulary using a 3-level multilevel analysis of covariance (students nested within section, sections nested within teacher, and teacher) with the analogous pretest serving as the covariate. Analyses included fixed effects of treatment assignment and the covariate. Treatment effects were tested at the level of the section. Results indicated that posttest differences favoring the treatment group sections were statistically significant for both science knowledge and vocabulary.

Calhoun, M. B., Otaiba, S. A., Cihak, D., King, A., & Avalos, A. (2007). Effects of a peer-mediated program on reading skill acquisition for two-way bilingual first-grade classrooms. *Learning Disability Quarterly*, 30(3), 169-184

The purpose of this study was to examine the effect of a supplemental peer-mediated reading program on reading achievement of first graders ($N = 76$) in a two-way bilingual immersion (TWBI) program. Nearly 80% of students were Hispanic; of these, 24 were identified as English language learners (ELLs). Classrooms were randomly assigned to peer-assisted learning strategies (PALS) or contrast condition. PALS students participated in a 30-hour peer-mediated early literacy intervention that was conducted three times a week. Results showed statistically significant differences, with large effect sizes favoring PALS on phoneme segmentation fluency, nonsense word fluency, and oral reading fluency. Additionally, disaggregated results analyzed by subgroups (ELLs and English proficient) revealed a differential pattern in response to intervention. Implications of findings in relation to research and practice are discussed.

Calhoun, M. B., Al Otaiba, S., Greenberg, D., King, A., & Avalos, A. (2006). Improving Reading Skills in Predominantly Hispanic Title 1 First-Grade Classrooms: The Promise of Peer-Assisted Learning Strategies. *Learning disabilities research & Practice, 21*(4), 261-272.

The purpose of this study was to examine the efficacy of a supplemental peer-tutoring reading program on phonological and reading fluency skills of first graders (N = 78) who were in predominantly Hispanic Title 1 classrooms. Sixty-eight percent of the students were Hispanic, all were English speaking. Six classrooms were randomly assigned to either the peer-assisted learning strategies (PALS) program or a control condition. PALS students participated in a peer-mediated early literacy intervention three times a week for 20 weeks for a total of 30 hours. Reading fluency measures taken at fall, winter, and spring showed statistically significant differences favoring PALS on phoneme segmentation and nonsense word fluency. Additionally, results analyzed by ethnic subgroups (Hispanic and non-Hispanic) revealed a differential pattern of response to PALS intervention. Social validity questionnaires reported that teachers and students viewed PALS in a positive light.

Carlo, M. S., August, D., McLaughlin, B., Snow, C. E., Dressler, C., Lippman, D. N., . . . White, C. E. (2004). Closing the gap: Addressing the vocabulary needs of English-language learners in bilingual and mainstream classrooms. *Reading Research Quarterly, 39*(2), 188-215.

Gaps in reading performance between Anglo and Latino children are associated with gaps in vocabulary knowledge. An intervention was designed to enhance fifth graders' academic vocabulary. The meanings of academically useful words were taught together with strategies for using information from context, from morphology, from knowledge about multiple meanings, and from cognates to infer word meaning. Among the principles underlying the intervention were that new words should be encountered in meaningful text, that native Spanish speakers should have access to the text's meaning through Spanish, that words should be encountered in varying contexts, and that word knowledge involves spelling, pronunciation, morphology, and syntax as well as depth of meaning. Fifth graders in the intervention group showed greater growth than the comparison group on knowledge of the words taught, on depth of vocabulary knowledge, on understanding multiple meanings, and on reading comprehension. The intervention effects were as large for the English-language learners (ELLs) as for the English-only speakers (EOs), though the ELLs scored lower on all pre- and posttest measures. The results show the feasibility of improving comprehension outcomes for students in mixed ELLEO classes, by teaching word analysis and vocabulary learning strategies.

Echevarria, J., Richards-Tutor, C., Canges, R., & Francis, D. (2011). Using the SIOP model to promote the acquisition of language and science concepts with English learners. *Bilingual Research Journal, 34*(3), 334-351.

In this article we report findings from research through the Center for Research on the Educational Achievement and Teaching of English Language Learners (CREATE), a National Research and Development Center. In our study we examined the efficacy of a model of instruction for English learners, the Sheltered Instruction Observation Protocol (SIOP) Model, in one content area, science. Assessments measured the acquisition of academic language and science concepts among English learners, former English learners, and English Only students in middle school science classrooms. Results indicated that students in the SIOP group performed better than controls, although not to a significant degree. Reasons for these findings are explored. Due to differential attrition of schools in the control group, caution must be used in interpreting the study's findings. (Contains 6 tables.)

Echevarria, J., Short, D., & Powers, K. (2006). School reform and standards-based education: A model for English-language learners. *The Journal of Educational Research, 99*(4), 195-211.

The authors examined a model of instruction for English-language learners (ELLs) who were learning academic English while they tried to meet content standards required by the nation's education reform movement. In previous work (J. Echevarria, M. E. Vogt, & D. Short, 2000), the authors developed and validated a model of instruction (Sheltered Instruction Observation Protocol; SIOP model) for ELLs. In this study, the authors tested the model for its effects on student achievement. Findings revealed that students whose teachers implemented the SIOP model performed slightly better than did a comparison group on an expository essay writing task, which closely approximated academic assignments that ELLs must perform in standards-based classrooms.

Hofstetter, C. H. (2004). Effects of a transitional bilingual education program: Findings, issues, and next steps. *Bilingual Research Journal*, 28(3), 355-377.

This study examined the effectiveness of a transitional Spanish–English bilingual program, Academic Language Acquisition (ALA), in enhancing K–5 students' English-language proficiency, as well as their English performance in academic subject areas, in comparison with the Structured English Immersion (SEI) process.¹ An existing reading program, Success for All (SFA), served as a confounding influence because it had similar goals for reading development and included English-and Spanish-language curricula. Given 4 years of enrollment in their respective programs, ALA and SEI students, regardless of participation in SFA, were scoring on par with one another as a group. This phenomenon occurred with content-based tests (reading, mathematics, and language arts) and in the reading and listening and speaking portions of the California English Language Development Test, an English-language proficiency measure. The only statistically significant difference among student groups was that students in both ALA and SFA appeared to be scoring at a lower level on the California English Language Development Test writing portion than matched peers in the other three groups of interest (participants in ALA but not SFA, participants in both SEI and SFA, and participants in SEI but not SFA). Additional findings, theoretical and methodological issues, and implications for future research are featured.

Jepsen, C. (2010). Bilingual education and English proficiency. *Education*, 5(2), 200-227.

In 2001, California instituted a statewide test measuring English proficiency for English learners, students who are not proficient in English. In 2003 and 2004, nearly 500,000 English learners in grades 1-5 took this test each year. The relationship between bilingual education receipt and English proficiency is estimated using value-added regression models for each section of the test—listening and speaking, reading, and writing. In these regression models, students in bilingual education have substantially lower English proficiency of 0.3 standard deviations or more compared with other English learners in first and second grades. In contrast, the difference between bilingual education and other programs is usually less than 0.1 standard deviations for students in grades 3-5. These results hold for ordinary least squares, school fixed effects, and propensity score models.

Kamps, D., Abbott, M., Greenwood, C., Arreaga-Mayer, C., Wills, H., Longstaff, J., . . . Walton, C. (2007). Use of evidence-based, small-group reading instruction for English language learners in elementary grades: Secondary-tier intervention. *Learning Disability Quarterly*, 30(3), 153-168.

This experimental/comparison study of secondary-level, small-group instruction included 318 first- and second-grade students (170 ELL and 148 English-only) from six elementary schools. All schools served high numbers of ELL students with varying school SES in urban and suburban communities. Experimental schools implemented a three-tier model of intervention. In addition to primary-tier reading instruction, the second-tier, small-group experimental interventions included use of (a) evidence-based direct instruction reading curricula that explicitly targeted skills such as

phonological/phonemic awareness, letter-sound recognition, alphabetic decoding, fluency building and comprehension skills; and (b) small groups of 3 to 6 students. Students at comparison schools were not exposed to a three-tier reading program but received (a) an ESL intervention using balanced literacy instruction with a focus on word study, group and individual story reading, and writing activities; and (b) small groups of 6 to 15 students. The ESL/balanced literacy intervention was generally in addition to primary reading instruction. Results indicated generally higher gains for ELL students enrolled in direct instruction interventions. Implications for research and practice are discussed.

Matsudaira, J. D. (2005). *Sinking or Swimming? Evaluating the Impact of English Immersion*. Robert Wood Johnson Scholars in Health Policy Program, University of California, Berkeley.

In recent years, the role of bilingual education as the dominant pedagogy for teaching immigrant students has been challenged by federal and state policy reforms. Critics of bilingual education contend that bilingual programs hinder achievement by reducing incentives to learn English and by trapping students in classrooms with low-performing peers. Proponents argue that learning occurs most rapidly when students master concepts in their native language first, and therefore that bilingual education programs promote achievement. To distinguish between these competing views, I exploit quasi-random assignment of students to bilingual and mainstream (English-immersion) classes generated by discontinuous program eligibility rules in a large urban school district. In the District, eligibility for bilingual programs is determined by a test of English proficiency: students scoring below a preset threshold level are eligible for bilingual classes and students scoring above this threshold are not eligible. Using information on achievement and program participation from a large administrative data set, I compare students scoring just below and just above this threshold for several years following the proficiency test. Compared to students scoring just above the threshold, students scoring just below it are nearly 90 percent more likely to participate in a bilingual program and are surrounded by peers with significantly lower average achievement scores. Despite these striking differences in classroom environments, however, I find negligible differences in achievement in both reading and math (measured by tests given in English) across these two groups of students. These results speak directly to current policy debates over the most effective methods to educate immigrant children. In addition, the results inform a broader debate regarding the importance of educational peer effects, as bilingual programs involve learning in classes surrounded by a group of peers who have markedly lower average achievement scores and are more similar in ethnic background compared to mainstream English-immersion classes.

Matuchniak, T., Olson, C. B., & Scarcella, R. (2014). Examining the text-based, on-demand, analytical writing of mainstreamed Latino English learners in a randomized field trial of the Pathway Project intervention. *Reading and Writing, 27*(6), 973-994.

This study reports on the effects of the Pathway Project, a professional development intervention aimed at supporting the academic language development of English Learners (ELs). Using a subset of data collected during a multi-site cluster randomized controlled trial involving nine middle and six high schools in an urban, low-income school district over 3 years, this study examines how the Pathway Project intervention impacted ELs' abilities to analyze literature, use academic words, and include commentary in their essays. A total of 103 English teachers were stratified by school and grade and randomly assigned to the intervention or control group. Each year, Pathway teachers participated in 46 hours of training and learned how to apply a cognitive strategies approach to literacy instruction in order to help students understand, interpret, and write analytical essays about themes in literature. Through a textual analysis of 300 randomly sampled pre- and 300 post-intervention essays collected from 1,640 mainstreamed secondary ELs (820 experimental and 820 control), this study examined the ways in which the intervention impacted the writing outcomes of secondary ELs. A univariate analysis

of variance (ANOVA) of the students' literary analysis and the use of commentary in their essays with the number of years in the treatment condition as the independent variable revealed significant effects of the intervention on the afore-mentioned posttest measures, with students who received 2 years of the intervention outperforming those who received only 1 year of the intervention.

Ogden, T., Sørli, M. A., & Hagen, K. A. (2007). Building strength through enhancing social competence in immigrant students in primary school. A pilot study. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 12(2), 105-117.

In the present pilot study we examined how a school-wide intervention model, 'Positive behavior, interactions and learning environment in school' (Norwegian acronym: PALS) contributed to risk reduction in immigrant students through the promotion of social competence. The aims of the PALS project were to promote social competence through positive behavior support and to prevent and reduce problem behavior in students. Teachers and students in selected grade levels at four elementary schools and four comparison schools participated in a quasi-experimental evaluation spanning over 20 months. The present study was conducted with a subset of the students, namely the 6.7% ($n = 49$) immigrant students who had Norwegian as their second language. Consistent with the social learning theory underlying the PALS model, teacher reports indicated that immigrant students in the intervention group were significantly more socially competent than were their counterparts in the comparison group at post-test when school differences at pre-assessment were accounted for. A significant decrease in internalizing problem behavior was registered in teacher ratings along with a marginally significant positive trend in teacher-rated academic progress. No intervention effect was registered in teacher-rated externalizing problem behavior or in student ratings of social competence. In order to measure potential generalizing effects of school-wide intervention programs, we discuss the need for larger samples and longer follow-up periods.

Rousseau, C., Benoit, M., Gauthier, M.-F., Lacroix, L., Alain, N., Viger Rojas, M., . . . Bourassa, D. (2007). Classroom drama therapy program for immigrant and refugee adolescents: A pilot study. *Clinical child psychology and psychiatry*, 12(3), 451-465.

This evaluative study assesses the effects of a school drama therapy program for immigrant and refugee adolescents designed to prevent emotional and behavioral problems and to enhance school performance. The 9-week program involved 136 newcomers, aged 12 to 18, attending integration classes in a multiethnic school. Pretest and posttest data were collected from the students and their teachers. The self-report and teacher's forms of the Strengths and Difficulties Questionnaire were used to assess emotional and behavioral symptoms. At the end of the program, although there were no reported improvement in self-esteem or emotional and behavioral symptoms, the adolescents in the experimental group reported lower mean levels of impairment by symptoms than those in the control group, when baseline data were controlled for. Their performance in mathematics also increased significantly compared to that of their control peers. The findings suggest that the workshops may have an impact on social adjustment of recently arrived immigrants and refugees. This drama therapy program appears to be a promising way of working preventively and in a nonstigmatizing manner with adolescents who have been exposed to diverse forms of adversity, among which are war and violence.

Rousseau, C., Beaugard, C., Daignault, K., Petrakos, H., Thombs, B. D., Steele, R., . . . Hechtman, L. (2014). A cluster randomized-controlled trial of a classroom-based drama workshop program to improve mental health outcomes among immigrant and refugee youth in special classes. *PLoS one*, *9*(8), e104704.

Objectives: The aim of this cluster randomized trial was to evaluate the effectiveness of a school-based theatre intervention program for immigrant and refugee youth in special classes for improving mental health and academic outcomes. The primary hypothesis was that students in the theatre intervention group would report a greater reduction in impairment from symptoms compared to students in the control and tutoring groups.

Methods: Special classrooms in five multiethnic high schools were randomly assigned to theater intervention (n = 10), tutoring (n = 10) or control status (n = 9), for a total of 477 participants. Students and teachers were non-blinded to group assignment. The primary outcome was impairment from emotional and behavioural symptoms assessed by the Impact Supplement of the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) completed by the adolescents. The secondary outcomes were the SDQ global scores (teacher and youth reports), impairment assessed by teachers and school performance. The effect of the interventions was assessed through linear mixed effect models which incorporate the correlation between students in the same class, due to the nature of the randomization of the interventions by classroom.

Results: The theatre intervention was not associated with a greater reduction in self-reported impairment and symptoms in youth placed in special class because of learning, emotional and behavioural difficulties than a tutoring intervention or a non-active control group. The estimates of the different models show a non-significant decrease in both self-reported and impairment scores in the theatre intervention group for the overall group, but the impairment score decreased significantly for first generation adolescents while it increased for second generation adolescents.

Conclusion: The difference between the population of immigrant and refugee youth newcomers studied previously and the sample of this trial may explain some of the differences in the observed impact of the theatre intervention.

Short, D. J., Fidelman, C. G., & Louguit, M. (2012). Developing academic language in English language learners through sheltered instruction. *Tesol Quarterly*, *46*(2), 334-361.

This article describes a study examining the effects of Sheltered Instruction Observation Protocol (SIOP) model instruction on the academic language performance of middle and high school English language learners. The SIOP model is an approach for teaching content curriculum to students learning through a new language. Teachers employ techniques that make the content concepts accessible and also develop students' skills in the new language. Using a quasi-experimental design, the research was conducted in content area and English as a second language classes in two districts in northern New Jersey over 2 years. The analysis presents student achievement data from state-mandated language proficiency tests in the final year of the intervention, after most of the treatment teachers had completed their professional development in the SIOP model. There were statistically significant differences in the average mean scores in favor of the treatment student group on Writing, Oral Language, and Total English scores of the IDEA Language Proficiency Tests with small to medium effect sizes. The results from this study show that the SIOP model offers a promising approach to professional development that can improve the quality of instruction to English language learners and increase their English language achievement.

Slavin, R. E., Madden, N., Calderón, M., Chamberlain, A., & Hennessey, M. (2011). Reading and language outcomes of a multiyear randomized evaluation of transitional bilingual education. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 33(1), 47-58.

This article reports the outcomes of a multiyear study comparing the English and Spanish language and reading performance of Spanish-dominant children randomly assigned, beginning in kindergarten, to transitional bilingual education (TBE) or structured English immersion (SEI) for periods of up to 5 years. On the Peabody Picture Vocabulary Test and its Spanish equivalent (Test de Vocabulario en Imágenes Peabody) and on the English and Spanish versions of three Woodcock Reading Scales, first graders in TBE performed significantly better in Spanish and worse in English than did their SEI counterparts. Differences diminished in second and third grades, and by fourth grade, when all students in TBE had transitioned to English-only instruction, there were no significant differences on English reading measures. These findings suggest that Spanish-dominant students learn to read in English equally well in TBE and SEI and that policy should therefore focus on the quality of instruction rather than on the language of instruction for English-language learners.

Tong, F., Irby, B. J., Lara-Alecio, R., Yoon, M., & Mathes, P. G. (2010). Hispanic English learners' responses to longitudinal English instructional intervention and the effect of gender: A multilevel analysis. *The Elementary School Journal*, 110(4), 542-566.

This longitudinal study investigated 196 Hispanic English learners' responses to an English instructional intervention from kindergarten to second grade. The effect of student gender was also examined as a secondary focus. The intervention consisted of ongoing professional development and structured and systematic English intervention during an English as a second language (ESL) block. A multilevel modeling approach revealed that (a) the intervention effect was positive and significant, reflecting a range of phonological awareness, oral language skills, and decoding and reading proficiency, indicating the effectiveness of this intervention, and (b) that boys possessed more expressive vocabulary knowledge upon school entry and acquired receptive vocabulary faster than girls, while both girls and boys attained comparable levels of decoding skills and reading proficiency. We conclude that the effect of instructional intervention is stronger than the effect of gender. More well-planned, scientifically based research is needed to promote the linguistic development of English learners.

Valentino, R. A., & Reardon, S. F. (2015). Effectiveness of four instructional programs designed to serve English learners: Variation by ethnicity and initial English proficiency. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 37(4), 612-637.

This paper investigates the differences in academic achievement trajectories from elementary through middle school among English Learner students in four different instructional programs: English Immersion, Transitional Bilingual, Developmental Bilingual, and Dual Immersion programs. Comparing students with the same parental preferences but who attend different programs, we find that the ELA test scores of ELs in all bilingual programs grow at least as fast as, if not faster than those in English immersion. The same is generally true of math, with the exception of developmental bilingual programs, where average student scores grow more slowly than those of students in English immersion. Further, Latino ELs perform better longitudinally in both subjects when in bilingual programs than their Chinese EL counterparts. We find no differences in program effectiveness by ELs' initial English proficiency.

Vedlegg 6: Referanser og sammendrag av inkluderte primærstudier – PICO2

Andersson Joonas, P., Lanninger, A. W., & Sundström, M. (2015). Improving the Integration of Refugees: An Early Evaluation of a Swedish Reform.

This paper is an early evaluation of the Swedish Establishment Reform which was enacted in 2010 with the goal of facilitating and speeding up the integration of refugees and their family into the labor market and the society. From December 1, 2010 the reform transferred the responsibility for the integration of newly-arrived refugees from the municipalities to the government funded Public Employment Service through which those eligible would get an establishment plan and a coach. The reform was motivated by concern over the low employment level and slow integration of refugees. Our approach is to compare the outcomes of the treatment group, which took part in establishment activities and arrived between December 1, 2010 and December 31, 2011, to those of the comparison group, which arrived in the eleven months preceding the Reform and participated in municipal introduction programs, controlling for a rich set of observables, including country of birth and date of residence permit. Outcomes are measured in terms of employment and earnings in 2012 for the treatment group and in 2011 for the comparison group. Our data comes from registers held by Statistics Sweden and the Public Employment Service and covers all immigrants. Although there are good reasons to expect positive effects of the Reform we find no significant difference in employment or earnings between the treatment group and the comparison group.

Andersson Joonas, P., Lanninger, A. W., & Sundström, M. (2016). Reforming the Integration of Refugees: The Swedish Experience.

In this paper we evaluate the Swedish Establishment Reform, carried out in 2010 with the goal of speeding up the establishment of refugees and their family. From December 1, 2010 the reform transferred the responsibility for the integration of newly-arrived refugees from the municipalities to the government funded Public Employment Service through which those eligible should get establishment talks, individual plans and coaches. The Reform was motivated by concern over the low employment level and slow integration of refugees. Our approach is to compare the outcomes of the Treatment group, which took part in establishment activities and arrived between December 1, 2010 and December 31, 2011, to those of the Comparison group, which arrived in the eleven months preceding the Reform and participated in municipal introduction programs, controlling for a rich set of observables, including country of birth and month of residence permit. Outcomes are measured in terms of employment and earnings in 2012, 2013 and 2014 for the Treatment group and in 2011, 2012 and 2013 for the Comparison group. Our data comes from registers held by Statistics Sweden and covers all immigrants. The results suggest positive and significant effects of the Reform. In the second year after program-start the Treatment group had about 5.7 percent higher probability of employment and in the third year about 7.5 percent higher. The effects on earnings were larger, about 20 percent higher earnings for the Treatment group after the second year and about 22 percent higher after the third year.

Blom, S., & Walstad Enes, A. (2015). Introduksjonsordningen - en resultatstudie. Rapport 2015/36. Statistisk Sentralbyrå. Oslo. Retrieved from

Rapporten presenterer resultater fra en analyse av 13 715 flyktninger som avsluttet den obligatoriske introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere i årene 2007-2011 og var registrert bosatt i landet året etter. Siktemålet med studien er – på grunnlag av data fra KOSTRA og SSBs befolkningsstatistikkssystem – å belyse hvilke faktorer ved ordningen, ved flykningene selv og ved

kommunene som mottar dem, som er assosiert med et formålstjenlig utfall. Utfallet er formålstjenlig om flyktingene er i arbeid og/eller utdanning i november ett og to år etter endt introduksjonsprogram. Andelen flyktinger som var i arbeid og/eller utdanning året etter programslutt, var 62,9 prosent. Det omfatter 41 prosent bare sysselsatte, 10 prosent sysselsatte og utdanningsaktive, og 12 prosent rent utdanningsaktive. Ved måling to år etter endt introduksjonsprogram er andelen 63,5 prosent, fordelt med 43 prosent sysselsatte, 11 prosent i sysselsetting/utdanning og 9 prosent bare i utdanning. Alder, kjønn og landbakgrunn er blant de viktigste individvariablene. Tilbøyeligheten til å være i arbeid og/eller utdanning synker med alderen. Menn har høyere måloppnåelse enn kvinner, henholdsvis 70 og 55 prosent året etter endt program. Resultatene varierer også stort etter landbakgrunn (fødeland). Sammenliknet med utfallet for flyktinger fra Øst-Europa utenfor EU (unntatt Russland) er sjansen for å være i arbeid og/eller utdanning høyere blant flyktinger fra Etiopia og Eritrea og lavere for flyktinger fra Palestina, Somalia, Irak og Russland. Utdanningsnivå, sivilstatus, innvandringsgrunn og avslutningsår spiller også en rolle. Videregående og høyere utdanning går sammen med økt sjanse for arbeid/ utdanning. Gifte og ugifte er omtrent på samme nivå når det gjelder tilbøyeligheten til å være i arbeid og/eller utdanning, mens kvinner som er separert, skilt eller tenker, har lavere sjanse for måloppnåelse. Sjansen for å være i arbeid og/eller utdanning er også lavere blant overføringsflyktinger, mens bakgrunn som asylsøker går sammen med økte sjanser. Blant programvariablene har innvandrere med avbrutt introduksjonsprogram på grunn av flytting, uteblivelse, sykdom/permisjon eller «andre årsaker» lavere sjanse for å være i arbeid og/eller utdanning året etter endt program enn innvandrere som fullfører programmet. Personer som deltar i tiltak eller kurs under betegnelse «arbeid», «godkjenning av utdanning», «grunnskoleopplæring» og «fag i videregående skole», har økt sjanse for måloppnåelse. Hvorvidt introduksjonsprogrammet er organisatorisk underlagt NAV eller ikke, er uvesentlig. Den viktigste kommunefaktoren er den lokale arbeidsledigheten. Jo lavere ledigheten i bokommunen på måletidspunktet er, desto høyere er sjansen for at flyktingene er i arbeid og/eller utdanning. Det er også gunstig at kommunen har høgskole eller universitet innen sine grenser. Kommuner med et folketall mellom 2000 og 10 000 gjør det litt bedre enn øvrige kommuner. Å bo i en annen kommune ved første resultatmåling enn under introduksjonsprogrammet framstår som uheldig for kvinner. 19 prosent av populasjonen flytter i tiden mellom programslutt og første resultatmåling. Når andelen i arbeid og/eller utdanning måles på nytt to år etter endt program, er det stort sett de samme mønstrene som går igjen. 24 prosent er da bosatt i en annen kommune enn programkommunen. Kvinner synes å ha en langsommere økning i måloppnåelsen enn menn. Både alder og botid peker i den retning. Kurs eller tiltak i programmet er i noen tilfeller assosiert med økte sjanser for utdanning/arbeid etter to framfor ett år, i andre tilfeller ikke. «Arbeid» og «fag i videregående skole» er noe svakere knyttet til et gunstig utfall, mens det med «godkjenning av utdanning» og «grunnskoleopplæring» er omvendt. På hvilken måte introduksjonsprogrammet ble avsluttet, skiller med tiden mindre mellom ulike utfall. Det gjelder også effekten av flytting fra programkommunen for kvinner og hvorvidt det er høgskole/universitet i bokommunen

Bratsberg, B., Raaum, O., & Roed, K. (2017). Immigrant labor market integration across admission classes. *Nordic Economic Policy Review*.

We examine patterns of labor market integration across immigrant groups. The study draws on Norwegian longitudinal administrative data covering labor earnings and social insurance claims over a 25-year period and presents a comprehensive picture of immigrant-native employment and social insurance differentials by admission class and by years since entry. For refugees and family immigrants from low-income source countries, we uncover encouraging signs of labor market integration during an initial period upon admission, but after just 5–10 years, the integration process goes into reverse with widening immigrant-native employment differentials and rising rates of immigrant social insurance dependency. Yet, the analysis reveals substantial heterogeneity within admission class and points to an important role of host-country schooling for successful immigrant labor market integration

Brücker, H., Rother, N., Schupp, J., von Gostomski, C. B., Böhm, A., Fendel, T., . . . Kroh, M. (2016). Forced migration, arrival in Germany, and first steps toward integration. *DIW Economic Bulletin*, 6(48), 541-556.

A new representative survey of a total of 4,500 recently arrived refugees to Germany conducted by the Institute for Employment Research (IAB), the Research Centre of the Federal Office for Migration and Refugees (BAMF-FZ), and the German Socio-Economic Panel (SOEP) at the German Institute for Economic Research (DIW Berlin) has generated an entirely new database for analyzing forced migration and the integration of refugees into German society. The findings we present here are based on the first part of the survey, in which over 2,300 people were interviewed. In addition to the causes of forced migration, the survey captures data on escape routes and educational and vocational biographies. Respondents also answered questions about their values, attitudes, and personality traits, as well as their integration into the German job market and education system. The results show that the threats of war, violence, and persecution were their primary reasons for migration, and that the costs and risks of migration are high. The refugees show extreme heterogeneity in educational backgrounds. The share of respondents who arrived in Germany with vocational or university degrees is low. However, these refugees have high aspirations when it comes to education. And in terms of values, they have more in common with the German population than with the populations of their respective countries of origin. The integration of refugees into the job market and education system has just begun, but Germany's integration policy measures are starting to have a perceptible impact

Godøy, A. (2017). Local labor markets and earnings of refugee immigrants. *Empirical Economics*, 52(1), 31-58.

This paper estimates how local conditions at the time of immigration influence later outcomes for refugee immigrants to Norway, exploiting the quasi-experimental nature of the Norwegian system for settlement for “quota” or resettlement refugees. A unique administrative dataset with assigned settlement municipalities is used to identify the causal effect of initial location characteristics. Being placed in a labor market where other non-OECD immigrants do well increases own annual labor earnings up to 6 years after immigration. Extended models suggest that this effect is not driven by individual scarring effects: when controlling for the contemporaneous employment rate in the assigned region, effects of initial conditions disappear. Rather, the effects appear to be due to persistence in local labor market conditions combined with limited geographical mobility in response to adverse labor market conditions.

Lochmann, A., Rapoport, H., & Speciale, B. (2017). The Effect of Language Training on Immigrants' Economic Integration-Empirical Evidence from France. (May 08, 2017). CESifo Working Paper Series No. 6460. .

We examine the impact of language training on the economic integration of immigrants in France. The assignment to this training, offered by the French Ministry of the Interior, depends mainly on a precise rule: the training is available when the test score of an initial language exam is below a certain threshold. This eligibility rule creates a discontinuity in the relation between the test result and the variables of interest, which is used to estimate the causal effect of this training, through the method of Regression Discontinuity Design. We find that the number of assigned hours of training significantly increases labor force participation of the treated individuals. The language classes appear to have a larger effect for labor migrants and refugees relative to family migrants, for men and individuals below the median age, and for individuals with higher levels of education. Our estimates suggest that the

main channel for the improved labor market participation is the information on job search strategies that immigrants derive from the interaction with their classmates and teachers during classes.

Nordlund, M., Bonfanti, S., & Strandh, M. (2015). Second chance education matters! Income trajectories of poorly educated non-Nordics in Sweden. *Journal of Education and Work*, 28(5), 528-550.

In this study, we examine the long-term impact of second chance education (SCE) on incomes of poorly educated individuals who live in Sweden but were not born in a Nordic country, using data on income changes from 1992 to 2003 compiled by Statistics Sweden. Ordinary Least Squares regression analyses show that participation in SCE increased the work income of non-Nordics by a higher percentage than that of Nordics. The results also indicate that much of the effects of SCE on non-Nordics are related to increases in "Sweden-specific" human capital, rather than increases in their educational level per se, which seems to provide a form of 'endowment insurance' that improves their labour market position in Sweden. Relying on the theoretical framework of the Capability Approach, we conclude that such effects are related to the instrumental economic value of individuals' capability to be educated, as well as the value of material well-being.

Sarvimäki, M., & Hämäläinen, K. (2016). Integrating immigrants: The impact of restructuring active labor market programs. *Journal of Labor Economics*, 34(2), 479-508.

We examine the impact of restructuring active labor market programs for unemployed immigrants in Finland. Exploiting a discontinuity in the phase-in rules of the reform, we find that it increased compliers' cumulative earnings by 47% over a 10-year follow-up period. We attribute these improvements to a more efficient use of existing resources. The reform did not affect total days in training, but it did modify the content toward training specifically designed for immigrants.

Trondstad, K. (2014). Introduksjonsprogram for flyktninger i norske kommuner. Hva betyr organiseringen for overgangen til arbeid og utdanning? NIBR-rapport 2014:19. Oslo. Retrieved from

Formålet med denne rapporten er å analysere to overordnede problemstillinger: Hvordan er introduksjonsprogram organisert i norske kommuner, og hva betyr organiseringen for deltakernes sjanse for å bli integrert i arbeidslivet etter endt program? Analysene i denne rapporten viser at det lokale NAV kontor har ansvar for å organisere introduksjonsprogram i stadig flere kommuner. Sammenligner vi organiseringen innenfor og utenfor NAV i 2010 og 2014 finner vi at antall kommuner som har organisert introduksjonsprogram i NAV har økt fra 188 i 2010 til 197 i 2014. Analysene gir ingen klare svar når det gjelder organisering og resultater. Når vi kontrollerer for deltakernes sammensetning og lokale arbeidsmarkedsforhold finner vi ingen holdepunkt for å si at kommuner med introduksjonsprogram organisert i NAV har bedre resultater enn kommuner som har organisert dem utenfor NAV gjennom eksempelvis kommunalt flyktningkontor eller voksenopplæring. Analysen viser at i 17 av de 23 kommuner med best resultat i perioden 2008 til 2012 var introduksjonsprogram organisert utenfor NAV. Som tidligere analyser indikerer finner vi også her at det er svært stor variasjon mellom ulike kommuner og deltakernes integrasjon i arbeidslivet etter å ha fullført introduksjonsprogram. I perioden 2008-2012 var 63 prosent av deltakerne i jobb eller utdanning året etter de hadde avsluttet. I den dårligste kommunen, var overgangsraten bare 37 prosent mot 84 prosent i den beste. En differanse på 47 prosentpoeng. Analysen viser at det er kjennetegn ved deltakerne som utdanning, kjønn, alder ved innvandring og landbakgrunn som best forklarer variasjon i resultater. Flyktninger som har utdanning fra hjemlandet, og som plasseres i spor 2 og 3 i norskopplæringen har bedre forutsetninger for å bli integrert og har ikke uventet langt bedre odds for å komme i jobb. Det er store forskjeller i resultater mellom ulike landgrupper og disse forskjellene forklares ikke bort når vi kontrollerer for de andre variablene i modellen. Flyktninger fra Iran, Etiopia,

Eritrea og andre land i Afrika har langt bedre resultater enn flyktninger fra Palestina, Somalia, Irak og Russland. Flyktninger som bosettes i kommuner med lav arbeidsledighet har større sjanse for å komme i jobb enn flyktninger som bosettes i kommuner med relativt sett dårligere arbeidsmarked. Om flyktingene bosettes i byer eller mer perifere kommuner ser ikke ut til å spille noen vesentlig rolle.

Valentin Kvist, A. (2012). Immigrant groups, vocational training, and employment. *European Journal of Training and Development*, 36(8), 809-826.

Purpose: – This paper aims to assess the effect of vocational training on employability for immigrant groups.

Design/methodology/approach: – Cognitive test results were computed as factor scores on broad ability variables, and group means were calculated. The effects of cognitive factors and training on employment were investigated in a series of regression equations. The development of employment was estimated in a growth curve model.

Findings: – There were considerable group differences in mean cognitive estimates. The influence of training on employment was beneficial for all groups. Training courses at different levels of complexity had different long term effects.

Research limitations/implications: – A replication with information on grades or other training outcome measures should be useful. Replication studies with other groups should be conducted, such as replication with a more balanced proportion of male and female participants.

Practical implications: – Immigrant groups benefit from vocational training despite entering with lower skills. Different long term influence on employment rates could influence choice of course.

Originality/value: – This paper contributes information on cognitive achievements and training outcomes for immigrants in working life, an area where much more knowledge is needed. It provides support for the praxis of granting vocational training to immigrants with language skills considerably below those of comparable native groups. It also shows that courses at different levels of complexity have different long-term impact, which can be useful information in a cost-benefit perspective.

Walter, T. (2014). Evaluation "Programm zur berufsbezogenen Sprachförderung fuer Personen mit Migrationshintergrund (ESF-BAMF-Programm)". Abschlussbericht. Zentrum fuer Europaeische Wirtschaftsforschung. Mannheim. Retrieved from

[ingen sammendrag på engelsk]

Zhang, T. (2016). Virker arbeidspraksis i ordinær virksomhet etter sitt formål? Søkelys på arbeidslivet, 33(01-02), 45-65.

In this article we evaluate the causal effect of the work practice programme for ordinary job-seekers in the period 2003–2012. We investigate the repeated and sequential participations, and look more closely at groups with employment difficulties. By estimating and simulating a duration model, we found that the work practice programme has moderate (if any) positive effects on employment probability, while the labour market training programme has clear positive effects. Immigrants benefit most from the work practice programme, particularly in combination with training. «Training first, practice later» seems more favorable than «practice first, train later».

Zhang, T. (2015). Effekter av arbeidspraksis i ordinær virksomhet: Multiple og sekvensielle tiltak. Rapport 2/2015. Frischsenteret. Oslo.

Arbeidspraksis er et av mest brukt arbeidsrettede tiltakene for å hjelpe arbeidsledige raskt tilbake til jobb. Tiltaket er særlig rettet mot dem som er utsatte og har vanskeligheter med å finne jobb på egenhånd, og benyttes både for ordinære jobbsøkere og for personer med nedsatt arbeidsevne. I denne artikkelen evaluerer vi kausale effekter av arbeidspraksis og opplæringstiltak for ordinære jobbsøkere i perioden 2003-2012. Vi legger vekt på gjentatt og sekvensiell deltakelse på både opplæring og arbeidspraksis, og ser nærmere på de vanskeligstilte gruppene på arbeidsmarkedet. Gjennom estimering og simulering av en statistisk forløpsanalysemodell finner vi at arbeidspraksis har moderate (hvis noen) positive effekter på jobbsannsynlighet, mens opplæringstiltak har klart positive effekter. Effektenes størrelse varierer mellom ulike grupper, og det er innvandrere som viser seg å ha mest utbytte av arbeidspraksistiltak, og da fortrinnsvis i kombinasjon med opplæring. Opplæring først og arbeidspraksis etterpå» viser seg å ha mer positive effekter enn «arbeidspraksis først opplæring etterpå».

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic Institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no